

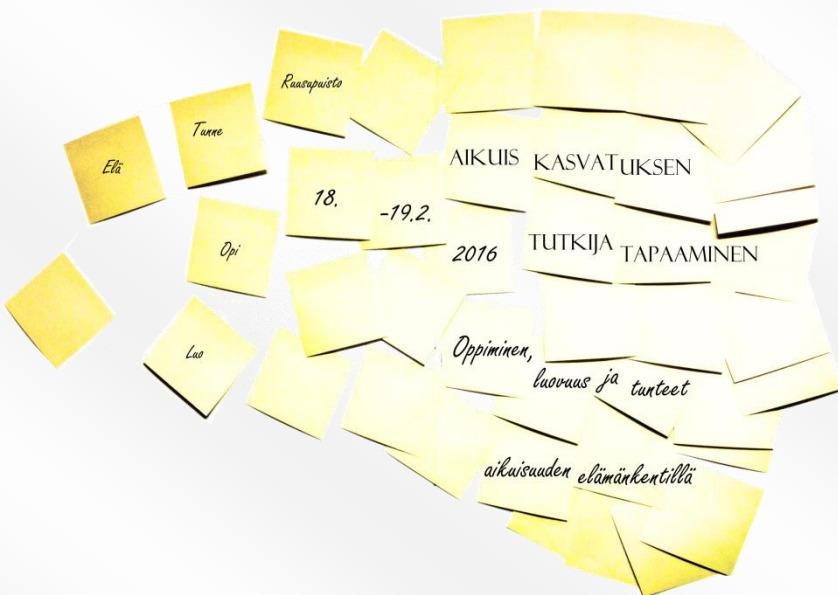
RUUSUPUISTO

AIKUISKASVATUKSEN TUTKIJATAPAAMINEN

18.-19.2.2016

Oppiminen, luovuus ja tunteet aikuisuuden elämäntilillä

Abstraktit Abstracts

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

SISÄLLYSLUETTELO TEEMARYHMITTÄIN

Aikuiset ja aikuisuus korkeakoulutuksessa	1
Uudenlainen YAMK-opettaja työelämäkohtaamisten edistäjänä	2
Mitä korkeakoulututkinnon jälkeiseltä tradenomi- ja restonomikoulutukselta haetaan?	3
Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kehittämiskokoukset	4
Korkeakouludiplomi vastaa nopeasti muuttuviin osaamistarpeisiin	5
Mitä korkeakouludiplomikoulutuskokeilun jälkeen?	6
Mitä hyötyä avoimen opinnoista?	7
Tohtoriopinnot elämänkulun jatkuvuudessa – yksilöllisyys globaalissa	8
Tohtoriopiskelijoiden sosiokulttuuriset taustat, resurssit ja todellisuudet	9
Keitä ovat suomalaiset tohtoriopiskelijat?	10
Aikuiskasvatuksen historia ja filosofia	11
Suorittamisen teatteri ja luokitteleva katse: tulkintoja Julkaisuforumista ja arvioinnin politiikasta	12
Kehitysvammahuollon eugenistisesta historiasta	13
Vapauttaako sokraattinen menetelmä ihmisen alaikäisyyden tilasta?	14
Matematiikkailmiö kulttuurin, politiikan ja tieteen kentässä	15
Viktor Franklinin logoterapia aikuiskasvatuksen filosofiana	16
Maailmallisesta minästä - lisäyksiä työn, identiteetin ja oppimisen subjektikäsityksiin aikuiskasvatuksessa	17
Kaksi näkökulmaa ammattieteen – mikrovalta ja diskurssit	18
Korrespondenssitoteoria ja hermeneuttinen totuus käsitys laadullisen tutkimuksen pätevyyden arvioinnissa	19
Laiskuus ja hitaus akateemisina hyveinä	20
Järki ja tunteet: Tarinoilla paremmaksi ihmiseksi	21
Aikuisten ja ikääntyneiden mediakasvatus	22
Aikuisten mediakasvatus poliittisissa asiakirjoissa	23
Wikin vapaaehtoistyössä	24
Seniorit Surffaa—nettiopastaja auttaa -hanke	25
Luokanopettajien käsitykset itsestään mediankäyttäjinä ja mediakasvattajina	26
Katsaus aikuisten ja ikääntyneiden mediataitoihin sekä niiden edistämiseen	27
Aikuisten maahanmuuttajien toisen kielen oppiminen, opetus ja kielitaidon arviointi	28
Oppimisen ja opetuksen haasteita: aikuisten venäjänkielisten maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumiskoulutuksesta	29
Aikuisten maahanmuuttajien kielikoulutus ja sen kehittäminen: Miltä näyttää kotoutumiseen tähtäävä kielikoulutus Saksassa vuonna 2016?	30
Terveystieteiden ammatillisen kielitaidon arviointikokeilu	31
Käsitysten äärellä: näkökulmia ammatilliseen kielitaitoon ja sen kehittämiseen	32
Mikä muuttuu? Suomi toisena kielenä korkeakouluissa	33
Aikuisten ohjaus epävarmuuden ajassa	34
Aikuisopiskelijoiden ohjaus yliopisto-opintojen eri vaiheissa	35
Kenen puoleen aikuisopiskelija itse kääntyy?	36

Ammatillisten opettajaopiskelijoiden ohjausvalmiudet	37
Aikuisten ohjaus työn, perheen ja opiskelun yhteensovittamisen haasteissa	38
Filosofinen ohjaus yksilöiden ja yhteisöiden suhteiden jäsentämisen tukena: matkalla arvoperustan merkityksen tunnistamiseen	39
Ammatillinen aikuiskoulutus ja työelämä - erilaisen oppijan mahdollisuuksia ja haasteita	40
Oppimisen erityinen tuki ammatillisessa aikuiskoulutuksessa. Ajatuksia post-tutkimukseen	41
”Mikä lottovoitto mä olin” – ADHD-naisten ammatillinen toimijuus	42
S2-opiskelijoiden kertomuksia suomen kielestä ammatillisessa koulutuksessa	43
Andragoginen tutkimus 2010-luvulla	44
Väitöstutkijan memo	45
Problem-based learning in physiotherapy students` professional development - learning to learn	46
Graduating Physiotherapy Students’ Conceptions of Their Own Competence	47
Koulutuksellisen minäpystyvyyden kautta rakentuvat aikuisten elävät oppikirjat	48
Maisteriopiskelijoiden kokemuksia ohjauksesta opintopoluilla Jyväskylän yliopistossa	49
Varhaiskasvatuksen hiljainen tieto - monikerroksista osaamista ja jatkuvaa oppimista	50
Kokemuksellinen oppiminen toiminnallisen osallistumisen kehittämisessä.....	51
Eduard C. Lindeman ja aikuisten ryhmäoppiminen	52
Fysioterapeuttien merkitykselliset kokemukset lukuvuoden kestävässä täydennyskoulutuksessa	53
Hiljainen tieto kirkon kehitysvammaistyössä	54
Andragoginen opettajuus	55
Asiantuntijuuden kehittäminen korkeakoulututkinnon jälkeisellä koulutuksella	56
Yhteisöllisen asiantuntijuuden rakentuminen peruskouluhenkilöstön hyvinvointiosaamisen kehittämisessä	57
AMK-tutkinnon jälkeinen koulutus matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla	58
Opettajan ihmekone	59
Kansainvälistyvä ammatillinen aikuiskoulutus	60
Liikkuvuusverkoston tuella kansainvälisyys osaksi ammatillisen aikuiskoulutuksen arkipäivää – case LAMP.....	61
Logistiikan alan aikuisopiskelijat työssä oppimassa Saksassa.....	62
Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ammatillisen aikuiskoulutuksen kansainvälistäjinä	63
Leadership in supporting learning, renewal and well-being at work	64
Labor, Amor, Vincit - Ohjelmistotalon käytännöt ammatillisen toimijuuden tilana	65
Co-creative and assertive coaching leadership and collaboration toward creativity and new shared value	66
Dialogic leadership promoting Learning and Well-being at Work	67
Johtaminen ja luova ammatillinen toimijuus ohjelmistokehittämisen organisaatioissa.....	68
Sustainability as the motive of learning and renewal in network.....	69
Managing highly skilled diverse workforce: An interdisciplinary view	70
Eri-ikäisten työssä oppiminen ja luottamus	71
Muutosmatkalla mielekkääseen tulevaisuuteen - Ammatillisen opettajan identiteetti ja toimijuus.....	72
Leading and managing learning, creativity and emotions in professional organizations of education. 73	
Teacher Educators’ Professional learning in two contexts: negotiating professional development in Finland and Japan.....	74

The meaning of empowerment in teachers' continuous professional development.....	75
Using action research in transforming teachers' professional practices	76
Learning throughout careers: senior international education development experts	77
Diagnosing the emotion in organizations.....	78
Gender Equity in and through Education.....	79
Non-native learners in Finnish adult and higher education	80
International Understanding of Learning Outcomes in Higher Education: A Case Study between Finland and the United States.....	81
Adult migrant learners in vocational education for adults	82
International Master's Degree Programmes in Finland: Exploring international students' self-efficacy ...	83
Opettajien täydennyskoulutus ja ammatillinen kehittyminen	84
Opintojen henkilökohtaistaminen kehittäminen ammatinopettajien täydennyskoulutuksessa	85
Aikuisopiskelijan inklusiivisen ajattelun kehittyminen opettajankoulutusta edeltävässä opettajan työssä	86
Opettajaopiskelijana erilaisissa oppimismaailmoissa	87
Multilingualism of learners with a migrant background in the Finnish foreign language teaching - perspectives of learners, teachers and legal guardians	88
Connected learning in action – Analysing intertextuality of learning emerging in talk, interaction and artefacts	89
Monimuoto-opiskelun kehittäminen opettajien täydennyskoulutuksessa - Kontekstina luokanopettajien äidinkielen ja kirjallisuuden opintokokonaisuus	90
Oppiminen, luovuus ja tunteet yrittäjyydessä	91
The role of emotions in new venture creation.....	92
Drama as a learning method to develop innovation competence.....	93
Hämmennyksestä hyödylliseen työelämän kokemukseen: opiskelijan kokemuksia yrittäjämäisestä oppimisesta Hyvät kortit -hankkeessa.....	94
Psykologinen omistajuus musiikin oppimiseen ja opettajuuteen luokanopettajaopiskelijoilla.....	95
Luomupuutarhayrittäjän asiantuntijuuden rakentuminen – verkostojen merkitys	96
Perhe aikuiskasvatustieteessä: Rajapintoja ja uusia aluevaltauksia	97
Miesjohtajien isyys mediassa vuosina 1990–2015	98
Pienten lasten vanhemmat varhaiskasvatuksen markkinoilla	99
Esimies kohtaa perheiden moninaisuuden ja arjen ennakoimattomuuden 24/7-työpaikoissa.....	100
Arjen ilot äitien ja isien kertomuksissa	101
Ammatillisuus ja valta sijaisvanhemmuudessa	102
Informaali oppiminen ja vertaismentorointi uudessa parisuhteessa.....	103
Mitä on vanhemmuustoimijuus?	104
Persoonat ja tunteet peliin - ihanteet, eetokset ja arvot murroksessa	105
Akateemisesta kansalaisesta kunnan alaiseksi	106
Erojen näkökulmia uusliberalistiseen subjektiteuteen	107
”Kun mikään ei riitä!” Akateeminen kykyminuus puntarissa.....	108
Ammatillisen koulutuksen putkesta työelämän laidalle?	109
Taipuva potentiaali ja odotettu toimijuus.....	110
Normatiivista elämäntilaa rikkovat suunnanotot naistenlehtiteksteissä	111

Sopua, tunnollisuutta ja vastarintaa – Lastentarhaopettajaopiskelijoiden tunteja tulevasta työstä	112
Tunnetieto päiväkotityössä.....	113
Tunteet, oppiminen ja toimijuus	114
Tunteet ja toimijuus – tapaustutkimus opettajien osallisuudesta koulun strategiatyössä.....	115
Digitaalinen tarinankerronta työntekijän ja organisaation emotionaalisenä oppimisympäristönä.....	116
Tunteet, muutostoimijuus ja toiminnan kollektiivinen muutos terveydenhuollossa	117
Kielteiset tunteet kulttuurien välisten vuorovaikutustaitojen oppimisessa - Miten niihin tulisi suhtautua?	118
”Oppiikohan täs nyt siis mitä” - Opettajaidentiteetin rakentumiseen liittyvät tunteet yrittävyysspainotteisessa ammatillisessa opettajankoulutuksessa	119
”Kiehtovia, mutta pelottavia” - Puhetta määrällisistä tutkimusmenetelmistä kasvatusalalla.....	120
Tunteiden vuoristoradalla - merkityksellinen ja vaikuttava oppiminen opettajankoulutuksessa	121
Tunteet ja toimijuus opettajaopiskelijoiden piirroksissa ja kuvauksissa omasta opetuksestaan	122
Kehittämistyö tunnetyönä yliopistossa ja tutkijan dilemmat	123
Tunteet tutkijoiden vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä	124
Tunteiden värittäjä arki ja toimijuus työssä	125
Nykyaikoja jäljittämässä - Esseistinen kulttuurikatsaus	126
UP – Uusi oppiminen.....	127
Oppimistilojen suunnitteluviitekehystä luomassa	128
Group Dynamics in Flipped and Social Learning Situations in Higher Education.....	129
Asynkronista kohtaamista verkkoon	130
Aikuisopetus tarvitsee uuden opetussuunnitelman: mitä tämä tarkoittaa avoimessa yliopistossa?	131
eEducation: pedagogiikan ja teknologian suhdetta hakemassa	132
Tunteet vellovat - Digitalisoituminen haastaa johtamisen	133
Vapaan sivistystyön tutkimus.....	134
Kansalaisopisto-opiskelun tuottamien hyötyjen rahallisen arvon määrittely - mission impossible?	135
Vapaan sivistystyön lainsäädäntö pedagogisen kehittämisen tukena?.....	136
Oikeaa ja väärää sivistystä	137
Etnografia osallisuuden ymmärtämisessä	138
Reflections on Deliberative Walks - Participatory Method and Learning Process	139
Yksilön ajattelusta yhteisölliseen toimintaan.....	140
Definitions and approaches to adult mature cognition – from subjectivity to socially mediated knowledge	141
Yhteisölliset toimintamuodot yliopisto-opintokokonaisuuden keskiössä	142
Ohjatun vertaisryhmän tuki tiedeyhteisön viestintäkäytänteiden oppimisessa	143
Soiton opiskelua pienryhmässä luokanopettajien aikuiskoulutuksessa.....	144

AIKUISET JA AIKUISUUS KORKEAKOULUTUKSESSA

Teemaryhmän vetäjät: Nina Haltia, Kristiina Ojala ja Arto Jauhiainen

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13.00–14.30

Puheenjohtajat: Arto Jauhiainen, Nina Haltia & Kristiina Ojala

1. Annukka Tapani & Merja Sinkkonen: Uudenlainen YAMK-opettaja työelämäkohtaamisten edistäjänä
2. Soile Korhonen & Enni Mertanen: Mitä korkeakoulututkinnon jälkeiseltä tradenomi- ja restonomikoulutukselta haetaan?
3. Kristiina Ojala: Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kehittämiskokemukset

TORSTAI 18.2.2016 KLO 15.00–17.00

Puheenjohtajat: Arto Jauhiainen, Nina Haltia & Kristiina Ojala

1. Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä: Korkeakouludiplomi vastaa nopeasti muuttuviin osaamistarpeisiin
2. Helena Aittola & Kati Laine: Mitä korkeakouludiplomikoulutuskokeilun jälkeen?
3. Nina Haltia, Leena Leskinen & Esa Rahiala: Mitä hyötyä avoimen opinnoista?

PERJANTAI 19.2.2016 KLO 12.00–14.00

Puheenjohtajat: Arto Jauhiainen, Nina Haltia & Kristiina Ojala

1. Minna Maunula: Tohtoriopinnot elämänkulun jatkuvuudessa – yksilöllisyys globaalissa
2. Sini Kuusela: Tohtoriopiskelijoiden sosiokulttuuriset taustat, resurssit ja todellisuudet
3. Hanna Nori & Arto Jauhiainen: Keitä ovat suomalaiset tohtoriopiskelijat?

Uudenlainen YAMK-opettaja työelämäkohtaamisten edistäjänä

TORSTAI 18.2. KLO 13.00–14.30

Annukka Tapani¹ & Merja Sinkkonen²

¹Tampereen ammattikorkeakoulu, Ammatillisen koulutuksen kehittäminen

²Tampereen ammattikorkeakoulu, Hyvinvointi- ja sosiaalipalvelut

Tarkoituksemme on pohtia, mitä ovat työelämän ja opetusmaailman kohtaamisten esteet ja edistäjät ja näiden pohjalta ideoimme uudenlaista ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (YAMK) opettajuutta. Taustalla on ajatus siitä, että oppimisen edistymiseksi, YAMK-tutkinnon profiloitumiseksi ja uusien innovaatioiden syntymiseksi tarvitaan yhä enemmän monialaisia kohtaamisia YAMK-opiskelijoiden omien työyhteisöjen, mutta myös muiden, mieluusti monialaisten ja –ammatillisten, työpaikkojen kanssa. Osallistava pedagogiikka ja autenttinen oppiminen tarjoavat tähän oivallisen viitekehysten. Tarkastelemme kohtaamisen mahdollistajia ja esteitä neljän aineistonäytteen avulla: aineistoina ovat YAMK-opettajien, tekniikan alan yritysten, YAMK-opiskelijoiden ja YAMK-alumnien kirjalliset tekstit. Tulosten perusteella näyttää siltä, että teoreettisten taustakäsitysten soveltaminen ja ”vakavasti” ottaminen antavat hyvät mahdollisuudet niin kohtaamisten edistämiseksi kuin esteiden ylittämiseksi. Uudenlainen YAMK-opettajuus on enemmän fasilitointia, kohtaamispaiikkojen järjestämistä ja verkostoitumista. YAMK-opettaja on koulutuksensa ja koko organisaationsa dialoginen sanansaattaja, substanssi- mutta myös verkosto-osaaja. Innostaja ja kannustaja, niin opiskelijoille, kollegoille kuin työelämäkumppaneillekin.

Mitä korkeakoulututkinnon jälkeiseltä tradenomi- ja restonomikoulutukselta haetaan?

TORSTAI 18.2. KLO 13.00–14.30

Soile Korhonen & Enni Mertanen

Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Liiketoimintayksikkö

Suomessa eletään työkuultuurin murrosta, joka tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, että työsuhteet lyhenevät ja työtehtävien vaihtuvuus työyhteisöissä lisääntyy. Tiukka kilpailu työpaikoista on osa nykyistä työelämää, ja tämä tarkoittaa omavastuun lisääntymistä niin työssä kuin itsensä kouluttamisessakin. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (YAMK) tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat koulutuksen vaikuttavuus ja sen arviointi, koulutuksen arviointitasot sekä arvон hierarkian rakentuminen. YAMK-tutkinnot ovat 60 - 90 opintopisteen (op) kokonaisuuksia, joissa opinnäytetyön osuus on 30 op. Tämä työ perustuu YAMK-opinnäytetyöhön.

Tavoitteena on selvittää YAMK-koulutuksen vaikuttavuutta eli a) hakijoiden odotuksia työuralle ja koulutukselta odotettua lisäarvoa yksilötasolla ja b) YAMK-tutkinnon suorittaneiden toteutuneita vaikutuksia työuraan ja koulutuksen tuottamaa lisäarvoa yksilötasolla.

Aineisto koottiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun restonomi- ja tradenomi, YAMK-tutkinnon valintakokeessa keväällä 2014 lomakekyselynä. Valmistuneiden osalta aineisto koottiin sähköisellä kyselyllä talvella 2015. Kysely lähetettiin kaikille Jyväskylän ammattikorkeakoulusta vuosina 2008 - 2015 (tammikuu) YAMK -tutkinnosta valmistuneille restonomeille ja tradenomeille.

Valintakokeisiin osallistuneista (n=100) tradenomeja oli 52 % ja 48 % restonomeja, vastausprosentti oli 94 %. Valmistuneista (n=76) tradenomeja (ylempi AMK) oli 35 (46 %) ja restonomeja (ylempi AMK) 41 (54 %), vastausprosentti 38 %.

Alustavien tulosten mukaan oma motivaatio on ensisijainen syy hakeutua YAMK-tutkintoon (96 % kaikista vastaajista), joskin valmistuneet toivat esiin myös oman osaamisen kehittämisen (46 %), työelämän kehittämisen (29 %) ja muodollisen pätevyyden saavuttamisen (21 %). Tulosten perusteella 52 % kaikista vastaajista koki, että YAMK-tutkintoa ei tunneta tarpeeksi.

Hakeneista (97 %) odotti asiantuntijuuden syventymistä paljon tai erittäin paljon. Ihmisenä kasvaminen opintojen myötä koettiin niin ikään tärkeäksi (87 % hakeneista). Lisäksi hakijoista 88 % odotti kilpailukykyä kasvavan tulevaisuuden työmarkkinoille.

Valmistuneista 42 % oli sitä mieltä, että tutkinto on lisännyt heidän valmiuksiaan tulevaisuuden työmarkkinoille. Asiantuntijuutensa arvioi syventyneen 61 % valmistuneista. Valmistuneista 63 % koki kasvaneensa ihmisenä paljon tai erittäin paljon.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella näillä kahdella koulutuslallalla sekä hakijat että valmistuneet arvottavat YAMK-tutkintoa itseä kehittäväksi ja asiantuntijuutta syventäväksi. YAMK-tutkintojen tunnettavuus työmarkkinoilla vaatii vielä kehittämistä.

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kehittämiskokoukset

TORSTAI 18.2. KLO 13.00–14.30

Kristiina Ojala

Turun yliopisto, Kasvatustieteen laitos

Korkeasti koulutettujen työmarkkinoilla samoista tehtävistä ja asemista keskenään kilpailevat ylemmän ammattikorkeakoulu (YAMK)- ja maisteritutkintojen suorittaneet. Tästä huolimatta kiristynyt kilpailu työmarkkinoilla on heikentänyt eri tutkinnon suorittaneiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia työelämässä. YAMK-tutkinnon arvostuskysymys ja sen kautta vastaanotettavuus ja kilpailukykyisyys työmarkkinoilla verrattuna perinteiseen vahvan statuksen omaavaan maisterin tutkintoon ovat olleet keskeisiä YAMK-tutkinnon haasteita tutkinnon vakinaistamisesta lähtien. Jo aiemmissa tutkimuksissa on tullut esille se, että maisteritutkinnon status jättää useasti YAMK-tutkinnon varjoonsa. Riippumatta siitä, kuinka hyvin työnantajat tuntevat YAMK-tutkinnon, heillä on usein varautunut ennakkokäsitys siitä, miten YAMK-tutkintojen laadukkuus ja hyödyllisyys suhteutuu maisterin tutkintoihin. Tässä esityksessä pureudutaan siihen, pitäisikö sitten ja miten YAMK-tutkintoa kehittää suhteessa maisterin tutkintoon. Asiaa tarkastellaan YAMK-tutkinnon suorittaneiden ja työnantajien näkökulmasta.

Esitys pohjautuu käynnissä olevaan väitöstutkimukseeni, jossa tarkastelen YAMK-tutkinnon merkitystä ja kilpailukykyä suomalaisilla työmarkkinoilla. Aineistona on syksyllä 2012 sähköisellä Webropol-sovelluksella kerätty kyselyaineisto, joka koostuu YAMK-tutkinnon suorittaneiden kyselystä (n=1274) ja tutkinnon suorittaneiden työnantajien kyselystä (n=78). Tutkinnon suorittaneet olivat valmistuneet 20 eri ammattikorkeakoulusta ja kaikilta kahdeksalta ammattikorkeakoulun eri koulutusosalta, työnantajat olivat puolestaan eri työnantajasektoreilta ja toimialoilta. Tutkimuksessa käytän sekä tilastollista että laadullista analyysia. Tämä esitys pohjautuu laadulliseen analyysiin, käsittäen kyselylomakkeissa esitettyjen avointen kysymysten tarkastelun. Tuloksissa jäsentyvät selkeät YAMK-tutkinnon kehittämiskokoukset suhteessa maisterin tutkintoon, mutta tämän lisäksi osa sekä tutkinnon suorittaneista että työnantajista painottaa tutkinnon omaa linjaa ja kehittämistavoitteita ilman vertailtavuutta maisterin tutkintoon. Tutkinnon suorittaneet nostavat myös esille ammattikorkeakoulu- ja yliopistosektorin yhteistyön lisäämisen ja yhdistämisen tarpeet.

Korkeakouludiplomi vastaa nopeasti muuttuviin osaamistarpeisiin

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Bolognan prosessin seurantakokouksessa 2015 Jerevanissa korkeakoulutasoiset lyhyet osaamiskokonaisuudet (short cycle higher education, SCHE) hyväksyttiin osaksi EQF:n viitekehystä tasolle 5. Kaikkien prosessissa mukana olevien maiden tulee tunnistaa ja tunnistaa SCHE:n tuottama osaaminen. Euroopassa lyhyitä korkeakoulutuskokonaisuuksia, Diploma of Higher Education, toteutetaan laajasti. USA:ssa lyhyillä korkeakoulututkinnoilla, Associate Degrees, vastataan erityisesti aikuiskoulutustarpeisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön Monipuoliset ja sujuvat opintopolut -muistion (14.2.2013) mukaan elinkeinoelämän tarpeisiin voisi Suomessakin vastata tehokkaammin avoimen korkeakoulutuksen osaamiskokonaisuuksien eli ”korkeakouludiplomien” avulla. Uusien kokonaisuuksien avulla edistettäisiin koulutuksellista tasa-arvoa, nopeutettaisiin koulutukseen pääsyä ja pidennettäisiin työuria sekä turvattaisiin korkeakoulutuksen alueellista saatavuutta. Työelämässä oleville korkeakouludiplomit tarjoaisivat mahdollisuuden täydentää osaamista ja vailla korkeakoulututkintoa oleville ne toimisivat polkuna korkeakouluopintoihin tai nopeampana väylänä työmarkkinoille.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu pilotoi korkeakouludiplomeita Suomen ainoana korkeakouluna 2013 - 2015. Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa laajoja osaamiskokonaisuuksia avoimen amk:n tarjontaan; selkiinnyttää sitä, mitä korkeakoulutasoista osaamista ja moduloitua, kokonaista tutkintoa suppeampia kokonaisuuksia eri aloilla tarvitaan toiminnan kehittämiseksi ja toteuttaa pilotit eri koulutusaloilla. Hankkeessa oli ohjausryhmä, johon kuului korkeakouludiplomeihin alun perin kriittisestikin suhtautuneita työnantajia ja ammattijärjestöjä. Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos seurasi ja arvioi korkeakouludiplomia sekä sen mahdollista roolia Suomen koulutusjärjestelmässä.

Korkeakouludiplomikoulutuksiksi valittiin gerontologinen kuntoutus, hankintaosaaja, henkilöstö- ja talousosaaja sekä maatalousyrittäjän liiketoimintaosaaminen. Jokaisen koulutuksen kohderyhmät ja toteutustavat olivat erilaiset, jotta pilotoinnista saatiin tuloksia erityisesti koulutuksen saavutettavuuteen ja aikuiskoulutuksen tarpeisiin liittyen. Opintojen tiukan aikataulun (8/2014 - 12/2015) vuoksi kokonaisudet tiivistettiin 60 op:n laajuisiksi. Koulutus noudatti täysin avoimen korkeakoulutuksen periaatteita, mm. koulutuksen hinta oli 10 e/op, yhteensä 600 € ja koulutukseen ei ollut pohjakoulutus- tai työkokemusvaatimuksia. Hinta ei osoittautunut esteeksi koulutukseen osallistumiselle, sen sijaan työttömien työnhakijoiden hakeutumista esti TE-hallinnon mahdollinen negatiivinen suhtautuminen näin laajoihin opintoihin.

Opiskelijapalautteen mukaan koulutus soveltuu hyvin eri lähtökohdista ja aloilta tuleville ihmisille. Opiskelijoiden erilaiset taustat rikastavat opiskelua ja tehtävien soveltaminen käytäntöön palvelee suoraan työelämää. Opiskelumenetelmien joustavuus on oleellista esteettömyyden näkökulmasta. Korkeakouludiplomin joustavuus mahdollistaa havaittujen tarpeiden perusteella uusien osaamiskokonaisuuksien tarjoamisen ketterästi. Koulutus tarjoaa myös reitin korkeakoulututkintoon ja noin 30 % opiskelijoista aikoi hakeutua tutkinto-opiskelijaksi. Koulutuksen arvioidaan myös parantavan urakehitysmahdollisuuksia.

Korkeakouludiplomi -kokeilu päättyi seurantatutkimuksen julkaisuun ja Suomen ensimmäisten korkeakouludiplomien jakoon 25.1.2016. Pilotista saatujen tietojen pohjalta voidaan käydä keskustelua saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden tavoitteiden toteutumisesta korkeakouludiplomien avulla.

Mitä korkeakouludiplomikoulutuskokeilun jälkeen?

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Helena Aittola & Kati Laine

Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos

Korkeakouludiplomikoulutuskokeilu aloitettiin Jyväskylän ammattikorkeakoulussa (JAMK) elokuussa 2014. Kokeilun tavoitteena oli mahdollistaa entistä heterogeenisemmän joukon korkeakouluopinnot. Korkeakouludiplomipintojen tavoitteena oli, että opiskelijat voivat laajentaa ja syventää aiempaa osaamistaan. Opintojen päämääränä oli myös toimia väylänä työmarkkinoille ja korkeakouluopintoihin. Koulutuskokeilussa on ollut mukana neljä 60 (-90) opintopisteen koulutuskokonaisuutta: Gerontologinen kuntoutus, Hankintaosaaja, Henkilöstö- ja talousosaaja ja Maatalousyrittäjän liiketoimintaosaaminen. Avoimina ammattikorkeakouluopintoina toteutettu koulutuskokeilu kesti 1,5 vuotta (päätyen vuoden 2015 lopussa) ja se on ollut maksullista.

Kokeiluun liittyvässä Koulutuksen tutkimuslaitoksen (KTL) toteuttaman seuranta- ja arviointitutkimuksen väliraportissa tarkasteltiin koulutuksen suunnittelu- ja alkuvaiheen toteutusta, opiskelijavalintaa ja yleisiä korkeakouludiplomikoulutuskokeiluun liittyviä kysymyksiä (Aittola, Siekkinen & Välimaa 2014).

Hankkeen loppuraporttia varten tehdyissä opiskelijahaastatteluissa ja -kyselyssä taas keskityttiin tarkastelemaan opiskelijoiden kokemuksia ja näkemyksiä saamastaan koulutuksesta. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että opiskelijat ovat koulutuskokonaisuudesta ja taustastaan riippumatta olleet hyvin tyytyväisiä opetuksen laatuun ja toteutukseen. Koulutuksessa on muun muassa opittu uusia sisältöjä, koulutuksen käytäntö-teoria –suhteen on koettu olleen tasapainossa ja monimuoto- /verkko-opintojen on koettu toimineen hyvin. Haasteena koulutukseen osallistumisessa pidettiin opiskelun, työn ja perheen yhdistämistä. Myös työnantajille tehdyt haastattelut osoittivat koulutuskokeilun palvelleen hyvin työnantajien toiveita ja edistäneen työntekijän ammattitaitoa sekä oman työorganisaation kokonaisvaltaisempaa tuntemusta. Kaiken kaikkiaan koulutuksen arvioitiin lisänneen opiskelijoiden alakohtaista osaamista sekä työelämän että jatkokoulutautumistavoitteiden kannalta. Koulutuksen tunnettuuden lisäämisen katsottiin olevan merkittävä tulevaisuuden haaste.

Esityksessä tarkastellaan ensin seuranta- ja arviointitutkimuksen päätuloksia suhteessa kokeilulle asetettuihin tavoitteisiin (loppuraportti ilmestyy tammikuussa 2016). Tämän jälkeen arvioidaan korkeakouludiplomikoulutuskokeilun merkitystä erityisesti opiskelijoiden, heidän työnantajiansa, koulutuksen järjestäjien ja opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuspoliittisten linjausten näkökulmasta.

Mitä hyötyä avoimen opinnoista?

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Nina Haltia¹, Leena Leskinen² & Esa Rahiala³

¹Turun yliopisto, Kasvatustieteiden laitos

²Itä-Suomen yliopisto, Koulutus- ja kehittämispalvelu Aducate

³Satakunnan ammattikorkeakoulu, Talous- ja hallintopalvelut

Tutkintokoulutuksen lisäksi yliopistot ja ammattikorkeakoulut antavat avointa korkeakouluopetusta, johon voivat osallistua kaikki aiemmasta koulutuksestaan, taustastaan ja opiskelun tavoitteistaan riippumatta. Opinnot ovat luonteeltaan tutkintojen osia, jolloin ne ovat rinnastettavissa tutkinto-opintoina suoritettaviin opintoihin ja ne voidaan tarvittaessa sisällyttää myös osaksi tutkintoa. Avoimeen korkeakouluopetukseen osallistuneita on jonkin verran tutkittu (esim. Rinne ym. 2003; Haltia, Leskinen & Rahiala 2014), ja opiskelijoita tiedetään, että valtaosalla opiskelun motiivit liittyvät työhön. Myös tutkintotavoitteinen opiskelu on yleistä, ja moni kertoo opiskelevansa myös yleisemmin siksi, että haluaa kehittää itseään.

Tarkastelemme esityksessämme valtakunnallisesti toteutetun kyselyn avulla, millaisia hyötyjä avoimen korkeakoulun opiskelijat kokevat opiskelusta saaneensa. Empiirinen aineisto koostuu avoimeen yliopisto-opetukseen (n=6195) sekä avoimeen ammattikorkeakouluopetukseen (n=1489) osallistuneille henkilöille tehdystä kyselystä, joka toteutettiin osana opetus- ja kulttuuriministeriön ns. koulutusrakennetyöryhmän työskentelyä (ks. OKM 2013:2, 26–27). Kyselyä ei alun perin suunniteltu tutkimuskäyttöön, mutta valtakunnallisesti toteutettuna ja määrällisesti laajana se antaa mahdollisuuden tarkastella, miten avoimen korkeakoulun opiskelijat nämä opinnot kokevat.

Koettuja hyötyjä kysyttiin opiskelijoilta strukturoidusti, mutta myös avoimella kysymyksellä. Suuri enemmistö vastasi opiskelun vastanneen niihin tavoitteisiin, joiden vuoksi opiskeli. Valtaosa oli kokenut ammatillisen tai muun osaamisensa kehittyneen avoimien korkeakouluopintojen myötä. Työuraan tai työllistymiseen opinnot olivat vaikuttaneet vähemmän, mutta huomattavan suuri osuus oli sitä mieltä, että opinnoista oli ollut heille myös jotakin muuta hyötyä. Avoimella kysymyksellä kysyttiin, mitä tämä muu hyöty oli ollut, ja opiskelijat nostivat vastauksissaan esille monenlaisia ja -tasoisia asioita tutkinto-opiskelupaikan saamisesta yleisempiin vaikutuksiin, kuten opiskelun tuomaan mielihyvään, itsetuntemuksen ja itseluottamuksen lisääntymiseen sekä ongelmanratkaisutaitojen kehittymiseen. Keskitymme esityksessämme tarkastelemaan erityisesti avointen vastausten kautta sitä, miten opiskelijat kertovat hyötynsä opinnoista ja millaisia vaikutuksia opiskelulla on ollut heidän elämäänsä. Esityksellämme osallistumme samalla laajempaan keskusteluun siitä, millaisia hyötyjä aikuiskasvatuksella on.

Tohtoriopinnot elämänkulun jatkuvuudessa – yksilöllisyys globaalissa

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Minna Maunula

Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Korkeimpaan asiantuntijakoulutukseen, eli tohtorikoulutukseen, kohdistuu globaalisti suuria odotuksia. Myös suomalaisessa yliopistokentässä kuhisee: tohtorikoulutuksen pitäisi tuottaa tehokkaasti yhä jalostetumpaa asiantuntijajoukkoa, joilla on digitaalisen ja globaalin ajan vaatimuksia vastaavat taidot sekä tulevaisuutta ennakoivia visioita. Yhä vaikeammin ennakoitavat ja muuttuvat kontekstit heijastuvat sekä yliopistoihin että asiantuntijuuden hyötyä kaipaaviin työelämäkonteksteihin. Julkisissa keskusteluissa usein marginaaliin jää yksilö, vaikka globaalien ilmiöiden kanssa yhtäaikaaisesti yksilöllistymiskehitys on vahvaa: tohtoriksi opiskelevan yksilöllinen asiantuntijuus limittyy elämänkulullisiin konteksteihin ja saa yksilöllisiä piirteitä.

Esitykseni tarkoituksena on jalostaa kasvatustieteen väitöskirjani jälkeistä jatkotutkimusideaa. Jatkotutkimuksen aihepiiri jäsenyy samojen, jo väitöskirjan aineistossa ilmenneiden teemojen ympärille. Alustavana ajatuksena on tutkia samoja perheellisiä naistohtoriopiskelijoita (N 12), kuin väitöskirjassani. Väitöskirjan aineiston hankin vuonna 2009 hermeneuttisesti kehittynein teemahaastatteluin, ja sama asetelma on suunnitteilla jatkotutkimukseenkin. Aineiston hankinnan näkökulmasta ajan kulumisen on tiedostettava seikka. Yksilön elämänkulun näkökulmasta seitsemän vuotta on pitkä aika, elämänkulun eri osa-alueilla on edetty moniulotteisesti. Myös konteksti, globalisoitunut maailma on ehtinyt muuttua.

Suunnitteilla oleva post doc -tutkimusasetelma vaatii tarkennusta. Pohdittavia seikkoja ovat mm. tohtorin työuran eteneminen, millaisia ovat siihen myönteisesti vaikuttavat tekijät entä vastoinkäymiset ja millaista jatkuvuutta tai katkoksellisuutta voidaan elämänsä nähdä. Miten tohtoroitumisprosessit ovat edellisestä haastattelukerrasta kehittyneet, millaisia merkityksiä tohtoriopinnoille annetaan osana omaa elämänsä ja nykyisyyttä? Vuonna 2009 tutkimani perheelliset naistohtoriopiskelijat ovat oletettavasti edenneet tohtoriopintojen osalta yksilöllisesti: osa on saanut tohtoroitumisurakkansa valmiiksi, osa jättänyt sen kesken ja osalla on urakka vaiheessa. Lapset ovat kasvaneet, työurat saaneet uusia käännteitä. Miten ajankäyttö arjessa jakautuu, onko se muuttunut edelliseltä tutkimuskerralta, miltä tulevaisuus näyttää? Kuinka tohtoreihin kohdistuneet kasvaneet odotukset koetaan, miten oma asiantuntijuus jäsenyy suhteessa globaaleihin vaatimuksiin? Mm. nämä ovat alustavasti post doc -tutkimustani motivoivia lähtökohtia, joista toivoisin yhteistä reflektointia.

Tohtoriopiskelijoiden sosiokulttuuriset taustat, resurssit ja todellisuudet

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Sini Kuusela

Turun yliopisto, Kasvatustieteiden laitos

Suomalaisissa yliopistoissa opiskelee 2010-luvulla yli 18 000 tohtoriopiskelijaa. Opiskelijoiden määrä on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana kolminkertaistunut ja suoritettujen tutkintojen määrä nelinkertaistunut. Opiskelijoiden ja tutkintojen määrän kasvu on seurausta 1990-luvun puolivälissä perustetusta tutkijakoulujärjestelmästä, joka tarjosi aiempaa useammalla opiskelijalle mahdollisuuden tavoitella tutkintoa päätoimisesti ja palkallisesti. Myös yliopistojen uusi rahoitusmalli on kannustanut yliopistoja kehittämään tutkijakoulutusta ja tuottamaan yhä enemmän tohtorintutkintoja. Samaan aikaan tohtorikoulutus on kehittynyt aiempaa systemaattisemmaksi ja ”koulumaiseksi” toiminnaksi. Massoitumisen seurauksena tohtoriopiskelijat ovat aiempaa heterogeenisempi joukko niin ikänsä, aiempien koulutuspolkujensa, sosiaalisten ja kulttuuristen lähtökohtiensa, kuin myös opiskelumotiiviansa ja -tavoitteidensa suhteen. Opiskelijat suorittavat tutkintoaan myös hyvin erilaisissa olosuhteissa rahoituksen, työskentelyn päätoimisuuden sekä ohjauksen osalta.

Aiempi suomalainen tutkimus on tarkastellut tohtoriopiskelijoita ja heidän opiskelukokemuksiaan useista näkökulmista (kts. esim. Aittola & Määttä 1998; Kivinen ym. 1997; Hakala 2009; Laiho 1997; Maunula 2014; Raehalme 1996; Stubb 2012; Vekkailla 2014; Vuorikoski 2012). Tohtoriopiskelijoita tarkastelevasta tutkimuksesta puuttuu kuitenkin yksilön sosiokulttuurisen taustan merkityksen huomioiva näkökulma, joka ulkomaisessa tutkimuksessa on kyllä läsnä (esim. Gardner & Holley 2011; Gopaul 2011; Holley & Gardner 2012; Mustekaasa 2006; Mullen ym. 2003; Naidoo 2015; Peixoto 2014; Wakeling 2009; Warnock & Appel 2012). Sosiokulttuurisen taustan huomioiminen tohtoriopiskeluvaiheessa on tärkeää, onhan aiempi tutkimus osoittanut suomalaisen yliopiston olevan (maisterivaiheessa) edelleen suhteellisen valikoiva instituutio (Kivinen, Hedman & Kaipainen 2007; Nori 2011) ja yliopistossa opiskelun kokemuksen muodostuvan varsin erilaiseksi esimerkiksi ei-akateemisista kodeista lähtöisin oleville opiskelijoille (esim. Käyhkö 2011, 2013).

Kulttuurireproduktioteorian mukaan koulutus on keskeinen sosiaalisia jakoja uusintava instituutio. Koulutusjärjestelmä arvioi ja valikoi yksilöitä näiden sosiaalis-kulttuuristen lähtökohtien perusteella: ne, jotka on varustettu koulun kulttuurin mukaisin pääomin ja habituusin, sopeutuvat helpommin koulutusinstituutioiden odotuksiin. Opiskelijat, jotka puolestaan ovat varttuneet kulttuurisesti kauempana koulutusinstituution valtakulttuurista, joutuvat kamppailemaan saavuttaakseen menestystä koulutuksen kentällä. (Bourdieu 1986, 1988; Bourdieu & Passeron 1979, 1990; Liljander 1991, 2012; Swartz 1997.) Tässä väitöskirjatutkimuksessa tarkastellaan millaisista sosiokulttuurisista taustoista Suomessa opiskelevat tohtoriopiskelijat ovat lähtöisin, toisin sanoen, millaisia taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia pääomia he ovat saaneet lapsuudenkotiensa välityksellä. Lisäksi tarkastellaan sitä miten sosiokulttuurinen tausta on yhteydessä opiskelun motiiveihin ja tavoitteisiin, pääsyyn opiskelun kannalta hyödyllisten resurssien äärelle sekä opiskelijan käsityksiin omista mahdollisuuksistaan ja rajoituksistaan tohtorikoulutuksen kentällä. Tutkimuksessa on kerätty laaja kyselyaineisto (N ≈ 1930) seitsemässä monialaisessa yliopistossa opiskelevalta tohtoriopiskelijalta. Esityksessä esitellään kyselyn alustavia tuloksia.

Keitä ovat suomalaiset tohtoriopiskelijat?

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Hanna Nori ja Arto Jauhiainen

Turun yliopisto, kasvatustieteiden laitos

Suomalaisen koulutusjärjestelmän rikkautena ja kantavana periaatteena on ollut koulutusmahdollisuuksien tasa-arvo riippumatta yksilön sosiaalisesta, kulttuurisesta ja taloudellisesta taustasta. Periaatetta noudatettiin pitkään myös korkeakoulutuksessa. Korkeakoulutuksen alueellisesta ja määrällisestä laajentumisesta huolimatta sosiaaliseen taustaan perustuva valikoituminen ei kuitenkaan ole kadonnut. Edelleen korkeasti koulutettujen ja ylempien yhteiskuntaryhmien jälkeläiset hakevat ja pääsevät yliopistoihin suhteellisesti enemmän kuin vähemmän koulutettujen ja alempiin yhteiskuntaryhmien perheiden lapset. (Nevala 1999, Nori 2011; Rinne, Haltia, Nori & Jauhiainen 2008). Vaikka koulutuksen periytyvyyttä on tutkittu paljon niin meillä kuin muuallakin, tutkimukset ovat rajoittuneet lähinnä perustutkinto-opiskelijoihin. Vastaavaa tutkimusta tohtoriopiskelijoista, joiden määrää on voimakkaasti lisääntynyt, ei Suomessa ole aiemmin tehty.

Esityksemme liittyy tutkimushankkeeseemme ”Suomalaisen tohtoriopiskelijan muotokuva”, jonka tavoitteena on piirtää sosiologisesta näkökulmasta kokonaisvaltainen kuva 2010-luvun tohtoriopiskelijoista, heidän taustoistaan, elämäntilanteestaan sekä valikoitumisestaan opintoihin. Aineistona on Tilastokeskukselta tilattu rekisteriaineisto, joka kattaa kaikki Suomessa 2011 läsnä olleet jatko-opiskelijat (N = 18 585). Esityksessämme etsimme tilastoaineiston pohjalta vastauksia seuraaviin kysymyksiin: 1) minkälaisia ovat tohtoriopiskelijat taustoiltaan ja elämäntilanteiltaan? 2) miten eri yliopistojen ja tieteenalojen tohtoriopiskelijat eroavat toisistaan?

Tulosten mukaan tämän päivän tohtoriopiskelijat ovat hyvin heterogeeninen joukko, joiden tausta ja elämäntilanteet vaihtelevat suuresti. Monet heistä ovat perinteisessä mielessä aikuisopiskelijoita. Klusterianalyysin avulla erottelimme kolme ryhmää (1) Pitkän linjan puurtajat, (2) Statuksen nostattajat ja (3) Koulutusperimän säilyttäjät. Ryhmien välillä oli eroja iän, jatko-opiskelun keston sekä vanhempien koulutuksen ja tulojen osalta.

Tarkastelemme tulostemme pohjalta mm. sitä, miten tämän päivän moninaiset tohtoriopiskelijat suhteutuvat nykyisen kansainvälistymistä, tehokkuutta, nopeaa valmistumista ja ammattimaisuutta korostavan tohtorikoulutuspolitiikan tavoitteisiin, käytänteisiin ja ideaaleihin.

AIKUISKASVATUKSEN HISTORIA JA FILOSOFIA

Teemaryhmän vetäjät: Risto Ikonen & Leena Kakkori

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13.00-14.30

Puheenjohtaja: Leena Kakkori

1. Tomi Kiilakoski: Suorittamisen teatteri ja luokitteleva katse: tulkintoja Julkaisuforumista ja arvioinnin politiikasta
2. Antti Teittinen: Kehitysvammahuollon eugenistisesta historiasta
3. Heikki Vuorila: Vapauttaako sokraattinen menetelmä ihmisen alaikäisyyden tilasta?

TORSTAI 18.2.2016 KLO 15.00-17.30

Puheenjohtaja: Risto Ikonen

1. Sirkka Kumpula: Matematiikkailmiö kulttuurin, politiikan ja tieteen kentässä
2. Leena Kakkori: Viktor Franklin logoterapia aikuiskasvatuksen filosofiana
3. Jani Kukkola: Maailmallisesta minästä - lisäyksiä työn, identiteetin ja oppimisen subjektikäisyyksiin aikuiskasvatuksessa
4. Petri Kuhmonen & Kirsi Saurén: Kaksi näkökulmaa ammattietiikkaan - mikrovalta ja diskurssit

PERJANTAI 19.2.2016 KLO 12.00-14.00

Puheenjohtajat: Leena Kakkori ja Risto Ikonen

1. Rauno Huttunen & Leena Kakkori: Korrespondenssitoteoria ja hermeneuttinen totuuskäsitys laadullisen tutkimuksen pätevyyden arvioinnissa
2. Hannu Heikkinen, David Hoffman & Petri Salo: Laiskuus ja hitaus akateemisina hyveinä
3. Risto Ikonen: Järki ja tunteet. Tarinoilla paremmaksi ihmiseksi

Suorittamisen teatteri ja luokitteleva katse: tulkintoja Julkaisuforumista ja arvioinnin politiikasta

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.30

Tomi Kiilakoski

Mikä tekee tieteestä vaikuttavaa? - Yliopistojen rehtorien asettama arviointineuvosto totesi vuoden 2009 arviointiraportissaan, että kansainvälisessä kilpailussa keskeinen menestymisen ehto on ”tutkimuksen laatu, jota ei voida arvioida kvantitatiivisin menetelmin”. Neuvosto suositteli julkaisuforumin perustamista, jossa yhdistyisivät julkaisujen laadunarviointi (journalin laatu) sekä määrälliset mittarit (julkaisujen määrä). Toiminta rakennettiin tieteenalakohtaiseksi. Julkaisuforumi nähtiin nimenomaan laadun parantamisen välineenä, jolla oli yhteys vaikuttavuuden analyysiin ja tulevaan uuteen rahoitusmalliin. Tieteen ihanteeksi asettuu new public managementin kielen sisäistäneessä raportissa tutkimus, johon viitataan usein ja joka on läpäissyt vertaisarvioinnin ja joka on näin ’laadukasta’.

Omassa raportissaan Tieteellisten seurain valtuuskunnan alaisuuteen uskottu julkaisuforumi kävi läpi eri maiden malleja. Valitusta mallista todettiin, että se sopii ”osoittamaan julkaisutuotannon tasoa yksittäistä tutkijaa tai tutkijaryhmää suuremmilla aggregaattitasoilla”. Mallia ei rakennettu yksittäisen tutkijan, tutkimusraportin tai edes tutkijakollektiivin laadun arviontiin. Eri tieteenaljoen ei voisi vertailla. Sitä voisi kuitenkin käyttää yliopistojen keskinäiseen vertailuun, ja sitä voisi käyttää rahoitusmallin pohjana.

Julkaisuforumi rakentuu joukolle uskomuksia tieteestä. Ensimmäiseksi, se olettaa, että joka tieteenalalla on löydettävissä keskeinen alan huippututkimuksen julkaiseva lehti samaan tapaan kuin luonnontieteissä Nature. Toiseksi, se olettaa tutkimuksen keskittyvän nimenomaan yksittäisten tieteenalojen sisälle eikä näiden poikkitieteellisesti näiden välille. Kolmanneksi, se olettaa, että viittausapparaatti on luotettavin tekstin vaikuttavuuden mittari. Neljänneksi, merkittävä tutkimus on kansainvälistä – mikä tekee kontekstisidonnaisen tutkimuksen kasvatustieteiden tapaan hankalaksi. Näiden varaan julkaisuforumi rakentaa luokittelevan katseensa ja kategorisoi tällä tapaa tieteellisen tuotannon merkittävään ja ei-merkittävään.

Kehitysvammahuollon eugenistisesta historiasta

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.30

Antti Teittinen

Kehitysvammaliitto ry

Kun ajatellaan vammaisuuden käsittämistä historiallisesti, niin on helppo todeta, että vammaisuuden ymmärtämisessä on länsimaissa edistytty merkittävästi. Jopa YK:n vammaisten oikeuksia käsittelevä sopimus on laadittu vuonna 2006 ja jonka useat YK:n jäsenvaltiot ovat allekirjoittaneet, ratifioineet ja siten sitoutuneet sen velvoitteisiin. Tosin Suomi ei vielä kuulu sopimuksen ratifioineisiin maihin. Vammaishistorian dekonstruktio on näiden em. käsitysten muuttumisen ymmärtämisessä erittäin tärkeää, jotta voitaisiin purkaa ja selittää auki vammaiskäsityksiin liittyviä itsestäänselvyksiä. Vammaisuuden sosiaalishistoria ei kuitenkaan avaudu kovin helposti, sillä vammaisten henkilöiden omat näkemykset ja mielipiteet aikalaistodistajina puuttuvat lähes kokonaan ja sosiaalishistoria rakentuukin enemmän huolto- ja laitoshistorioina.

Suomalaisen kehitysvammahuollon sosiaalishistoriaa kiinnittyy vahvasti eugeniikkaan kuten kansainvälinenkin kehitysvammahuollon sosiaalishistoria. Näitä tarkastelemalla onkin paljastavimmillaan osoitettavissa eugenistisen sosiaali- ja terveystalitiikan perimmäiset lähtökohdat, joiden merkitystä ei voi sivuuttaa tai vähätellä tänä päivänäkään. Erityisesti Perttulan tylsämielisten kasvatustaitoksen historia kertoo tästä niin sanotusta suojelutyöstä 1800- ja 1900-lukujen taitteessa. Ajankohta edustaa laitossuuntautumisen alkuvaihetta, joka sosiaali- ja terveystalitiittisena toimenpiteenä voidaan ymmärtää eugenistisessä kehyksessä. Eugenistisen kehyksen ohella asiaa on mahdollista tarkastella myös juutalais-kristillisen tradition kehyksessä, jolloin vamma ymmärretään jumalan rangaistukseksi, mutta tylsämielisten hoitoon sisältyy kuitenkin kehitysoptimismia. Eugenistiset ja juutalais-kristilliset kehykset eivät ratkaisumalleiltaan kuitenkaan käytännössä eroa toisistaan. Myös lähtökohta on sama: kehitysvammaiset henkilöt ovat taakka eli heidät pitää asettaa sosiaalipoliittisten toimenpiteiden kohteiksi.

Keskeisenä tekijänä tähän suomalaiseenkin eugenistiseen käytäntöön oli muodostettu tietokäsitys kehitysvammaisuudesta. Se perustui siihen, että alan ammattilaisten yhdistys American Association on Intellectual and Developmental Disabilities, AAIDD, ja tieteellinen seura International Association for the Scientific Study of Intellectual Disabilities, IASSID, rakensivat johtavan määrittelyn siitä, mitä kehitysvammaisuus on. AAIDD perustettiin vuonna 1876 ja sen lähtökohtina olivat eugeniikan käytännöt, mutta ajattelutapa muuttui kun Natsi-Saksan eugeniikkaohjelma paljastui. IASSID:n lähtökohdat ovat samat kuin AAIDD:lla. Eugeniikka oli ajan yksi valtaideologioista.

Vapauttaako sokraattinen menetelmä ihmisen alaikäisyyden tilasta?

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.30

Heikki Vuorila

Helsingin yliopisto

Sokraattisen menetelmän kehittäjä saksalainen filosofian professori Leonard Nelson (1882-1927) järjesti sokraattisia keskusteluja yliopistoihmisten lisäksi tavallisille kansalaisille. Nelsonin tavoitteena oli ihmisten oman ajattelun kehittäminen ja vapauttaminen alaikäisyyden (Unmündigkeit) tilasta. Tässä hän seurasi toisen saksalaisen filosofin Immanuel Kantin (1724-1804) kirjoitusta ” Mitä on valistus” , ja siinä olevaa näkemystä alaikäisyydestä.

Kantin mukaan valistus on ihmisen pääsemistä ulos hänen itsensä aiheuttamasta alaikäisyyden tilasta. Alaikäisyys on kyvyttömyyttä käyttää omaa järkeään ilman toisen johdatusta. Itse aiheuttamaa alaikäisyys on silloin, jos sen syynä ei ole järjen puute, vaan päättämisen ja rohkeuden puute käyttää järkeään ilman toisen johdatusta. Valistuksen tunnuslause on ” Sapere aude” : käytä omaa järkeäsi!

Nelson piti puheen ” Sokraattinen menetelmä” (Die sokratische Methode) Göttingenin Pedagogisessa yhdistyksessä vuonna 1922, jolloin sen katsotaan saaneen alkunsa. Menetelmä on avoin kaikille kansalaisille ja sen avulla voidaan pohtia filosofisia, eettisiä tai elämäntilanteeseen liittyviä kysymyksiä. Nelsonin oppilas Gustav Heckman (1898-1996) piti Nelsonin puheesta niin paljon, että hän alkoi käyttämään metodia aikuiskasvatuksessa ja opettajakoulutuksessa. Heckman koulutti sokraattisen menetelmän osajia, jotka ovat kehittäneet menetelmää edelleen.

Nelsonin mukaan menetelmän avulla kuka tahansa voi pohtia filosofiaan, etiikkaan tai olemassaoloon liittyviä kysymyksiä, sillä jokainen ihminen osaa ajatella. Sokraattisen menetelmän tavoitteena on oman ajattelun kehittäminen. Nelson ajattelee, että sokraattinen menetelmä ei ole tapa opettaa filosofiaa, vaan tarkoituksena on avittaa osallistujia löytämään itsestään filosofin.

Sokraattisessa menetelmässä kartoitetaan ensin se, mistä aiotaan keskustella. Kun keskustelun teeman ydinkysymys ” Mitä x on?” on kartoitettu, sen jälkeen kukin osallistuja kertoo omaan kokemusmaailmaan liittyvän esimerkin. Tämän jälkeen teemaa lähdetään tarkastelemaan dialogisesti. Sokraattisessa dialogissa edetään yleisestä kysymyksestä konkreettisten henkilökohtaisten esimerkkien kautta yleistyksiin. Tätä Nelson kutsuu regressiiviseksi abstraktioksi.

Sokraattisen menetelmän ydin on dogmien välttäminen. Se, että jokainen opetettava asia on dogmaattista vähentää ihmisen omaa ajattelua sekä tekee hänestä auktoriteettiuskaisen. Sokraattinen dialogi auttaa ihmistä itsenäiseen ajatteluun.

Matematiikkailmiö kulttuurin, politiikan ja tieteen kentässä

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Sirkka Kumpula

Tampereen yliopisto

Matematiikka on avaintaito opetushallituksen (2010) elinikäisellä oppimispolulla. Miten? Vastauksen hahmottamiseksi otan käyttöön käsitteen matematiikkailmiö, joka on olemassa koettuna elämän kontekstien sille antamassa merkitsevyydessä. Konteksti on yleisnimitys yhteyksille, joissa ilmiöt ovat ja niiden merkitykset ilmenevät (Rauhala 2006, 109).

Tutkimuksessani rakennan dialogista kenttää koskien matematiikkaa elämänympäristöissä, missä matematiikan mielelliset merkitykset syntyvät, kehittyvät ja kypsyvät. Kulttuurin kenttä sisältää elämää ohjaavan perustan, politiikan kenttä tavoitteet ja tieteen kenttä sisällön matematiikalle. Matematiikka näyttäytyy monimuotoisena, mikä ihmisen maailman osana koostuu merkityksistä. Olemisen paikka on tutkijan elämismaailma, missä matematiikkailmiö näyttäytyy eksistentiaaleina Heideggerin filosofiaan soveltaen tajunnallisesti, situationaalisesti ja kehollisesti.

Tutkimuksen fenomenologisen ymmärryksen mukaan matematiikkailmiön kuvaamiseen eivät riitä matematiikan kohdalla käytetyt tietoteoreettiset ja analyttisen filosofian välineet., vaan tarvitaan fundamentaaliontologiaa (Heidegger), joka on kiinnostunut olemisen syvärakenteista. Syvärakenteiden tunnistaminen tapahtuu persoonassa, joka edustaa ihmisen kokonaisuutta. Tutkimusalustana toimivan talonpoikaiskulttuurin analyysi eksistentiaaleista avaa suuntia ja näköaloja persoonan näkökulmasta matematiikkailmiöön. Teoreettisena taustafilosofiana toimii Rauhalan (2006) Ihminen kulttuurissa - kulttuuri ihmisessä.

Tunnistettuun matematiikkailmiöön liittyvät eksistentiaalit ovat löydöksiä, johon persoona on kasvanut sisään. Heideggerin mukaan ihmisen olemisen (Dasein) perustuu ajallisuuteen, joka viime kädessä määrittää tapaa, jolla ihminen kohtaa ympärillä olevaa maailmaa (Rauhala 2006). Ajallisuus tarkoittaa elämismaailmaa lapsuudesta aikuisuuteen, missä havaintojen jäsentäminen ja järjestäminen muuttuu matematiikaksi ja hahmottuva maailma matematiikkailmiöksi.

Kulttuurin vuorovaikutuskentästä dialogi jatkuu politiikan ja tieteen kentässä intersubjektiiivisiä merkityksiä analysoiden ja syntetisoiden. Lopuksi sovellan tutkimuksen koulumatematiikkaan liittyviä löydöksiä uusien opetussuunnitelmien ilmiölähtöisyyden kuvaamiseen. Matematiikan yleissivistävän koulutuksen tavoitteissa korostuvat tällöin oppimisen henkilökohtaistaminen ja elämänläheisyys.

Viktor Franklin logoterapia aikuiskasvatuksen filosofiana

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Leena Kakkori

Itä-Suomen yliopisto

Franklin logoterapian voidaan katsoa kuuluvan lyhytterapioihin. Tämä käsitys ei kuitenkaan tee täyttä oikeutta logoterapialle. Syntyessään logoterapia oli aikaansa edellä. Lyhytterapioihin logoterapia ei kuulu siinä mielessä, että ihmisen kerran sisäistäessä logoterapian, vaikuttaa se kokonaisvaltaisesti hänen elämäänsä koko elämän ajan ja jossain mielessä myöskin jo elettyyn elämään. Logoterapia ei lopu vaan sen mukaisesti toimitaan ja eletään. Tässä mielessä logoterapia on ennemminkin kasvatusta ja aikuiskasvatusta kuin terapiaa. Esitelmäni aiheena on esitellä Franklin ajattelua ihmisen koko elämän mittaisen kasvun ideana.

Kirjassaan *Elämän tarkoitusta etsimässä* (1978, 17) Frankl määrittelee terapiansa tarkoitukselliseksi (psyko-) terapiaksi. Yleisemmin logoterapeuttista lähestymistapaa kutsutaan psykoanalyysin kolmanneksi wieniläiseksi koulukunnaksi Sigmund Freudin ja Alfred Adlerin jälkeen. Frankl itse määrittelee ajattelunsa ja terapiansa suhdetta filosofiaan ja muihin terapioihin kirjansa *Logoterapia* Johdannossa. Erityisesti esiin nousee Karl Jaspers ja Martin Heidegger ja eksistentiaalismin filosofian puolelta. ” Eksistentiaalismin tärkein opetus psykoterapialle ei siis olekaan siinä, ettei ihminen ole mitään (nothingness), vaan siinä, ettei ihminen ole mikään esine (no-thingness) (Frankl 2005, 24). Hän ei myöskään vähättele edellä mainittujen Freudin ja Adlerin merkitystä logoterapialle.

Franklin määrittelemät ihmisen henkiset kyvyt perustelevat sen, että ihminen on olemuksellisesti eettinen olento. Ihmisen eettisyys toteutuu hänen tilanteissaan. Purjon käsite situationaalisuus tulee Lauri Rauhalalta, joka taasen on saanut erityisesti situationaalisuuden käsitteeseensä vaikutteita Martin Heideggerin *Dasein* ja *Das mannin maailmassa-olemisesta*. (Purjo, 2012, S1/5; Rauhala, 1983, 33 - 38; Heidegger 2000, 78 -79). Purjo lisää eettisen alueeseen myös eläimet ja mahdollisuuksien mukaan myös kasvit. Vapauteen sisältyy aina myös vastuu, vastuu muista ihmisistä ja eläimistä ja kasveista ja ympäristöstä ja tämä on Purjon laajennettu vastuun alue. Tulkintani mukaan tajunta ja erityisesti eettinen tajunta herää ainoastaan suhteessa toiseen ihmiseen/tajuntaan (kissaan?) tilanteissa. Henkinen ja psyykinen on eroteltava toisistaan, muuten kohtaamme ongelmia vapaan tahdon suhteen. Henkinen on ihmisen eettisyyden lähde, joka arvottamisen kyky tekee ihmisestä eettisen subjektin. Henkinen on sidoksissa ihmisen elämiseen, se ei siis ole mitään kuolematonta, vaan on olemassa niin kauan kuin ihminenkin - syntymästä kuolemaa.

Maailmallisesta minästä - lisäksi työn, identiteetin ja oppimisen subjektikäsitteisiin aikuiskasvatuksessa

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Jani Kukkola

Jyväskylän yliopisto

Aikuiskasvatustieteessä, erityisestä työidentiteettiä ja työn subjektia käsittelevissä keskusteluyhteisöissä on pyritty hahmottamaan subjektin eri ulottuvuuksia todellisen, toiminnallisen elämän kannalta (Billett et. al. 2006, 1-17; Eteläpelto 2007, 90-137). Tässä keskustelussa subjektikäsitteet on jaoteltu 1) autonomiseen minään, 2) alistettuun minään, 3) yrittäjämäiseen minään sekä 4) poststrukturalistiseen minään, riippuen siitä taustateoreettisesta viitekehystä ja ihmiskuvasta johon näkemyksissä nojaututaan. Näitä kaikkia käsitteitä leimaa erityiset jännitteet minän ja todellisuuden suhteesta, jossa tai jota vasten tuon minän on ajateltu toimivan.

Aikuiskasvatuksellisesti merkittävän työn subjektin tarkastelusta jää puuttumaan lopulta perustavasti maailmallisena hahmotettu minä. Osin tämä johtuu yllä esitetyn taksonomian taustalla olevista taustafilosofisista väärinymmärryksistä. Keskeinen sokea piste syntyy tilkitsemällä autonomiseen minään asioita jotka eivät sinne kuulu: puhutaan ” Descartes’ n yksilön ajatteluun perustuvasta ontologiasta” ja samanaikaisesti ” Heideggerin autenttisesta individualismista” jotka johtavat käsitykseen oppimisesta ” minän vapaana ja spontaanina ilmauksena ja itsensä toteuttamisena” (Eteläpelto 2007, 126; Billett 2006, 24; Mansfield 2000). Alistettu minä perustuu vajavaisesti hahmotettuun subjektifilosofiaan. Yrittäjämäinen ja postmoderni minä eivät hahmota riittävästi toimijuuden piiloisia ulottuvuuksia.

Esityksessäni pyrin korjaamaan näitä väärinymmärryksiä, ja osoitan kuinka erityisesti Heideggeria (2000; Crowell 2013) oikein tulkitsemalla meidän on mahdollista nostaa esille uusi aikuiskasvatuksellinen minä-kategoria jota voimme kutsua maailmalliseksi minäksi. Tämän maailmallisen minän kautta on mahdollista tulkita terävästi useita keskeisiä ammatilliseen identiteettiin tai työn subjektiteuteen liittyviä ulottuvuuksia – kuten toiminnan, tarkoituksen ja toimintaan osallistuvien artefaktien ja toimijoiden piiloutuminen – jotka muuten jäävät huomioimatta.

Kaksi näkökulmaa ammattietiikkaan - mikrovalta ja diskurssit

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Petri Kuhmonen & Kirsi Saurén

Jyväskylän yliopisto

”Mikä tekee minusta hyvän opettajan?” Tämä perinteinen kysymys näyttäytyy uudessa valossa nykypäivän opetusteknologian ympäristöissä, joissa uuden opiskelijasukupolven opiskelijat orientoituvat kohti uutta työkuultuuria.

Esityksemme tutkimme opettamisen ja oppimisen kulttuurista muutosta erityisesti opettajan ammattietiikan näkökulmista. Muutosta jäsentävien kuvien ja ilmiöiden kuvauksen taustana käytämme kahta kriittistä teoreettista perspektiiviä, Ivan Illichin ja Michel Foucaultin analyyseja ja käsitteitä soveltaen.

Perustelemme näkemystä, että nykypäivän opettajat elävät kasvatuksellisessa todellisuudessa, joka rakentuu erilaisista ja keskenään jännitteisistä diskursseista. Monissa hyvän opettamisen ja opettajuuden moraalisisissa koodistoissa voidaan yhä tunnistaa erityisesti perinteisen hyve-etiikan painotuksia. Toisaalta nämä vaatimukset ja ihanteet sekoittuvat niihin diskursseihin, joissa painottuu koulutuksen ja sen markkinoinnin ja myymisen yhteys opettajan uusiin psykologisiin taitoihin. Kielen tasolla tämä ilmenee opiskelijan muuttumisena ”asiakkaaksi”. Jännitteet, jotka kertovat myös kasvatustieteen perinteen jatkuvuudesta ja kerrostuneisuudesta, tuottavat myös ristiriitoja kasvatukselliselle toimijuudelle ja sen ethokselle. Mikrovallan näkökulmasta opettajan tulisi tunnistaa kätkeytyjä vallan aspekteja, jotka ovat läsnä uusissa ympäristöissä ja verkostoissa sekä niissä vaatimuksissa, jotka muokkaavat opettajan ammatillista identiteettiä.

Korrespondenssitotuuteoria ja hermeneuttinen totuuskäsitys laadullisen tutkimuksen pätevyyden arvioinnissa

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Rauno Huttunen & Leena Kakkori

Itä-Suomen yliopisto

1960-luvulla kehitettiin validiteetin ja reliabiliteetin käsitteet määrällisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ja näiden käsitteiden taustalla oli totuuden korrespondenssiteoria. Tämä realistisen ja kartesiolaisen maailmankuvan mukaan on olemassa erikseen tietävä subjekti (tutkija), joka esittää väitteen ulkoisesta todellisuudesta (objektista). Totuuden korrespondenssiteorian mukaan väitelause on tosi, jos se vastaa ulkoisessa maailmassa olevaa tosiasioiden tilaa. Totuuden korrespondenssiteoriassa oletetaan, että subjekti voisi nousta kielen ja maailman ulkopuolelle eräänlaiselle metatasolle katsomaan, pitävätkö teoria ja todellisuus yhtä.

Tällä hetkellä suomalaisessa kasvatustieteessä on vallalla realismille vastakkainen konstruktionistinen tietoteoria ja metodologia eri muodoissaan, mutta suomalaiset tieteentilafilosofit pääasiassa suosittavat realistiseen maailmankuvaan nojaavaa totuudenkorrespondenssiteoriaa tutkijoille kaikissa tieteissä.

1980-luvulla alettiin epäillä soveltuvatko reliabiliteetti ja validiteetti sellaisenaan laadullisen tutkimuksen arviointiin ja tarvittaisiinko näiden käsitteiden uudelleen määrittelyä. Eskolan ja Suorannan mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa vallitsee sellainen tila, että on 1) niitä, jotka soveltavat mahdollisuuksien mukaan perinteisiä reliabiliteetin ja validiteetin käsitteitä; 2) niitä, jotka ovat näille vanhoille termeille keksineet uusia merkityksiä ja 3) niitä, jotka ovat kehittäneet kokonaan uudet käsitteet ja periaatteet. Vuonna 1981 Egon Cuba ja Yvonne Lincoln esittivät täysin uudet nimenomaan konstruktivistiseen laadulliseen tutkimukseen kuuluvat laatukriteerit luotettavuuden (trustworthiness) käsitteen ulottuvuuksina: uskottavuus (credibility), siirrettävyys (transferability), riippumattomuus (dependability) ja vahvistettavuus (confirmability). Voidaan kuitenkin väittää, että nämä vaihtoehtoisetkin laadullisen tutkimuksen pätevyyden arviointiin tarkoitetut käsitteet edellyttävät totuuden korrespondenssiteoriaa.

Pääväittemme tässä esitelmässä on, että kartesiolaiseen dualismiin nojaava korrespondenssitotuuteoria pääsääntöisesti sopii erittäin huonosti laadullisen tutkimuksen tavoitteisiin. Totuuden korrespondenssiteorian käyttäminen laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin viitekehystenä ei ainoastaan ole hankalaa, vaan sotii koko laadullisen tutkimuksen ideaa vastaan. Tässä esityksessä esittelemme Martin Heideggerin hermeneuttisen totuuskäsityksen, joka meidän väittemme mukaan sopii paremmin laadullisen tutkimuksen ideaan.

Laiskuus ja hitaus akateemisina hyveinä

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Hannu Heikkinen¹, David Hoffman¹ & Petri Salo²

¹Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos

²Åbo Akademi

Akateemisen vapauden ja autonomian käsitteet ovat saaneet uudenlaisen tulkinnan uusliberalistisessa koulutuspolitiikassa. Taustalla on vapaaseen kilpailuun perustuva markkinatalouden logiikka. Tämän ajattelutavan mukaan yhteiskunta tarvitsee yrittäjiä, joilla on tarvittavat valmiudet toimia markkinoilla vallitsevassa kilpailussa ikään kuin autonomisina tuotantosoluina. Siksi on loogista, että akateemisessa koulutuksessa tuotetaan näitä markkinoiden kannalta tärkeitä valmiuksia. Yksi tärkeimmistä on sisäinen yrittäjäisyys, johon kiteytyy uusliberalistisen ideologian näkemys vapaudesta. Ihminen pyrkii itse omasta tahdostaan hankkimaan mahdollisimman paljon niin sanottua inhimillistä pääomaa ja kehittämään itsestään kilpailukykyisen autonomisen toimijan markkinoiden käyttöön. Tätä kansainvälistä kehityskulkua on kuvattu ”akateemiseksi kapitalismiksi” (Hoffman, Välimaa, Saarinen, Söderqvist, Raunio & Korhonen, in press.)

Amerikkalainen korkeakoulutuksen tutkija Riyad Shahjahan (2015) tulkitsee, että näin uusliberalistinen logiikka kolonisoii eli valtaa ihmisen. Shahjahanin mukaan tämä tapahtuu ajan, ruumiin (body) ja pedagogiikan kolonisaationa, jotka kietoutuvat yhteen. Ruumiin kolonisaatio tarkoittaa sitä, että ihminen alistaa ruumiinsa (ja mielensä) markkinatalouden välineeksi. Ruumiista toki tulee pitää huolta esimerkiksi taukojumpan, levon, liikunnan ja terveellisen ruokavalion avulla. Perimmäisenä tavoitteena on kuitenkin, että mieli pysyy virkeänä ja toimintakykyisenä tuottaakseen akateemisia tuloksia. Ajan kolonisaatio ilmenee siten, että elämä rytmittyy kellon, kalenterin ja projektien mukaan, eikä ihminen enää kuuntele fysiologisia tai luontosuhteeseen perustuvia ajan määreitä. Ihanteellinen akateeminen yrittäjä optimoi ajankäyttönsä tuottaen mahdollisimman suuren tuotoksen mahdollisimman nopeasti. Tämän seurauksena ihmisen välitön yhteys omaan ruumiiseensa sumenee: siitä tulee ajattelutuotannon väline. Pedagogiikan kolonisaatio tarkoittaa sitä, että akateeminen koulutus on myös uusliberalistisen ajattelutavan siirtoasuttama: akateemisen koulutuksen tavoitteena on valmistaa yksilöitä toimimaan kilpailussa vapailla markkinoilla. Akateeminen suorittaja kokee itse tahtovansa työskennellä ahkerasti ja rationaalisesti, koska se on hänen oma etunsa.

Kolonisaation vahva voima perustuu siihen, että ihminen tulkitsee toimivansa omaksi parhaakseen toimiessaan markkinatalouden logiikan mukaisesti. Shahjahanin kolonisaatioteesit muistuttavat Jürgen Habermasin elämismaailman kolonisaatioteesiä, jonka mukaan systeemin edustama välineellinen järjellisyys (Zweckrationalität; instrumental rationality) valtaa ihmisten elämismaailman (Lebenswelt; Lifeworld). Shahjahan ehdottaa vastaliikettä, jota hän kutsuu ajan, ruumiin ja pedagogiikan takaisinvaltaukseksi eli dekolonisaatioksi. Akateemisesta työtä tekevien ihmisten tulisi alkaa kuunnella kehoaan, luopua ajankäytön optimoinnista, viipyillä, laiskotella ja eksyillä harhapoluille. Myös yliopistopedagogiikka tulisi dekolonisoida siten, että opiskelijoille annetaan aikaa pohtia päämääriä ja elämänarvoja. Ajatusta tukee hitaan tieteen idea (slow science; Salo & Heikkinen 2010), joka on yksi versio niin sanotusta hitaasta liikkeestä (slow movement). Sen tunnetumpia ilmenemismuotoja ovat slow food-liike, joka syntyi pikaruokakulttuurin vaihtoehdoksi ja slow travel nopean lentomatkamustamiseen vastaliikkeenä. Akateemiseen työhön sovellettuna hitaus ja (näennäinen) laiskuus nähdään tässä ajattelutavassa hyveenä eikä paheena. Monet tieteen innovaatiot ovatkin syntyneet hitaan ja sitkeän, joskus myös harha-askelia ottaneiden ja viipyilevien prosessien kautta. Luovan ajattelun ja tieteellinen emergenssin edellytykset ovat parhaimmillaan, kun mieli ja keho vapautuvat suorittamisen, ajankäytön optimoinnin ja tehokkuuden pakottavista vaatimuksista. Paradoksista on, että ilmeisesti suuri osa tieteenharjoittajista näyttää tiedostavan tämän, mutta siitä huolimatta he omalla toiminnallaan ovat uusintamassa typeryyttä (Dummheit; Horkheimer & Adorno 1947; Moisio 2015).

Järki ja tunteet: Tarinoilla paremmaksi ihmiseksi

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Risto Ikonen

Itä-Suomen yliopisto

1800-luvulla eurooppalainen yhteiskunta koki perinpohjaisen murroksen. Perinteinen säätyjaolle ja siihen tukeutuville etuoikeuksille perustuva alamaisyhteiskunta jatkoi kiihtyvän tahtiin murenemistaan. Vanhan valtarakenteen rapistumista nopeuttivat teknologinen kehitys ja sen myötä kehkeytyneet uudet ammatit. Mekaanikko, insinööri ja kättilö sopivat sääty-yhteiskunnan kehikseen yhtä huonosti kuin aiempina vuosisatoina siihen olivat sopineet pankkiiri ja tukkukauppias. Sääty-yhteiskunnassa ihmisen arvo, tehtävä ja tulevaisuus määräytyivät ensi sijassa syntyperän mukaan. Säätyjen välinen vuorovaikutus oli vähäistä ja luonteeltaan muodollista. Alempien säätyjen oli pakko tunnustaa ylempiensä paremmuus. Moukan selvin tunnusmerkki oli parempiensa jäljittely ja nousukasmainen käytös. Alempien kansanosien elämäntapaa kuvasti raakuus ja sivistymättömyys, ja jos yläluokkaan kuuluva antautui rahvaan alhaisiin nautintoihin, käyttäytyi hän, ei vain epäsiiveillisesti, vaan peräti säädyttömästi.

Säädynmukainen käytös antoi puitteet yhteiskunnan eri toiminnoille. Kaupan ja tekniikan edistyminen teki kuitenkin mahdolliseksi murtautua säätyrajojen ulkopuolelle. Valistuksen luottamus järjen voimaan kyseenalaisti omalta osaltaan säätyrakenteiden tarpeellisuuden. Virisi ajatus, jonka mukaan ihmisen aseman yhteiskunnassa piti määräytyä, ei syntyperän, vaan hänen henkilökohtaisten ansioidensa pohjalta. Muotoutui kaksi osin vaihtoehtoista tapaa hahmottaa tuota uudenlaista yhteiskuntajärjestystä. Toisen perustana olivat vapaat markkinat ja yksilöiden oikeus lisätä lain sallimissa puitteissa varallisuuttaan kaikin mahdollisin tavoin. Toisen lähtökohdana oli yhteinen hyvä, jota edistämällä itse kukin saattoi edistää omaa yksityistä hyvänsä.

Vapaiden markkinoiden ja yksilöllisen yritteliäisyyden periaate oli varsin helppo ymmärtää, olihan sen perustana itsekkyyys. Sen sijaan keskinäistä avunantoa ja yhteisen hyvän edistämistä korostava suuntaus vaati lisäperustelua. Ihmisten oli vaikea irtautua oman edun tavoittelusta vain joidenkin abstraktien ihanteiden ja kaukaisten päämäärien vuoksi. Edistyksellisen piirien sisällä syntyikin ajatus, että järkiperusteiden lisäksi tarvittiin voima, joka muuttaisi ihanteet lihaksi ja tiedon teoiksi. Tämä voima oli tunne.

Esitelmässä tarkastellaan tapoja, joilla toivotunlaisia tunteita pyrittiin suomalaisissa herättämään. Tarkastelun ajallinen painopiste on Ruotsin ajan viimeisissä vuosikymmenissä ja autonomian ajassa. Esitelmän keskeinen väite on, että mainittuna ajanjaksona luotiin tarinoita ja kertomuksia, joiden avulla siirryttiin sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan ja nälkäajasta orastavaan hyvinvointiyhteiskuntaan. Lopussa myös pohditaan, missä määrin yhteisvastuuta korostava tarinaperinne on viime vuosikymmeninä joutunut väistymään oman edun tavoittelua ihannoivien kertomusten tieltä.

AIKUISTEN JA IKÄÄNTYNEIDEN MEDIAKASVATUS

Teemaryhmän vetäjät: Päivi Rasi, Pirkko Hyvönen ja Hanna Vuojärvi

TORSTAI 18.2.2016 KLO 15.00–17.30

Puheenjohtajat: Päivi Rasi, Hanna Vuojärvi ja Pirkko Hyvönen

1. Lauri Palsa & Saara Salomaa: Aikuisten mediakasvatus kansallisissa linjauksissa
2. Juha Suoranta: Wikit vapaassa sivistystyössä

PERJANTAI 19.2.2016 KLO 12.00–14.00

Puheenjohtajat: Päivi Rasi, Hanna Vuojärvi ja Pirkko Hyvönen

1. Tiina Etelämäki & Liisa Tiainen: Seniorit Surffaa—nettiopastaja auttaa -hanke
2. Mari Hankala: Luokanopettajien käsitykset itsestään mediankäyttäjinä ja mediakasvattajina
3. Päivi Rasi, Hanna Vuojärvi & Pirkko Hyvönen: Katsaus aikuisten ja ikääntyneiden mediataitoihin sekä niiden edistämiseen

Aikuisten mediakasvatus poliittisissa asiakirjoissa

TORSTAI 18.2. 15.00–17.30

Lauri Palsa & Saara Pääjärvi

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI, Mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö MEKU

Mediateknologian kehittyessä ja yhteiskunnan medioituessa erilaiset mediataidot ja medioihin liittyvä osaaminen on noussut huomion kohteeksi eri näkökulmista, myös poliittisten tahojen toimesta. Digitalisaatio on yksi keskeisistä käsitteistä nykyisen hallituksen suunnitelmissa ja toiminnassa. Tämä liittyy suoraan odotuksiin kansalaisten medialukutaidosta. Tähän mennessä mediakasvatuksen toimenpiteet on kuitenkin suunnattu pääasiassa lasten ja nuorten kasvatukseen ja koulutukseen. Mikäli aikuisten medialukutaitoa halutaan edistää, on laajennettava katsetta ja kiinnitettävä huomiota eri alojen toteuttamaan mediakasvatustyöhön ja -suunnitelmiin.

Mediakasvatusta voidaan lähestyä eri näkökulmista ja erilaisin painotuksin. Useiden eri tavoitteiden myötä mediakasvatus voi tuottaa monenlaista osaamista. Mediakasvatuksen painopisteiden vaihtelusta esimerkkinä ovat eri aikojen opetussuunnitelmat. 1970-luvulla korostui median yhteiskunnallinen rooli, ja puhuttiin myös massaviestinnän haitoista. Vuoden 1985 perusopetuksen opetussuunnitelmassa mediateksteihin otettiin tiedostava, vaikuttava ja joukkoviestinnällinen näkökulma. Teknologisen kehittymisen myötä vuosien 1994 ja 2004 opetussuunnitelmien perusteissa korostui puolestaan media tiedonlähteenä. Median elämykselliset ja kokemukselliset ulottuvuudet nostettiin Kauppisen (2010, 223) mukaan esiin useilla eri vuosikymmenillä (POPS70, POPS94 ja POPS04). Uusissa opetussuunnitelmissa (OPH 2014) mediakasvatuksen sisällöt näkyvät esimerkiksi Monilukutaidon ja Tieto- ja viestintäteknologian monialaisissa osaamiskokonaisuuksissa. Näin ollen historiallisesti tarkasteltuna peruskoulu on tuottanut ja tuottaa erilaista mediaosaamista eri aikoina. Aikuisten mediataitoja ei tule typistää yhdeksi kokonaisuudeksi vaan on tiedostettava mediataitojen ja medialukutaitojen moninaisuus.

Esityksessä tarkastellaan ja herätetään keskustelua aikuisten mediakasvatuksen edistämisestä poliittisesta näkökulmasta. Miten varmistetaan eri-ikäisten kansalaisten tasa-arvoiset mahdollisuudet mediataitojen oppimiseen ja kehittämiseen? Pohjautuen poliittisia asiakirjoja tarkastelleeseen kartoitukseen (Pääjärvi & Palsa 2015) esityksessä pohditaan niitä mahdollisuuksia, haasteita ja keinoja, joita tulevaisuuden mediakasvatuksen edistämiseen liittyy.

Wikit vapaassa sivistystyössä

TORSTAI 18.2. 15.00–17.30

Juha Suoranta

Tampereen yliopisto, Yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksen yksikkö

Esityksessä tarkastellaan wikien, eli kenen tahansa muokattavissa olevien nettisivujen käyttöä vapaassa sivistystyössä ja kysytään, mitkä periaatteet yhdistävät ja erottavat vapaata sivistystyötä ja ”wikimaailmaa”. Vapaa sivistystyö määritellään aikuisten vapaan ja omaehtoisen opiskelun alueeksi ja wikimaailma internetin ei-kaupalliseksi ja julkiseksi osaksi, jossa ihmiset voivat jakaa tietoja, taitoja ja ajatuksia sekä tehdä asioita yhdessä. Esityksessä kuvataan ensin, mitä wikit ja wikimaailma ovat, tarkastellaan sitten wikimaailman ja vapaan sivistystyön suhdetta ja esitetään lopuksi esimerkkejä wikien käytöstä vapaassa sivistystyössä. Esitys perustuu artikkelikäsikirjoitukseen, jonka saa ladattua seuraavasta linkistä:

https://www.researchgate.net/publication/281459744_Wikit_vapaassa_sivistystyys__Wikis_in_Liberal_Adult_Education

Seniorit Surffaa—nettiopastaja auttaa -hanke

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Tiina Etelämäki & Liisa Tiainen

Vanhustyön keskusliitto

Hallituksen kärkihankkeissa on mukana julkisten palveluiden digitalisointi käyttäjälähtöisiksi. Ikääntyvien ihmisten kohdalla tarvitaan käyttäjälähtöisyyden lisäksi tietoteknisten perustaitojen lisäämistä. Vanhustyön keskusliitto on ottanut haasteen vastaan jo hyvissä ajoin käynnistämällä hankkeen, jonka päätavoitteena on luoda toimintamalli vapaaehtoisvoimin toimivan nettiopastajaverkoston organisoimiseen. Yhdessä paikallisten toimijoiden – kirjastojen, erilaisten yhdistysten ja järjestöjen - kanssa etsitään ja perehdytetään henkilöitä vertaisohjaajiksi ikääntyneille ihmisille. Vertaisohjaus tarkoittaa tässä sitä, että opastaja itsekin on ikääntynyt, jolloin hän ymmärtää paremmin opastettavan tarpeet ja oppimistahdin. Vertaisohjaaja on avainasemassa rohkaisemassa ikääntyntä opastettavaa tietotekniikan käytön aloittamiseen.

Toimintamalli on kaikkien yleishyödyllisten organisaatioiden vapaasti käytettävissä. Toimintamalli sisältää ohjeet opastajien rekrytointiin, opastuspaikan perustamiseen sekä opastustoiminnan organisointiin ja ylläpitoon. Toimintamalli on skaalautuva, ja tarkoitus onkin saada aikaan koko maan kattava verkosto. Opastuspaikkana voi olla esimerkiksi kirjasto, palvelutalo tai yhdistyksen tilat. Opastusta voidaan tilanteen mukaan antaa myös asiakkaan omien laitteiden käytössä.

Ikääntyneiden ihmisten saaminen tietotekniikan piiriin on tärkeää paitsi asiointipalveluiden sähköistymisen vuoksi myös siksi, että verkosta löytyy loputtomasti tietoa, uutisia ja ohjeita monenlaisiin harrastuksiin ja tekemisiin. Skypen kaltaisten palveluiden avulla voidaan olla yhteydessä kauempanakin oleviin sukulaisiin ja ystäviin. Yksinäisyyden tunne vähentyy ja osallistumalla tuntee olonsa merkitykselliseksi.

Vanhustyön keskusliitto pyrkii myös aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että palveluiden tuottajat osaavat ja muistavat huomioida ikääntyneiden ihmisten näkökulman palveluiden sisällössä ja käyttöliittymässä.

Luokanopettajien käsitykset itsestään mediankäyttäjinä ja mediakasvattajina

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Mari Hankala

Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

Aikuisten mediakasvatusta ei ole Suomessa juurikaan edistetty (Pääjärvi & Palsa 2015), ja myös sitä koskeva tutkimus on vähäistä. Näin on myös opettajien kohdalla. Heidän mediakasvatukseensa tulisi kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota, sillä opettajat toimivat koulussa portinvartijan roolissa mediakasvatuksen edistäjinä tai ehkäisijöinä: esimerkiksi heidän omilla mediataidoillaan voi olla vaikutusta siihen, millaisia mahdollisuuksia oppilailla on kehittää mediataitojaan (Oxstrand 2013).

Opettajien koulutuksessaan saamat valmiudet toimia mediakasvattajina vaihtelevat suuresti. Tarjolla on nykyäänkin useimmiten yksittäisiä valinnaisia kursseja kuin syventäviä opintokokonaisuuksia (Lundvall & Andersson 2012), vaikka jo 1970-luvun alusta lähtien on lukuisissa raporteissa ja komiteamietinnöissä korostettu mediakasvatuksen tärkeyttä ja ehdotettu sen kiireellistä lisäämistä opettajankoulutukseen (Hankala 2011, 38). Opettajien vaihtelevilla valmiuksilla lienee osaltaan vaikutusta siihen, että koulujen mediakasvatus on edelleen kirjavaa ja jää usein yksittäisen opettajien harteille (esim. Kotilainen & Kupiainen 2012; Kilpelä 2013).

Tutkimuksessani pyrittiin lisäämään tietoa aiheesta opettajien näkökulmasta eli selvitettiin luokanopettajien käsityksiä itsestään mediankäyttäjinä ja mediakasvattajina. Tutkimusaineisto koostuu 35 luokanopettajan omaelämäkerrallisista pohtivista teksteistä, joiden otsikkona oli *Minä mediankäyttäjänä ja mediakasvattajana*. Opettajia pyydettiin pohtimaan myös mediankäyttönsä ja mediakasvattajuutensa suhdetta. Luokanopettajat osallistuivat Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen järjestämään vuoden mittaiseen täydennyskoulutukseen, jonka aiheena oli äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen pedagogiikan kehittäminen. Mediakasvatus oli yksi koulutuksen viidestä pääteemasta, ja kirjoitustehtävä yksi koulutuksen itsenäisistä tehtävistä.

Tutkimusaineiston alustavat sisällönanalyysit osoittavat, että useimmat opettajat kokivat olevansa varsin tietoisia omasta mediasuhteestaan ja sen näkymisestä opetustyössä. Osalla vapaa-ajan hyvinkin kriittinen suhtautuminen mediaa kohtaan ei estänyt monipuolista mediankäyttöä opetuksessa. Asenteet mediakasvatusta kohtaan olivat myönteisiä ja mediakasvatukseen vaikuttavat omat arvot tiedostettiin, mutta mediakasvatusta koskevissa tiedoissaan ja taidoissaan ryhmä oli erittäin heterogeeninen. Opetuksellisen tasa-arvon edistämiseksi tarvittaisiinkin kattavaa täydennyskoulutusta.

Katsaus aikuisten ja ikääntyneiden mediataitoihin sekä niiden edistämiseen

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Päivi Rasi¹, Hanna Vuojärvi² ja Pirkko Hyvönen²

¹Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta, Mediapedagogiikkakeskus

²Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta

Aikuisten ja ikääntyneiden mediakasvatukseen liittyvä tutkimus ja käytännön työ on yhäkin määrällisesti vähäisempää kuin lasten ja nuorten vastaava. Suhteellisesti eniten tutkimusta on tehty koskien heidän median sekä tieto- ja viestintätekniiikan käyttöään. Aikuisten ja ikääntyneiden mediataitoja sekä mediakasvatuksen teoreettisia lähtökohtia ja menetelmiä on pohdittu ja tutkittu vähemmän. Yhdistämme esityksessämme aiemman, osittain niukan tutkimuskirjallisuuden näkökulmia yleiskatsaukseksi aikuisten ja ikääntyneiden mediataitoihin sekä niiden edistämiseen. Tutkimuskatsauksemme osoittaa, että kaikilla aikuisilla ja ikääntyneillä ei ole riittäviä mediataitoja. Oppimistarpeita löytyy kaikilta mediataidon osa-alueilta: taidoista käyttää, ymmärtää ja luoda mediasisältöjä sekä viestintää erilaisissa konteksteissa. Toisaalta on huomattava, ettei kaikilla ikääntyneillä ole halua tai koettua tarvetta käyttää internetiä. Ikäluokkien sisäinen moninaisuus on syytä tiedostaa mediakasvatustyön suunnittelun lähtökohtana.

Tutkimustiedon perusteella yksilölliset, yhteisöllisyyttä, ongelmanratkaisua, leikkisyyttäkin hyödyntävät pedagogiset ratkaisut ovat toimivia. Tutkimus on myös osoittanut, että ikääntyneet oppivat mediataitoja arjessaan sosiaalisen tukiverkostonsa avulla—erityisesti, vertaistensa, ystäviensä ja perheenjäsentensä. Tämä on syytä sisällyttää mediakasvatustoiminnan potentiaaliseksi voimavaraksi. Toisaalta on hyvä tiedostaa, että juuri ne ikääntyneet, joilta puuttuvat sosiaaliset verkostot, ovat kaikkein heikoimmassa asemassa mediataitojen näkökulmasta. Mediakasvatuksellisen ohjauksen ja tuen räätälöiminen heille vaatii luovaa ajattelua, kuten esimerkiksi: Miten jo olemassa oleviin sosiaali-, terveys- ja kulttuuripalveluihin voitaisiin integroida yksilöllinen mediakasvatuksellinen tuki ja ohjaus? Miten tuki saataisiin vietyä mahdollisimman lähelle kotia tai jopa kotiin?

AIKUISTEN MAAHANMUUTTAJIEN TOISEN KIELEN OPPIMINEN, OPETUS JA KIELITAIDON ARVIOINTI

Teemaryhmän vetäjät: Taina Tammelin-Laine, Ari Huhta & Heidi Vaarala

TORSTAI 18.2.2016 KLO 15.00–17.00

Puheenjohtaja: Taina Tammelin-Laine

1. Tatjana Rynkänen: Oppimisen ja opetuksen haasteita: aikuisten venäjänkielisten maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumiskoulutuksesta
2. Miira Häkkinen: Aikuisten maahanmuuttajien kielikoulutus ja sen kehittäminen: Miltä näyttää kotoutumiseen tähtäävä kielikoulutus Saksassa vuonna 2016?
3. Marja Seilonen & Minna Suni: Terveystieteiden ammatillisen kielitaidon arviointikokeilu
4. Aija Virtanen: Käsitusten äärellä: näkökulmia ammatilliseen kielitaitoon ja sen kehittymiseen
5. Heidi Vaarala & Taina Saarinen: Mikä muuttuu? - Suomi toisena kielenä korkeakouluissa

Oppimisen ja opetuksen haasteita: aikuisten venäjänkielisten maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumiskoulutuksesta

TORSTAI 18.2. KLO 15.00–17.30

Tatjana Rynkänen

Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) asettaa tavoitteeksi antaa maahanmuuttajille yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla, kun tuetaan heidän mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Käytännössä kotoutuminen mielletään mahdollisuudeksi kehittää kielellisiä ja yhteiskunnallisia valmiuksia, jotta maahanmuuttajilla olisi edellytyksiä työllistyä tai kouluttautua Suomessa. Aikuisilla maahanmuuttajilla saattaa olla hyvin erilaisia elämäntilanteita ja syitä maahanmuuttoon puhumattakaan oppimiskokemuksista ja -tavoitteista sekä näkökulmista kielen oppimiseen. Lisäksi kotoutumiskoulutuksen rahoitus ja hallinnolliset ratkaisut saattavat rajoittaa heidän mahdollisuuksiaan saavuttaa toiminnallinen peruskielitaito koulutuksen aikana (Pöyhönen ym. 2010; Pöyhönen & Tarnanen 2015; Tarnanen ym. 2015). Tässä esitelmässä tarkastellaan aikuisten venäjänkielisten maahanmuuttajien kokemuksia ja näkemyksiä suomen kielen oppimisesta kotoutumiskoulutuksessa. Venäjänkieliset muodostavat suurimman vieraskielisten ryhmän Suomessa. Vuonna 2014 maassa asui lähes 70 000 henkilöä, jotka ilmoittivat äidinkiellekseen venäjän. Venäjänkieliset maahanmuuttajat itse arvioivat selviytyvänsä kielitaidollaan arkielämän tilanteista melko hyvin, mutta työelämässä riittävän kielitaidon määrittelee työnantaja ja/tai lainsäädäntö (Tarnanen & Pöyhönen 2011).

Esitelmä pohjautuu maahanmuuttajahaastatteluihin (n=37), jotka kerättiin Suomen Akatemian rahoittamassa tutkimushankkeessa ”Integroituminen ammattiyhteisöihin Suomessa” (2011–2014). Haastateltavat edustavat kolmea ammattiryhmää: IT-asiantuntijoita, opettajia ja taiteilijoita. Lisäksi haastateltavina oli henkilöitä, jotka olivat aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa. Haastatteluissa keskityttiin siihen, millainen rooli kielitaidolla, monikielisillä ja monikulttuurisilla käytänteillä sekä identiteeteillä on työikäisten maahanmuuttajien integroitumisessa työ- ja ammattiyhteisöihin Suomessa. Esitelmässä kuvataan, millaisia kokemuksia tutkimukseen osallistuneilla on kielen oppimisesta, sekä miten nämä kokemukset heijastuvat kotoutumiskoulutukselle asetettuihin toiveisiin ja tavoitteisiin.

Aikuisten maahanmuuttajien kielikoulutus ja sen kehittäminen: Miltä näyttää kotoutumiseen tähtäävä kielikoulutus Saksassa vuonna 2016?

TORSTAI 18.2. KLO 15.00–17.30

Miira Häkkinen

Turun yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

Alkavassa väitöstutkimuksessani analysoin työikäisten maahanmuuttajien kielikoulutuksen rakennetta ja toteutusta Suomessa ja Saksassa. Esitän vertailuun perustuen kehitysehdotuksia suomi/saksa toisena kielenä -opetuksen menetelmiin ja sisältöihin sekä opettajien koulutukseen. Tavoitteenani on kannustaa aikuisia maahanmuuttajia kielenopiskelussa kohti elinikäistä oppimista.

Vertailukohteena Saksa on määrällisesti ajankohtainen, sillä Euroopan maista se vastaanottaa vuonna 2015 absoluuttisesti eniten maahanmuuttajia. Saksa toisena kielenä -opetuksen osalta maahanmuuton lisääntyminen on tarkoittanut vuoden 2015 ensimmäisen neljänneksen osalta yli 20 % kasvua kielikursseille osallistuneiden määrässä (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge 2015). Sisällöllisesti kiinnostavaa on analysoida, miten Saksan pitkä kokemus kotoutumiskoulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa ilmenee kielikoulutuksen visioissa, ja ennen kaikkea, sen toteuttajien eli opettajien ja opiskelijoiden näkemyksissä.

Yksilön kielenoppimista tarkastelen *investointina*. Kuten Norton (2000) kuvaa, investoidessamme oppimiseen ja sitä kautta uusiin tietoihin ja taitoihin, määrittelemme samalla suhdettamme maailmaan, miten tämä suhde sijoittuu aikaan ja paikkaan sekä miten ymmärrämme mahdollisuutemme tulevaisuudessa. Investointi ajaa motivaation lailla oppimista, ja kuten Wenger (1998) toteaa: Oppiminen muuttaa sitä keitä olemme ja mitä osaamme tehdä, ja sen voidaan siksi ajatella olevan identiteettiin liittyvä kokemus. Lisäksi, kun oppiminen ja opetus kohdistuvat kieleen, ja jos oppijan (identiteetin) voidaan ajatella olevan monikielinen, voisiko kielitaidon rinnalla oppijan investointia vahvistaa keskustelemalla tietoisesti kielistä, kasvattamalla kielitietoisuutta?

Miltä siis näyttää työikäisten maahanmuuttajien kielikoulutus Saksassa vuonna 2016? Miten aikuiset maahanmuuttajat kokevat kielen merkityksen osana kotoutumista? Miten kotoutumiseen tähtäävä kielikoulutus huomioi erityisryhmät, kuten kotiaidit ja ikääntyvät? Miten erot maahanmuuttajien koulutustaustassa näkyvät kielikoulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa? Vastaan näihin kysymyksiin luomalla katsauksen saksa toisena kielenä -koulutuksen tilanteeseen ja tutkimukseen Saksassa alkuvuodesta 2016. Vertaan Saksan kielikoulutuksen nykytilaa tekemiini haastatteluihin, joissa Suomessa asuvat aikuiset maahanmuuttajat kuvaavat omaa kielen oppimistaan kotoutumisen näkökulmasta sekä sitä, mikä rooli kielitietoisuudella heidän mielestään kielenoppimisessa on tai voisi olla.

Terveydenhuollon ammatillisen kielitaidon arviointikokeilu

TORSTAI 18.2. KLO 15.00–17.30

Marja Seilonen & Minna Suni

Jyväskylän yliopisto, Kielten laitos

Tarkastelemme terveydenhuollon ammatillisen suomen kielen arviointikokeilun tuloksia. Kokeilussa suunniteltiin terveydenhuollon henkilöstölle kohdennettu ammatillisen kielitaidon arviointimoduuli täydentämään yleiskielitaidon arviointiin tarkoitettua Yleisten kielitutkintojen suomen kielen testin (YKI) antamaa kuvaa kielitaidosta. YKI:n keskitason testin (tasot 3-4) läpäisy vaaditaan EU/Eta-alueen ulkopuolella kouluttautuneilta terveydenhuollon ammattilaisilta osana heidän laillistamisprosessiaan. Siihen ei sisälly ammatillisen kielitaidon arviointia.

Ammatillinen moduuli käsittää integroituja aineistopohjaisia tehtäviä, joissa reseptiiviset ja produktiiviset taidot yhdistyvät: kirjoittamisen aineistona on videomateriaalia, ja puhuminen perustuu teksteihin. Tehtävissä painottuvat alakohtaiset viestinnälliset funktiot, kuten ohjeiden antaminen, toimintaan kehottaminen ja raportointi, ja viestintä kohdennetaan työtovereille, potilaille tai omaisille (ks. esim. Komppa ym. 2014). Osallistujat ovat sairaanhoitajia, lääkäreitä ja hammaslääkäreitä, jotka ovat saaneet ammattikoulutuksensa Suomen ulkopuolella.

Esitelmässä 30 osallistujan suorituksia YKI-testissä ja ammatillisessa arviointimoduulissa tarkastellaan lähinnä laadullisen lingvistisen analyysin avulla. Keskiössä on viestinnällisten ja pragmaattisten funktioiden kielellinen ilmaiseminen. Ammatillisen kielitaidon arviointimoduulin tuomaa mahdollista lisäarvoa pohditaan osallistujien YKI-testin tasoarvioiden sekä heidän taustatietojensa ja haastatteluissa esiin tulleiden kokemustensa valossa.

Arviointikokeilu on tehty osana Terveydenhuollon suomi: suomen kielen taidon kehittäminen ja arviointi terveydenhuollon alalla -hanketta (JY, 2014–2015), jonka päätavoitteena on selvittää, miten korkeakoulutettujen terveydenhuollon ammattilaisten kielitaidon arviointikäytänteitä voidaan kehittää (ks. Seilonen & Suni 2015). Hanketta taustoittavat viranomaistyöryhmän ehdotukset (OKM 2014), jotka koskevat terveydenhuoltoalan laillistamisprosesseja. On ehdotettu, että EU/Eta-maiden ulkopuolella kouluttautuneilta vaadittavaa suomen kielen taitotasoa nostettaisiin nykyiseltä YKI-tasolta 3 tasolle 4 (B1 > B2) ja vaatimus ulotettaisiin koskemaan myös EU/Eta-alueelta tulevia. Ehdotuksen mukaan myös ammatillista kielitaitoa olisi jatkossa arvoitava. Perustellun ratkaisun löytäminen edellyttää kriittistä tutkimuspohjaista tarkastelua.

Käsitysten äärellä: näkökulmia ammatilliseen kielitaitoon ja sen kehittymiseen

TORSTAI 18.2. KLO 15.00–17.30

Aija Virtanen

Jyväskylän yliopisto, kielten laitos

Terveystieteiden tutkimuskeskukselle on palkattu viime aikoina maahanmuuttajataustaisia hoitajia ja lääkäreitä helpottamaan työvoimapulaa. Suomessa on myös kansainvälisiä koulutusohjelmia, joiden opiskelijoiden työpanoksen toivotaan jäävän maahan koulutuksen jälkeen (Valtioneuvosto 2015). Maahanmuuttajataustaisen henkilöstön kielitaito on kuitenkin herättänyt keskustelua: kuka on kielellisesti riittävän pätevä ja mitä uudelta työntekijältä edellytetään työssään? Ei ole merkityksetöntä, millaisia käsityksiä kielestä ja kielitaidosta on, sillä ne voivat vaikuttaa myös kielitaidon arviointiin.

Tässä esitelmässä tarkastellaan, mitä käsityksiä ammatillisesta kielitaidosta ja sen kehittymisestä esiintyy kansainvälistä henkilöstöä ympäröivässä media-aineistossa sekä englanninkielisen sairaanhoitajakoulutusohjelman kansainvälisten opiskelijoiden haastatteluissa. Lisäksi huomion kohteena ovat koulutusohjelman opettajien ja työharjoittelupaikkojen henkilöstön näkökulmat. Käsityksiä tarkastellaan sosiokognitiivisessa viitekehyksessä (Dufva & Aro 2015), joka yhdistelee dialogisia ja sosiokulttuurisia näkökulmia. Aineisto koostuu verkkokeskusteluista, kansainvälisten sairaanhoitajaopiskelijoiden, heidän opettajiensa sekä työharjoittelupaikkojen henkilöstön haastatteluista. Dialoginen käsitysanalyysi (Aro 2009; Dufva & Aro 2015) avaa väylän tarkastella käsitysten moniäänisyyttä: huomio ei ole vain kertojissa itsessään vaan myös heidän kauttaan kaikuissa muiden tahojen käsityksissä. Tutkimus on toteutettu osana *Suomi työkielenä: sosiokognitiivinen näkökulma maahanmuuttajien ammatilliseen kielitaitoon* -tutkimushanketta Jyväskylän yliopistossa.

Mikä muuttuu? Suomi toisena kielenä korkeakouluissa

TORSTAI 18.2. KLO 15.00–17.30

Heidi Vaarala & Taina Saarinen

Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus

Suomi toisena kielenä -opetuksen kenttään kohdistuu uudenlaisia paineita viime aikoina lisääntyneen turvapaikanhakijoiden määrän myötä myös korkeakouluissa. Valtionhallinnon tavoitteena on tukea Suomen korkeakouluissa opiskelleiden työllistymistä Suomeen. Hallitusohjelmassa todetaankin: ”Suomessa opiskelleiden kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä Suomeen edistetään ja suomen kielen osaamiseen panostetaan.”

Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa on tekeillä selvitys aiheesta OKM:n toimeksiannosta. Sen tarkoituksena on kartoittaa kotimaisten kielten (erityisesti suomi toisena kielenä) koulutustarjontaa suomalaisissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Selvityksessä tarkastellaan kotimaisten kielten koulutustarjontaa, koulutukseen osallistujia, korkeakoulujen kielistrategioiden roolia, korkeakoulujen raportoimia kehittämistarpeita sekä korkeakoulujen toimia ja valmiuksia kotimaisten kielten koulutustarjontaan turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa voimakkaasti.

Osa selvityksestä on tarkoitus toteuttaa kaikkia korkeakouluja koskien; osa kysymyksistä tehdään syventävästi muutamaan yliopistoon ja ammattikorkeakouluun kohdistuvana tapaus tutkimuksena. Nämä valitaan taustaselvityksen perusteella siten, että tarkempaan tarkasteluun saadaan erilaisia (ala, alue, kieli, yksi- ja monialaiset) korkeakouluja.

Aineistona käytetään korkeakoulujen kieli- ja kansainvälistymisstrategioita, korkeakoulujen ja kielikeskusten omia tilastoja, Vipusen ja Tilastokeskuksen aineistoja soveltuvien osin sekä suomi toisena kielenä -opetusohjelmia. Lisäksi kerätään syventävää aineistoa tapauskorkeakouluiksi valituista oppilaitoksista.

Tarkoituksenamme on raportoida meneillään olevan selvityksen sen hetkisestä tilasta ja saada kuulijoilta palautetta ja ideoita työn jatkamiseksi.

AIKUISTEN OHJAUS EPÄVARMUUDEN AJASSA

Teemaryhmän vetäjät: Leena Penttinen & Johanna Rantanen

TORSTAI 18.2.2016 KLO 15.00–16.30

Puheenjohtaja: Leena Penttinen & Johanna Rantanen

1. Minna Saarinen & Miia Valento: Aikuisopiskelijoiden ohjaus yliopisto-opintojen eri vaiheissa
2. Katinka Käyhkö: Kenen puoleen aikuisopiskelija itse kääntyy?

PERJANTAI 19.2.2016 KLO 12.00–13.30

Puheenjohtaja: Leena Penttinen & Johanna Rantanen

1. Seija Koskela & Anne Leppänen: Ammatillisten opettajaopiskelijoiden ohjausvalmiudet
2. Johanna Rantanen & Leena Penttinen: Aikuisten ohjaus työn, perheen ja opiskelun yhteensovittamisen haasteissa
3. Juha Parkkinen & Sauli Puukari: Filosofinen ohjaus yksilöiden ja yhteisöiden suhteiden jäsentämisen tukena

Aikuisopiskelijoiden ohjaus yliopisto-opintojen eri vaiheissa

TORSTAI 18.2. KLO 15.00–17.30

Minna K. Saarinen & Miia Valento

Helsingin yliopisto, Opettajankoulutuslaitos, Erityisopettajankoulutus

Muuttuva työelämä edellyttää uudenlaisia valmiuksia, jotka vaikuttavat aikuisopiskelijoiden ohjaustarpeisiin korkeakoulukentällä. Jatkuva muutos, kompleksisuus sekä epävarmuus kasvattaa opiskelijoissa oppimisen taitoja, itsesäätelytaitoja, reflektiivisyyttä, joustavuutta, proaktiivisuutta/aloitteellisuutta, yrittäjyyttä, monialaisuutta, rajanylitystaitoja ja kykyä sietää epävarmuutta (Tynjälä 2003). Ohjauksen avulla helpotetaan tarvittavien työelämätaitojen oppimista. Ohjaus on yhteistoimintaa, jossa tuetaan ja edistetään opiskelijan oppimis-, kasvu-, ongelmanratkaisuprosesseja tavoilla, jossa ohjattavan toimijuus vahvistuu (Vehviläinen 2014, 12). Opiskelijoita kasvatetaan ja tuetaan monialaisuuden suosimiseen, organisaatioita ylittäviin rajoihin, prosessipainotteisuuteen ja kollektiiviseen vastuuseen. Tulevissa työpaikoissaan opiskelijat joutuvat käyttämään erilaisia kvalifikaatioita, joiden avulla heillä on kyvykkyyttä suoriutua muuttuvista tehtävistä. Heillä täytyy olla myös henkilökohtaista kompetenssia yltää spesifeihin saavutuksiin (Mulder 2001). Opiskelijoilla on oltava myös metataitoja, jotka mahdollistavat nopean reagoimisen omalla uralla.

Tutkimus on osa Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen ohjauksen kehittämishanketta, joka on käynnistynyt syksyllä 2015. Tutkimuksen tarkoituksena on analysoida, millaisin ohjauksen keinoin voidaan edistää aikuisopiskelijoiden tutkintoon tähtäävää opiskelua opintojen eri vaiheissa. Ohjauksen tarve kiinnittyy janamallin pohjalta seuraaviin vaiheisiin, joita ovat: ennen opintojen alkua vaihe, (katse menneeseen opiskelu- ja työhistoriaan), alkuvaihe, keskivaihe, opinnäytetyön laatiminen ja työelämään siirtyminen. Tutkimus pohjautuu opiskelijoiden laatimiin kirjoitelmiin itsestään oppijana sekä heidän tuottamiin kirjallisiin palautteisiin, joiden pohjalta analysoidaan opiskelijoiden ohjauksen tarvetta ja ohjauksen saannin lähteitä. Tutkimus edustaa kvalitatiivista tutkimusotetta.

Korkeakoulussa opiskelijoita tulee ohjata kohti yleisiä työelämätaitoja, kehittämään itsesäätelytaitoja, sekä ongelmanratkaisu- että metataitoja. Ohjauksen on oltava opiskelijan toimijuutta korostavaa, jokaiseen opintojen vaiheeseen relevantisti liittyvää ja oikea-aikaista. Opiskelijoiden toivoma ohjaus on vuorovaikutusta opettajan kanssa ja ohjausta tarvitaan nykyistä enemmän. Näiden lisäksi opiskelijat tarvitsevat enemmän apua opintojen suunnitteluun (Kandipalautteen tulokset tiedekunnittain 2015, 11; 44; 45). Korkeakouluissa ohjauksen tulee olla opiskelijoiden ammatillista kompetenssia tukevaa, jolloin he suoriutuvat ammattiin kuuluvista ja työorganisaation arvostamista tehtävistä (Kanfer & Avkerman 2005). Hyvin annettu ohjaus tekee toiminnasta tuloksellista ja tuottaa menestyviä tulevaisuuden työntekijöitä työelämään. Tämän vuoksi ohjaus tulisi nähdä kokonaisvaltaisena prosessina eikä yhden vaiheen opiskelijan tukena.

Kenen puoleen aikuisopiskelija itse kääntyy?

TORSTAI 18.2. KLO 15.00–17.30

Katinka Käyhkö

Itä-Suomen yliopisto, Kasvatustieteiden ja psykologian osasto

Elinikäisen oppimisen linjausten, sirpaleistuneiden työurien ja kasvaneen kansainvälisen liikkuvuuden tuloksena aikuisopiskelijat ovat nyky-Suomessa hyvin heterogeeninen joukko ihmisiä. Samassa opiskelijaryhmässä voi olla useiden eri kulttuurien edustajia ja aikuisia jopa yli 40 vuoden ikähaarukalla. Tämä asettaa haasteita aikuisopiskelijoiden ohjaukselle. Tilanne herättää myös kysymään, millaisten tukiverkkojen varassa aikuiskasvatustieteessä usein itseohjautuviksi määritellyt moninaiset aikuiset lopulta opiskelevat.

Tarkastelen muiden ihmisten vaikutusta aikuisopiskelijoiden nykyisiin opintoihin vapaan sivistystyön, ammatillisen aikuiskoulutuksen ja korkeakoulutuksen konteksteissa. Aineistona toimivat eri-ikäisten sekä eri oppilaitostahoja ja kulttuurisia taustoja edustavien 20 aikuisopiskelijan teemahaastattelujen tueksi tekemät nykyisten opiskelujen henkilökartat. Myös täydentäviä haastatteluosioita hyödynnetään. Kartoissa on eritelty suoraan nykyisiin opintoihin liittyvät henkilöt, perhe ja suku, ystävät sekä työhön ja harrastuksiin liittyvät henkilöt. Esitys paneutuu erityisesti kysymykseen siitä, kenen puoleen aikuisopiskelija itse kääntyy kaivatessaan tukea opintoihinsa.

Tutkimus linkittyy laajempaan aikuisopiskelijoiden vuorovaikutussuhteita ja vertaisuutta käsittelevään monitapatutkimukseen, jonka teoreettisena selkärankana toimii positiointiteoria. Tässä osatutkimuksessa hyödynnetään myös sosiaalisen tuen teoriaa ja sosiometriaa. Aineiston analyysi on vasta alkuvaiheissaan, joten tuloksia on pidettävä korkeintaan suuntaa antavina.

Alustavat tulokset antavat viitteitä siitä, että ns. kypsä aikuisopiskelija valitsee tukitahokseen mieluiten opettajan, ystävän tai perheenjäsenen. Opiskelukontekstin ulkopuoliset tahot voivat olla jopa merkittävämpiä tuen lähteitä kuin kukaan nykyisiin opintoihin suoraan liittyvistä henkilöistä. Yllättäviäkin tukitahoja nousee esiin.

Tutkimus tarjoaa opiskelijälähtöisen näkökulman aikuisopiskelijoiden ohjauskysymyksiin sekä huomioi opiskelun ulkopuoliset elämäntilat ja vaikuttajat aikuisopiskelijan arjessa. Monipuolinen vastaajajoukko auttaa myös hahmottamaan elämäntilanteen ja eri opiskelumuotoihin liittyviä erityispiirteitä aikuisopiskelijoiden vuorovaikutussuhteissa.

Ammatillisten opettajaopiskelijoiden ohjausvalmiudet

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00–14.00

Seija Koskela & Anne Leppänen

Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Lähivuosina voimaan tulevissa uusissa perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmissa ohjauksen merkitys tulee entisestään korostumaan. Samoin ammatillisen koulutuksen tutkinon uudistus haastaa oppilaitosten opettajat ja henkilökunnan kehittämään ohjausosaamistaan. Kaikilla kouluasteilla periaatteena on, että ”kaikki ohjaavat”. Tämä holistinen lähestymistapa ohjaukseen edellyttää, että jokaisella oppilaitoksessa työskentelevällä on käsitys siitä, mikä hänen roolinsa ja vastuunsa ohjausprosessissa on.

Ohjauksen avulla tuetaan opintojen ja tulevaisuuden siirtymien sujuvuutta. Vaikka holistinen malli on ollut kirjattuna ohjaussuunnitelmiin jo useiden vuosien ajan, ammatilliset opettajat ovat kokeneet ohjauksen itselleen vieraaksi. Ohjaustaitoja kuitenkin edellytetään muiltakin kuin opinto-ohjaajilta. Tarkoituksenamme on selvittää, minkä verran ammatillisen opettajan pedagogisissa opinnoissa (60 op) käsitellään ohjausteemaa, millaisia ohjausvalmiuksia tulevilla opettajilla on ja millaista ohjausosaamista he itse kokevat tarvitsevansa. Teemme alustavan kyselyn yhdessä opettajaopiskelijaryhmässä, $n = 16$, ja saatujen tulosten perusteella mietimme jatkoa: onko tutkimukselle tarvetta ja missä laajuudessa.

Kyselyssämme kartoitamme opettajaopiskelijoiden näkemyksiä käsitteestä ”kaikki ohjaavat” sekä sitä, mitä se heidän työssään konkreettisesti tarkoittaa kaikkien kolmen osa-alueen (opintojen ohjaus, kasvun ja kehityksen tukeminen ja uraohjaus) osalta. Erityisesti haluamme kuulla tulevien ammatillisten opettajien käsityksiä opiskelijoiden urasuunnitteluvalmiuksien kehittämisestä – miten opettaja edistää opiskelijoidensa tarkoituksenmukaisia valintoja, auttaa ammatillisen identiteetin kehittämisessä ja tukee tulevissa siirtymissä jatko-opintoihin tai työelämään

Aikuisten ohjaus työn, perheen ja opiskelun yhteensovittamisen haasteissa

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00–14.00

Johanna Rantanen & Leena Penttinen

Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

Muuttuvassa työelämässä oman osaamisen sekä ammattitaidon ylläpitäminen ja päivittäminen vaatii jatkuvaa panostusta elinikäiseen oppimiseen. Myös työurien katkonaisuus ja osaamisvaatimusten muutokset vaativat yksilöiltä yhä enemmän elämänkentän kokonaisvaltaista jäsentämistä ja yksilöllisen elämänuran pohdintoja työn, koulutuksen ja muiden elämäntilanteiden rajapinnoilla liikuttaessa. Oman elämänhallinnan- ja urasuunnittelutaidot korostuvat yhä enemmän yksilöiden rakentaessa ja etsiessä mielekästä elämänpolkua ja -kokonaisuutta itselleen.

Opiskelujen etenemistä työssäkäyvillä tai perheellisillä opiskelijoilla on tutkittu paljonkin ja pohdittu erilaisten ohjauksellisten tukitoimien merkitystä sekä opintojen edistämiseksi että opiskelijan hyvinvoinnille. Näiden tutkimusten pohjalta on myös kehitetty erilaisia ohjausmalleja urasuunnittelun tukemiseksi. Keskiössä on ollut muun elämän sovittaminen yhteen opintojen kanssa, opiskelun ollessa päätehtävä. Vähemmän on tarkasteltu kysymystä, kuinka hyvin onnistuu työssäkäyviltä aikuisilta opiskelun sovittaminen heidän muuhun elämään, silloin kun opiskellaan työn ohella ja elämäntilanteessa, jossa on vastuullinen itsensä lisäksi myös perheestä.

Tässä esityksessä käännetäänkin ohjauksellinen katse monimuotoisessa elämäntilanteessaan tukea tarvitsevasta opiskelijasta osaamistaan päivittävään perheelliseen työntekijään ja luodaan katsaus aiheesta tehtyyn kotimaiseen ja kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen. Pohdimme aihetta aikuisten elämänuraohjauksen näkökulmasta ja tavoitteenamme on kartoittaa tutkimuksellista perustaa sille, kuinka muuttuvassa työelämässä ja yhteiskunnassa vahvistetaan elinikäistä ohjausta myös aikuisten urapoluilla. Jäsennämme käsitteitä, joilla tematiikkaa on lähestytty sekä tiivistämme empiiristen tutkimusten huomioita työn, perheen ja opiskelun yhteensovittamisesta ja elämänkentän kokonaisuuden tukemisesta.

Filosofinen ohjaus yksilöiden ja yhteisöiden suhteiden jäsentämisen tukena: matkalla arvoperustan merkityksen tunnistamiseen

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00–14.00

Juha Parkkinen & Sauli Puukari

Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

Filosofisessa ohjauksessa keskeistä on tarkastella todellisuuden hahmottamisen ja ajattelun lähtökohtia. Tarkastelemme esityksessämme kriittisesti yksilöiden ja yhteisöiden suhteita aikamme odotusten jännitteissä filosofisen ohjauksen mahdollisuuksista käsin. Ajallemme on ominaista, että yksilöt joutuvat kohtaamaan monia keskenään ristiriitaisia odotuksia, jotka kohdistuvat ihmisen persoonaan, ammatilliseen osaamiseen ja käsityksiin hyvästä elämästä. Tämä on havaittavissa yhteiskunnan ja organisaatioiden eri tasoilla esimerkiksi epävarmuuden ja ennustamattomuuden lisääntymisenä. Osaltaan tähän kehityskulkuun on vaikuttanut globaalin talouden voimistuminen, mikä on heijastunut sekä yritysmaailmaan että julkisiin palveluihin. Yksilötasolla muutokset ovat lisänneet vaatimuksia esimerkiksi joustavuuteen, nopeisiin muutoksiin sekä aiempaa vaativampaan identiteettityöhön.

Ihmiset kuuluvat monenlaisiin yhteisöihin, joiden edustamat arvot ovat usein selkiytymättömiä ja tiedostamattomia. Pohdimme, kuinka filosofinen ohjaus voisi auttaa yksilöitä ja yhteisöitä arvoperustan tunnistamisessa ja arvojen merkityksen huomioon ottamisessa käytännön toiminnassa. Miten yksilön arvoperustaa voidaan tarkastella filosofisen ohjauksen avulla? Miten yksilö voi hyötyä arvoperustan tarkastelusta? Voiko filosofinen ohjaus tarjota lähtökohtia myös yhteisöjen arvoperustan jäsentämiseen? Millä edellytyksillä filosofinen ohjaus voisi laajemminkin toimia yhteisöllisyyden rakentamisessa? Yksilölle filosofinen ohjaus tarjoaa mahdollisuuden oman identiteetin löytämiseen ja vahvistamiseen erityisesti etsimällä vastauksia kysymykseen ”kuka minä olen?”. Tämän ontologisen tason ohella tarvitaan myös kiinnittymistä yhteisöihin kysymällä ”millainen minä olen?” ja ”mitä olen suhteessa toisiin?”.

Lähestymme näitä kysymyksiä tarkastelemalla filosofisen ohjauksen periaatteita ja filosofisen ohjauksen soveltamista. Hyödynnämme esityksessämme sekä filosofis-teoreettisia aineksia että filosofista ohjausta koskevia empiirisiä tutkimuksia.

AMMATILLINEN AIKUISKOULUTUS JA TYÖELÄMÄ - ERILAISEN OPPIJAN MAHDOLLISUUKSIA JA HAASTEITA

Teemaryhmän vetäjä: Maija Hirvonen

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13.00–14.30

Puheenjohtaja: Maija Hirvonen

1. Leena Selkivuori: Oppimisen erityinen tuki ammatillisessa aikuiskoulutuksessa. Ajatuksia post-tutkimukseen.
2. Vilja Paavola: ”Mikä lottovoitto mä olin” – ADHD-naisten ammatillinen toimijuus
3. Jonna Kulju: S2-opiskelijoiden kertomuksia suomen kielestä ammatillisessa koulutuksessa

Oppimisen erityinen tuki ammatillisessa aikuiskoulutuksessa. Ajatuksia post-tutkimukseen

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13.00–14.30

Leena Selkivuori

Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Aikuisten oppiminen ja opiskelu eivät aina suju odotetulla tavalla. Aikuisopiskelijat pyrkivät ratkomaan oppimisen ongelmia itsenäisesti, mutta kokevat myös tarvitsevansa tukea formaaliksi muuttuneissa oppimisympäristöissä. Kansainvälisen aikuistutkimuksen, PIAAC 2012, mukaan 11 prosentilla aikuisväestöstämme oli suuria puutteita lukutaidossa, 13 prosentilla oli vaikeuksia numerotaitojen kanssa ja 30 prosentilla oli puutteelliset tietotekniikkaa soveltavat ongelmanratkaisutaidot (OKM 2013). Lukemisen ja kirjoittamisen ja matematiikan oppimisvaikeuksien rinnalla aikuisopiskelijoilla tiedetään olevan myös elämäntilanteeseen, mielenterveyteen ja kehityksellisiin ongelmiin liittyviä oppimisen vaikeuksia (de Greef, Segers ja Verte 2010).

Erityispedagogiikan alan väitöstutkimuksessani (Selkivuori 2015) tutkin oppimisen erityistä tukea aikuisille tarkoitettussa ammatillisessa koulutuksessa opiskelijanäkökulmasta. Tutkimuksen aineisto koostui kirjoitelmista (N=86) ja haastatteluista (N=13).

Tutkimuksen tuloksena kuvasin kolme tuen kategoriaa. Tuen perinteistä merkitystä ilmentänyt kategoria sisälsi oppimisvaikeuksiin tarvittavasta tuesta kerrottuja tarinoita. Tuen laajenevaa merkitystä ilmentävä kategoria sisälsi kertomuksia opiskelun elämäntilanteeseen aiheuttamiin vaikeuksiin tarvittavasta tuesta. Tuen kolmannessa kategoriassa erityiselle tuelle annettiin negatiivinen merkitys: runsas tuki eristi yksilöä normaaliksi ajattelusta toiminnasta. Tuen kategorioiden perusteella tein johtopäätöksiä: erityinen tuki ammatillisessa aikuiskoulutuksessa on oppilaitoskeskeinen ilmiö, aikuisuus elämänvaiheena muuttaa erityisen tuen painopistettä ja runsas tuki voi eristää normaalista.

Tekemäni johtopäätökset ovat ajankohtaisia ja kiinnostavia monessa mielessä. Suunnitteilla olevan jatkotutkimuksen keskeinen kysymys onkin se, miten ammatillinen aikuiskoulutus järjestelmänä pystyy vastaamaan monenlaisten oppijoiden kohtaamiseen työelämälähtöisessä koulutusmallissa. Toiminnan kehittämiseksi tarvitaan tutkimusta, jotta päästään yksittäisistä hankkeista ja projekteista kestävämpään päätöksenteon perustaksi tarvittavaan näyttöön. Inklusio ammatillisen aikuiskoulutuksen kontekstiin ja kulttuuriin liittyvänä filosofiana, ideologiana ja toimintana edellyttää kaikkien toimijoiden, opiskelijat mukaan lukien, kuulluksi tuleamista, yhteistä ajattelua ja yhteistä tekemistä.

”Mikä lottovoitto mä olin” – ADHD-naisten ammatillinen toimijuus

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13.00–14.30

Vilja Paavola

Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden laitos

Tämä tutkimus tarkastelee neuropsykiatrisesti oireilevien naisten ammatillista toimijuutta ja erityisesti sitä, millaisissa sosiokulttuurisissa olosuhteissa heidän ammatillinen toimijuutensa kukoistaa. Tutkimuksella on kaksi tavoitetta: saada työelämässä toimivien ADHD-naisten ääni kuuluville sekä lisätä tietoa ja ymmärrystä erityisesti toimijuutta tukevista, mutta myös rajoittavista tekijöistä yksilö- ja työyhteisötasolla.

Tutkimuksen tehtävänä on tehdä näkyväksi nepsy-oireisten naisten ammatillisen toimijuuden laatua ja sen reunaehdoja. Ammatillisen toimijuuden käsitteessä nojattiin subjektikeskeiseen sosiokulttuuriseen lähestymistapaan.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaista on työelämässä toimivien nepsy-oireisten aikuisten ammatillinen toimijuus?
2. Mikä resursoi nepsy-aikuisten ammatillista toimijuutta? Mikä sitä rajoittaa?
3. Millaista tukea ammatilliseen toimijuuteensa nepsy-oireiset aikuiset kokevat tarvitsevansa ja/tai ovat saaneet?

Tutkimus toteutettiin yksilöteemahaastatteluina. Haastattelussa oli seitsemän töissä käyvää naista, joilla kaikilla on diagnosoitu AD(H)D. Aineisto koodattiin temaattisesti ja analysoitiin narratiivisella otteella.

Alustavien tulosten mukaan työssä käyvien ADHD-naisten toimijuus on vahvaa: he tekevät paljon yksilöllisiä valintoja ja ottavat vahvasti kantaa sekä omaa työtään että koko työyhteisöään koskeviin kysymyksiin.

Ammatillisen identiteetin merkitys korostuu. Useimmat haastateltavat mainitsevat diagnoosin saamisen vedenjakajaksi: se on siirtänyt oman erityisyyden painopisteen haasteista hyväksymiseen ja hyödyntämiseen.

Parhaimmillaan ADHD-naiset näyttävät olevan kehityksen ja muutoksen tukijoina. Haasteita tuottavat erityisesti rutiininomaiset työtehtävät.

ADHD-naisten ammatillista toimijuutta resursoi itsetuntemus, esimiehen tuki ja työn riittävä haastavuus. Riittävän valinnanvapauden ja olemassa olevien (sosiokulttuuristen) struktuurien suhde näyttää olevan keskeistä.

S2-opiskelijoiden kertomuksia suomen kielestä ammatillisessa koulutuksessa

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13.00–14.30

Jonna Kulju

Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen laitos

Lisääntyvän maahanmuuton myötä suomea toisena kielenään puhuvien määrä kasvaa koko ajan ammatillisessa koulutuksessa. Toisella kielellä opiskelu haastaa niin opettajan kuin opiskelijankin, sillä S2-opiskelijan pitää samaan aikaan opiskella sekä kieltä että asiasisältöä. Esitelmässäni keskitynkin kotoutumiskoulutuksesta ammatilliseen koulutukseen siirtyneiden opiskelijoiden kertomuksiin opiskelustaan ammatillisessa koulutuksessa, sekä tarkastelen, miten he kertovat opiskelustaan toisella kielellä. Esitelmässäni haluan tuoda esille toisella kielellä opiskeluun liittyviä erityispiirteitä, sekä pohtia miten S2-opiskelijaa voidaan tukea opinnoissa.

Aineistona käytän kuudelle lähihoitajaopiskelijalle ja kolmelle merkonomiopiskelijalle tekemiäni kerronnallisia haastatteluita. Aineisto on kerätty pitkäaikaisesti vuoden aikana haastattelemalla opiskelijat kolme kertaa puolen vuoden välein. Koko aineisto on 27 nauhoitettua haastattelua. Analyttisenä ja teoreettisena viitekehysenä käytän sosiokulttuurista teoriaa ja narratiivista tutkimusta. Analyysissä keskityn siihen, miten suomen kielestä kerrotaan opintojen edetessä, ja minkälaisia teemoja tai kielitaidon osa-alueita nostetaan esille opintojen eri vaiheissa ja kielenkäytön erilaisissa tilanteissa.

Esitelmässä lähestyn aihetta kahdesta näkökulmasta käsin. Ensin tarkastelen miten kertomus toisella kielellä opiskelusta muuttuu vuoden aikana, minkälaista kehitystä kielitaidossa on tänä aikana nähtävissä ja minkälaiset kielitaidon osa-alueet nousevat esille opintojen alkuvaiheessa ja opintojen edetessä pidemmälle. Toiseksi esittelen aineistoa luokkavuorovaikutukseen ja työharjoitteluihin liittyvien kertomuksien kautta. Kuvaan, kuinka haastateltavat kokevat nämä erilaiset kielenkäytön ympäristöt, ja minkälaista kielitaitoa he kokevat niissä tarvitsevansa.

ANDRAGOGINEN TUTKIMUS 2010-LUVULLA

Teemaryhmien vetäjät: Anita Malinen & Arja Piirainen

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13.00–14.30

Puheenjohtaja: Anita Malinen ja Arja Piirainen

1. Hannu Rentola: Väitöstutkijan memo
2. Hilikka Korpi, Arja Piirainen ja Liisa Peltokallio: Problem-based learning in physiotherapy students' professional development - learning to learn
3. Merja Kurunsaari: Graduating Physiotherapy Students' Conceptions of Their Own Competence
4. Anne Partanen: Koulutuksellisen minäpystyvyyden kautta rakentuvat aikuisten elävät oppikirjat
5. Terhi Skaniakos: Maisteriopiskelijoiden kokemuksia ohjauksesta opintopoluilla Jyväskylän yliopistossa

TORSTAI 18.2.2016 KLO 15.00–17.30

Puheenjohtaja: Anita Malinen ja Arja Piirainen

1. Terhi Ek: Varhaiskasvatuksen hiljainen tieto - monikerroksista osaamista ja jatkuvaa oppimista
2. Kristine Järnefelt ja Anita Malinen: Kokemuksellinen oppiminen toiminnallisen osallistumisen kehittämisessä.
3. Tuovi Leppänen: Eduard C. Lindeman ja aikuisten ryhmäoppiminen
4. Tuulikki Sjögren: Fysioterapeuttien merkitykselliset kokemukset lukuvuoden kestävässä täydennyskoulutuksessa.
5. Katri Suhonen: Hiljainen tieto kirkon kehitysvammaistyössä
6. Arja Piirainen ja Anita Malinen: Andragoginen opettajuus

Väitöstutkijan memo

TORSTAI 18.2. KLO 13.00–14.30

Hannu Rentola

Maanpuolustuskorkeakoulu

Aikuinen oppija valitsee opintoihinsa liittyvän valinnaisen opintojakson. Valintoja voi tehdä vain yhden, jolloin odotusarvot valintaa kohtaan kasvavat, osuuko valinta kohdalleen, onnistunko?

Aikuinen oppija kuulee, että opinnot eivät tarjoa valmiita vastauksia, vaan ne työstetään yksilöinä ryhmässä. Prosessina, yhteistoiminnallisesti, muiden kanssa? Omaan kokemukseen peilaten? Ja väärä vastaus ei ole?

Aikuinen oppija ryhmäytyy varovasti - tunnustellen, katsellen, aikaa vaatiessa. Toiminnallisuuden avulla innostuen, keskustellen, sitoutuen. Yksilönä, mutta ryhmässä.

Aikuinen oppija kysyy ja varmistaa, mitä opinnoissa tulee lukea, kirjoittaa, tehdä ja tutkia? Jotta ei tekisi virheitä tai turhaa työtä. Tämän jälkeen hän muuttaa aikataulut, luettavat tekstit ja tehtävät - itselleen sopiviksi. Kysyy vielä, sopiiko niin? Yllättyy, koska se sopii. Ja varmistaa tämän vielä useamman kerran opintojen aikana.

Aikuinen oppija omaa paljon kokemusta. On mukavaa kuunnella jakaa omia ajatuksia toisten opiskelijoiden kanssa. Hämmästellä, kuinka ryhmässä on paljon samanlaista ja erilaista kokemusta. Erilaisia ihmisiä. Harjoitustehtävien tekemisen kautta tämä tulee esiin, kun luodaan jotain uutta. Yhdessä.

Aikuinen oppija syventyy tutkimaan. Hän arvostaa dialogia ja sitä, että hänen kokemustaan halutaan sanoitettavan. Hän kirjoittaa ajatuksiaan intensiivisesti. Paljon olisi kerrottavaa, mutta voiko ihan kaikkea? Hän tekee valintoja ja kirjoittaa enemmän tai vähemmän.

Aikuinen oppija on tyytyväinen. Siitä, että on saanut tutkia. Siitä, että on voinut peilata kokemuksiaan teoriaan - ja päinvastoin. Siitä, että on voinut tarkastella omia asioita ulkopuolisen silmin - ja löytänyt kenties itselleen jotain uutta. Hyödyksi arjen työhön, selviytymiseen, elämiseen.

Aikuinen oppija arvostaa saamaansa palautetta - antaa myös itse opinnoista kriittisen, mutta positiivisen palautteen. Opinnoista - omakohtaisesta työskentelystä? Että on ollut tilaa ja mahdollisuuksia keskustella ja oppia. Jakaa ajatuksia. Opettajakin on tyytyväinen, että on saanut kulkea aikuisen oppijan rinnalla kappaleen matkaa - ja oppia elävästä elämästä. "Experience is adult learner's living textbook" (E. Lindeman 1926).

Problem-based learning in physiotherapy students` professional development - learning to learn

THURSDAY 18.2. AT 13.00–14.30

Hilkka Korpi, Arja Piirainen & Liisa Peltokallio

University of Jyväskylä, Department of Health Science

There is a need for multi-skilled professionals in working life, which creates new challenges for the education. The gap between working-life and education is intended to be reduced with the help of PBL, which has become a significant approach in vocational education since 1980's. The aim of the study is to investigate physiotherapy students' development for experts in Finnish universities of applied sciences, which use problem-based learning as their approach. This article answers the question: What does the problem-based learning approach mean to physiotherapy students at the beginning of their studies?

The use of PBL method at the beginning of studies is the turning point of the narratives in the portfolios the physiotherapy students have written during their whole study time. PBL is looked at with the help of thematic analysis in this article. Longitudinal data written by fifteen voluntary students (mean age 24,5 years) was collected during 3.5 years from two different universities of applied sciences in Finland. The data consists of 1792 typewritten A4 pages of learning experiences of the students.

Students write a lot about their new way of learning when using problem-based learning in their professional development. New way of learning forces students to think critically of their previous conceptions about learning. The use of PBL method in teaching "stops" all students at the beginning of their studies. It creates enthusiasm in a part of the students, but at the same time it brings fear about not learning everything essential. New way of learning – learning to learn – includes self-reflection (information seeking, producing text and seminar work and critical reflection) and reflection together (in tutor groups and with teacher)

The results of the study help to understand the entirety of professional development and professional development when using PBL method in learning. The study brings new information about continuous learning for developing physiotherapy education and its curricula. It is important to consider the stories of students` learning process and notice that learning to learn is essential on professional development.

Graduating Physiotherapy Students' Conceptions of Their Own Competence

THURSDAY 18.2. AT 13.00–14.30

Merja Kurunsaari, Päivi Tynjälä, Arja Piirainen

University of Jyväskylä, Department of Health Sciences and Department of Education

A competency-oriented approach has recently emerged in higher education and thus far not much attention has been paid to how “competence” itself is understood in education. The purpose of this study was to examine how graduating physiotherapy students perceive their competence at the end of their studies. The data comprised interviews with 33 graduating physiotherapy students. The data were analysed with the phenomenographic approach. The findings indicated that graduating students had different and wide-ranging conceptions of what competence in physiotherapy entails and what their own competence covers. The descriptive categories – *mastering core skills, understanding the theoretical basis of physiotherapy, having a holistic view of physiotherapy, engaging in and developing multi-professional collaboration* – varied hierarchically on the basis of seven themes. From a pedagogical point of view, two critical aspects were identified: *focus of reflection* and *professional agency*.

Koulutuksellisen minäpystyvyyden kautta rakentuvat aikuisten elävät oppikirjat

TORSTAI 18.2. KLO 13.00–14.30

Anne Partanen

Järvi-Saimaan kansalaisopisto

Esitykseni perustuu väitöskirjaani. Olen tutkinut aikuisten kokemuksia ja niiden taustalla olevia minäpystyvyyssuskomuksia aikuisten koulutuselämäkertomusten kautta. Kokemukset ovat aikuisten eläviä oppikirjoja (Lindeman 1926, 10). Aikaisemmat kokemukset luovat pohjan tuleville kokemuksille. Ne muodostavat eräänlaisen jatkumon, johon aikuiset itsensä asemoivat. Kokemusten jatkuvuus merkitsee, että aikuiset hyödyntävät kehittymisensä pohjana aikaisempia kokemuksiaan. Nämä kokemukset voivat olla kasvattavia, ei-kasvattavia ja/tai merkittäviä sen mukaan, minkä merkityksen aikuiset kokemuksilleen antavat.

Albert Bandura (1977) kehitteli teorian uskomuksista, joita ihmisillä on kyvyistään organisoida ja toteuttaa toimintaansa. Näitä uskomuksia hän kutsui minäpystyvyyssuskomuksiksi. Aikuisten koulutuselämäkertomusten kautta rakentuvaa minäpystyvyyssuskomusten kokonaisuutta kutsun koulutukselliseksi minäpystyvyydeksi. Se ilmaisee aikuisten odotuksia ja uskoa siitä, että he voivat saavuttaa koulutukselleen asettamansa tavoitteet ja suoriutua koulutuksestaan menestyksellisesti. Koulutuksellinen minäpystyvyys rakentuu neljän eri tekijän kautta. Näitä ovat aikaisemmat hallinta- ja opiskelukokemukset, käsitys itsestä oppijana ja opiskelijana, käsitys tiedollisen kapasiteetin riittävydestä sekä merkittävät toiset.

Maisteriopiskelijoiden kokemuksia ohjauksesta opintopoluilla Jyväskylän yliopistossa

TORSTAI 18.2. KLO 13.00–14.30

Terhi Skaniakos

Jyväskylän yliopisto

Tarkastelen Jyväskylän yliopiston maisterivaiheen opintojen opiskelijoiden kokemuksia ohjauksesta. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti sellaiset opiskelijat, jotka on valittu Jyväskylän yliopistoon suorittamaan maisteriopintoja perustutkintoihin kuuluvissa suomenkielisissä pääaineissa, ei siis erillisissä maisteriohjelmassa. Lisäksi kohderyhmän opiskelijat ovat suorittaneet vaadittavat taustaopintonsa jossakin muussa kuin Jyväskylän yliopistossa. Tavoitteena on selvittää, miten opiskelijat ovat kokeneet ohjauksen siirtymävaiheessa maisteriopintoihin Jyväskylän yliopistoon, sekä opiskelujen aikana suhteessa opiskelukäytänteiden, opintojen, sekä asiantuntijuuden ja työelämäorientaation ohjaukseen, mitkä tahot ohjausta ovat antaneet, sekä minkälaisia opiskelijoiden tärkeimmät ohjaustarpeet ovat ja miten niihin on vastattu. Edellä mainitun lisäksi tarkastelen, millaiset tekijät näihin ohjauskokemuksiin ovat vaikuttaneet? Kyselytutkimus toteutettiin vuosina 2011 ja 2012 sisään otetuille opiskelijoille tammikuussa 2013. Kyselyyn vastasi 158 opiskelijaa, joka on 50 % perusjoukosta (N=313).

Tutkimukseni mukaan maisteriopiskelijoiden kokemukset ohjauksesta ovat keskimäärin positiivisia. Erityisesti siirtymävaiheeseen ja opiskeluun liittyvät ohjauskokemukset näyttävät hyvinä. Siirtymävaihe on kriittinen opintoihin kiinnittymisen kannalta. Opiskelijoilla on keskimäärin korkea motivaatio, joka on aikuisopiskelijalle tyypillistä. Ohjaustahoista tärkeimpiä ovat henkilöt, jotka ovat lähellä opiskelijaa, eli laitoksen henkilökunta ja toiset opiskelijat. Opiskelijat tietävät kohtuullisen hyvin, keneltä ohjausta saa asiantuntijuus- ja työelämäohjausta lukuunottamatta. Opiskelijoilla on vahva henkilökohtainen suhde työelämäänsä, mutta yleisesti työelämäorientaatiota tuetaan ohjauksellisesti huomattavasti heikommin, kuin muita ohjauksen alueita. Voidaan kuitenkin sanoa, että kyselyyn vastanneet maisteriopintoihin hakeutuneet opiskelijat ovat motivoituneita ja työelämäorientoituneita.

Taustamuuttujista korkea motivaatio liittyy vahvasti positiivisiin ohjauskokemuksiin. Myös arvio omasta työllistymisestä ja aikaisemman opiskelun tai työskentelyn hyväksilukeminen olivat merkittäviä taustamuuttujia. Joissakin kysymyksissä tiedekuntaakohtaiset erot antoivat viitteitä siitä, että yliopiston sisäiset ja eri alojen väliset käytänteet voivat olla hyvinkin erilaisia. Tässä käytetty aineisto on kuitenkin liian suppea laajempien johtopäätösten vetämiseksi. Myös arvioidulla valmistumisvuodella, pääasiallisella opetusmuodolla, opintojen aikaisella työssäkäynnillä, täydentävien siltaopintojen tekemisellä tai taustakoulutuksella on merkitystä jonkin verran.

Varhaiskasvatuksen hiljainen tieto - monikerroksista osaamista ja jatkuvaa oppimista

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Terhi Ek

Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden laitos

Tarkastelen väitöskirjassani kokemukseen pohjautuvan tiedon, hiljaisen tiedon (tacit knowledge) ja tietämisen (knowing) suhteita ja niiden hiljaisia ulottuvuuksia (tacit dimensions). Pohdin myös hiljaisten ulottuvuuksien merkityksiä käytännön oppimiselle, tiedon muodostukselle ja tiedon siirrolle. Tarkastelen aihetta erityisesti varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Tutkimuksen empiirisen osan tavoitteena on saada lisää tietoa ja tulkintoja varhaiskasvatuksen hiljaisesta tiedosta. Lisäksi tutkimukseni laajempaan tavoitteena on kehittää osaltaan hiljaisen tiedon siirtämisprosessia ja tarkentaa mahdollisuuksia kokemuksen näkemiseen tietopohjana etenkin työssä oppimisessa.

Tässä esityksessä keskityn kolmanteen tutkimustehtävääni, jossa selvitän haastatteluaineiston avulla millaista hiljaista tietoa varhaiskasvatuksen henkilökunta tunnistaa työssään ja mitä elementtejä hiljaisen tiedon siirtämiseen liittyy. Esittelen haastatteluaineistoni tuloksia ja johtopäätöksiä. Lopuksi pohdin tulosten merkityksiä työelämän kannalta.

Alustavia tuloksia

Hiljainen tieto on vastaajien mukaan kokemuksen myötä kertyvää osaamista ja tietämistä. Sitä kertyy, kun tekee ammattitaidolla omaa työtään ja oppii kuinka toimia työn erilaisissa tilanteissa. Hiljainen tieto nähtiin myös vuorovaikutusosaamisena ja yhteistyötaitoina, jotka koskevat niin lapsia, vanhempia kuin työyhteisöä. Lisäksi hiljaisen tiedon katsottiin olevan myös empatiataitoa ja herkkyyttä sekä tunnetta. Hiljainen tieto nähdään myös taitona käyttää ja soveltaa erilaisia työvälineitä, -menetelmiä ja toimintatapoja. Sen nähtiin olevan myös hyvin erilaisiin tilanteisiin liittyvää reagointi-, kohtaamis-, prosessointi- ja organisointitaitoa. Hiljainen tieto ilmeni selvästi tilanteisiin sidottuna. Hiljaiseen tietoon liitettiin vahvasti myös arvot ja asenteet. Ne nähtiin vaikuttamassa niin hiljaisen tiedon taustalla kuin hiljaisen tiedon tulkinnassa ja siirtämisessä.

Hiljainen tieto on luonteeltaan moninaista, monikerroksista ja pirstaleista. Samaan aikaan sen määritelmä karkaa koko ajan määrittelijältään. Kun hiljaista tietoa saadaan määriteltä, se lakkaa olemasta hiljaista tietoa.

Kokemuksellinen oppiminen toiminnallisen osallistumisen kehittämisessä

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Kristine Järnefelt¹ & Anita Malinen²

¹Itä-Suomen yliopisto, filosofinen tiedekunta

²Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden laitos

Tutkimuksemme lähtökohtana on kasvatuksen ja kuntoutuksen yhteistyötä käsitelleen grounded theory -tutkimuksen tuloksena muotoutunut substantiivinen teoria 'Tukea tarvitsevan lapsen toiminnallisen osallistumisen malli' (From 2010). Toiminnallisen osallistumisen mallin soveltuvuutta käytäntöön on testattiin neljän kunnan kymmenessä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yksikössä vuoden kestäneessä pilotointiprosessissa vuosina 2011-2012. Pilotointiprosessissa keskeisiä toimijoita olivat kuntien pilottikoordinaattorit, joiden kanssa yhdessä suunniteltiin, toteutettiin sekä arvioitiin koko pilotointiprosessin käytännön toteutus.

Toiminnallisen osallistumisen kehittämisen pilotointiprosessia tutkittiin yksilö- ja ryhmähaastatteluin sekä keräämällä kirjoitelmia pilotointiprosessin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ryhmissä toimivilta ammattilaisilta, pilottikoordinaattoreilta ja esimiehiltä.

Aineiston analyysi toteutettiin induktiivisesti käyttäen tukena Nvivo 10 laadullisen aineiston analyysiohjelmaa. Analyysissä keskeiseksi ydinkategoriaksi muotoutui hoksaaminen. Tähän hoksaamisen kategoriaan liittyy muita kategorioita joko suoraan tai välillisesti. Alustavien tulosten mukaan on hahmoteltu hoksaamisen mallia, joka tarkoittaa Fromin substantiivista teoriaa tukea tarvitsevan lapsen toiminnallisesta osallistumisesta. Hoksaamiseen liittyviä tekijöitä ja niiden välisiä suhteita tarkastellaan teoreettisessa keskustelussa kokemuksellisen oppimisen teorian kanssa.

Eduard C. Lindeman ja aikuisten ryhmäoppiminen

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Tuovi Leppänen

Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta

Tässä sessiossa tarkastellaan aikuiskoulutuksen kehittäjän ja ajattelijan Eduard C. Lindemanin (1885-1953) perusteesejä ryhmäoppimisesta suhteessa aikamme andragogiikkaan. Peilauspintana toimii tekeillä oleva väitöskirjatyö aikuisten ryhmäoppimisesta. Alustavia tutkimustuloksia tarkastellaan Lindemanin kokemuksellisen ja kokonaisvaltaisen oppimisajattelun valossa.

Lindemann korosti mm, että pienryhmät ovat parhaita toimintayksiköitä aikuisille oppijoille. Pienryhmät edistävät aikuisen kysyä rakentaa mielekkäitä sosiaalisen tason toimintoja. Pienryhmätyöskentelyn menetelmänä Lindeman painotti keskustelun ja toiminnan tärkeyttä. Jos opetussuunnitelmia käytetään, niissä pitäisi korostua menetelmät, eivätkä sisältö. Aikuisten oppijoiden pitäisi oppia käyttämään analyyttisiä kykyjä, jotta he ymmärtäisivät kulloisiakin tilanteita ja oppisivat selviytymään niissä. Lisäksi Lindeman pohti yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden välistä jännitettä. Hänen mukaansa ihminen on luotu yhteyteen toistensa kanssa. Aikuisen luonnollinen oppimisen tila on yhteydessä olemisen tila. Näin aikuinen voi hyödyntää koko oman kokemusvarastonsa jakamisen ja peilaamisen kautta toisten aikuisten oppijoiden kanssa.

Kuinka tämä eri aikakauteen sijoittuva aikuiskoulutusajattelu istuu tähän päivään ja mitä voisimme oppia Lindemanin ajattelusta tänään? Andragogiikan kehittäjinä meillä on erityinen vastuu pitäytyä luovuttamattomien andragogisten periaatteiden äärellä ja kehittää niitä eteenpäin. Tänäkin päivänä jokaisella meistä on erilaisia yhteisöllisen oppimisen kokemuksia. Tässä sessiossa jokainen osallistuja voi session vetäjän ohjaamana luoda oman suhteensa Lindemanin tekstiin ja ajatteluun ja siten hyödyntää session antia omassa työssään. Työskentelytapana käytän lyhyttä johdantoa, joka jo kutsuu sessioon osallistujat mukaan teeman käsittelyyn. Teeman käsittelyä jatketaan pari- ja yhteiskeskusteluina ja mahdollisena lyhyenä toiminnallisena työskentelynä siten, että jokaiselle jää kokemus Lindemanin yhteisöllisen oppimisen ideoista. Lopuksi ne kootaan yhteen.

Fysioterapeuttien merkitykselliset kokemukset lukuvuoden kestävässä täydennyskoulutuksessa

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Tuulikki Sjögren

Jyväskylän yliopisto, Terveystieteiden laitos

Sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenneuudistuksen tavoitteena on luoda sujuvat palvelu- ja hoitoketjut sekä taata yhdenvertaiset ja kustannustehokkaat palvelut. Fysioterapeuttien tuki- ja liikuntaelinsairaiden (tules) suoravastanotto toiminta ja siihen liittyvä täydennyskoulutus ja tutkimus tukevat tätä päämäärää. Aikaisemmin tutkimuksen painopiste on ollut fysioterapian vaikuttavuudessa tai asiakastyytyvyydessä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli lisätä tietoa ja ymmärrystä täydennyskoulutukseen osallistuvien fysioterapeuttien merkittävistä oppimiskokemuksista sekä eri tekijöiden välisistä suhteista.

Koulutukseen osallistuneilla fysioterapeuteilla oli pitkä työkokemus [18,0 vuotta (SD 8,7)], mutta vähän kokemusta suoravastanotto toiminnasta [1,3 vuotta (SD1,3)]. Täydennyskoulutuksessa keskityttiin tulespotilaiden/asiakkaiden tutkimisen kliinisiin taitoihin, näyttöön perustuvan kuntoutuksen suunnitteluun, asiakasohjaustaitoihin ja tules-suoravastanotto toiminnan kehittämiseen. Menetelminä olivat luennot, seminaarit, etäopiskelu, taidon harjoittelu, oppimistehtävät ja näyttökoe. Aineistokeruu toteutettiin koulutusintervention lopussa avoimella ryhmähaastattelulla. Teemana olivat merkitykselliset oppimiskokemukset koulutuksen alussa, keskivaiheilla ja lopussa. Teemahaastattelut litteroitiin ja niistä muodostui teksti 126 sivua (A4; riviväli 1,5).

Tutkimuksen metodina oli glaserilainen induktiivinen grounded theory. Tutkimusaineisto luokiteltiin alku-keski- ja loppuvaiheiden merkityksellisiin oppimiskokonaisuuksiin, ja aineistot analysoitiin itsenäisesti. Analyysin vaiheet olivat merkityksellisten oppimiskokemusten koodaus, merkityksellisten oppimiskokemusten tarinoiden kirjoittaminen sekä tarinoiden substantiivinen koodaus ja edelleen kategorisointi (3 tasoa). Lopuksi koko aineistosta tarkasteltiin aikaan, sisältöön ja prosessiin liittyviä suhteita.

Tulokseksi saatiin substantiivinen teoria, joka nimettiin ”Sosiaaliseksi ja prosessimaiseksi oppimiseksi”. Oppimisprosessin vaiheet olivat ”Muutoksen mahdollistuminen”, ”Muutokseen liittyvän hyödyn arvioiminen” ja ”Uudistavan toiminnan juurtuminen”. Tuloksissa oli hierakista variaatiota. Oppimisprosessin alussa merkityksellistä oli toimiva yhteistyö koulutuksessa, keskivaiheilla toimiva yhteistyö koulutuksessa ja työelämässä ja lopussa toimiva yhteistyö koulutuksessa, työelämässä ja yhteistyöverkostoissa. Vastaavasti toimiva yhteistyö koulutuksessa mahdollistaa yksilötasolla tapahtuvan muutoksen, toimiva yhteistyö koulutusyhteisön ja työelämän välillä mahdollistaa lähiyhteisön toiminnan muutoksen ja toimiva yhteistyö koulutusyhteisön, työelämän ja yhteistyöverkostojen välillä mahdollistaa uudistavan toiminnan juurtumisen.

Merkityksellisessä oppimisprosessissa on keskeistä toimiva ja progressiivisesti ajassa etenevä vuorovaikutus. Tämän prosessin ja siihen liittyvien tekijöiden ymmärtäminen edesauttaa yhteiskunnallisesti vaikuttavan aikuiskoulutuksen kehittämistyössä.

Hiljainen tieto kirkon kehitysvammaistyössä

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Katri Suhonen

Vammaiset ihmiset ja saavutettavuus, Kirkkohallitus / KJY.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa kokemuskuvausta ja selvittää, mitä hiljainen tieto on Suomen evankelisluterilaisen kirkon kehitysvammaistyön pappien ja diakoniatyöntekijöiden työssä. Hiljainen tieto on yksilön subjektiivista, sanatonta ja sanoittamatonta, kokemuksellista tietoa, joka sitoutuu tilanteeseen ja toimintaan. Sitä on vaikeaa ilmaista tai jakaa muiden ihmisten kanssa (Nonaka & Takeuchi, 1995; Polanyi, 1962, 1966).

Tutkimus oli osa kirkon saavutettavuusohjelman materiaalituotantoa, jota kirkkohallitus koordinoi. Tutkimuksessa ja koulutuskokeilussa oli mukana kuusi kehitysvammaistyön pappia ja kehitysvammaistyötä tekevää diakoniatyöntekijää. Tietoa saatiin oppimispäiväkirjatyöskentelyn, blogityöskentelyn sekä voimauttavien valokuvien kautta. Aineisto analysoitiin Perttulan (1993; 1995) fenomenologisen psykologian analyysimenetelmällä.

Tulokset osoittivat, että työhön liittyvää sanatonta, hiljaista tietoa on mahdollista pyrkiä sanoittamaan koulutus kontekstissa. Hiljainen tieto ilmenee kehitysvammaistyön pappien ja kehitysvammaistyötä tekevien diakoniatyöntekijöiden työssä erityisesti työstä tehtyjen yksilökohtaisten merkitysverkostojen kokemuskuvausten välityksellä.

Andragoginen opettajuus

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Arja Piirainen¹ & Anita Malinen²

¹Jyväskylän yliopisto, Terveystieteiden laitos

²Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta

Aikuiskasvatuksen perustan etsiminen johdatti meidät tutkimaan andragogiikkaa. Kirjallisuudessa andragogiikasta (11/2013) löytyi vain muutamia tutkimuksia andragogisesta ohjauksesta/opetuksesta. Haussa tuli esiin John. A. Henschken (1989, 2014) kehittämä opettajien uskomusten, tunteiden ja käyttäytymisen arviointimittari. Henschken laajoissa empiirisissä tutkimuksissa on havaittu, että mittari latautuu kuuteen faktoriin: opettajien empaattisuus, opettajan luottamus, ohjauksen suunnittelu ja toteutus, opiskelijoiden erityisyyteen mukautuminen, sensitiivisyys opiskelijoita kohtaan ja oppimisprosessin opiskelijakeskeisyys.

Kokeilimme Henschken kyselyn toimivuutta suomalaisessa kontekstissa, mm. vapaan sivistystyön opettajien ja aikuisopettajaopiskelijoiden toiminnan arvioinnissa. Kysely toteutettiin sähköisenä, mm. MrInterviewin avulla. Tuloksia analysoitiin em. faktorien mukaan. Vapaan sivistystyön opettajien andragoginen osaamisen analyysi tuotti saman kuuden faktorin mallin kuin Henschken aiemmissa tutkimuksissa. Tuloksissa löytyi kuitenkin mielenkiintoinen ristiriita opettajien opiskelija-opettajakeskeisyyden välillä. Tämän ristiriidan selvittäminen on seuraava haasteemme.

Henschken kuuden faktorin malli osoittautui hyväksi lähtökohdaksi ohjaajan/opettajan andragogisen osaamisen tutkimiseen. Mittari vaatii jatkokehittelyä suomalaiseen kontekstiin.

ASiantuntijuuden Kehittäminen Korkeakoulututkinnon jälkeisellä koulutuksella

Teemaryhmän vetäjät: Jarmo Kallunki, Ida Mielityinen & Hannele Seppälä

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13-14.30

Puheenjohtajat: Jarmo Kallunki, Ida Mielityinen ja Hannele Seppälä

1. Tuija Ukskoski: Yhteisöllisen asiantuntijuuden rakentuminen peruskouluhenkilöstön hyvinvointiosaamisen kehittämisessä
2. Enni Mertanen ja Anne Törn: AMK-tutkinnon jälkeinen koulutus matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla
3. Ulla Kiviniemi: Opettajan ihmekone

Yhteisöllisen asiantuntijuuden rakentuminen peruskouluhenkilöstön hyvinvointiosaamisen kehittämisessä

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.30

Tuija Ukskoski

Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

Peruskoulun opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen kompleksisten, monia toimintatapoja mahdollistavien ilmiöiden, kuten kouluhyvinvointi ja koulukiusaaminen, tulee perustua paitsi yksilön myös yhteisön asiantuntijuuden kehittämiseen. Kuvaan lukuvuoden kestänyttä, yhteisön hyvinvointiosaamisen kehittämiseen tähdännyttä prosessia sekä sen integratiivisen pedagogiikan malliin (integrative pedagogy, Tynjälä 2008; 2010) perustuvia vaiheita ja myös tutkimustuloksia. Yhteisön asiantuntijuuden rakentumisen vaiheet on analysoitu ensin teorialähtöisesti yhteisöllistä johtajuutta kuvaavan TenKeys®-mallin (Jäppinen 2014; Jäppinen & Ciussi, 2015; Jäppinen, Leclerc & Tubin 2015) avulla ja sen jälkeen sisällönanalyttisesti organisaatioteoriaan pohjautuvan työyhteisön oman merkityksenannon (sensemaking, Weick 1995; Weick, Sutcliffe & Obstfeld 2005) kautta. Tulokset osoittivat, että koulukulttuurin lisäksi opetushenkilöstön hyvinvointiosaamiseen yhteisölliseen asiantuntijuuden rakentumiseen vaikuttivat: 1) tietoa koskevien käsitysten ja ymmärryksen erilaisuus, 2) yhteisöllisen johtajuuden muotoutumisen vaiheet sekä 3) prosessin emotionaaliset ulottuvuudet. Tulosten perusteella työyhteisön asiantuntijuuden kehittyminen perustuu vuorovaikutukseen ja osaamisen jakamiseen, on systemaattinen, tavoitteellinen sekä synergiaa synnyttävä dynaaminen prosessi. Sen rakentaminen vaatii aikaa ja siinä joudutaan pohtimaan yhtäläillä tiedonkäsitykseen, tiedon omistajuuteen kuin tunteisiinkin liittyviä tekijöitä.

AMK-tutkinnon jälkeinen koulutus matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.30

Enni Mertanen & Anne Törn

Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Liiketoimintayksikkö

AMK-tutkinnon ja työelämässä hankitun kokemuksen jälkeen ammatillista osaamista on voitu syventää aikaisemmin erikoistumisopintojen avulla ja vuodesta 2006 alkaen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (YAMK-tutkinto) avulla. Koska matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla ei juuri ole ollut, muutamaa maisteritutkintoa lukuun ottamatta, tarjolla korkeakoulututkintoa maamme yliopistoverkostossa, on ylempi ammattikorkeakoulututkinto osoittautunut ainoaksi ammatillisen osaamisen kerryttämisen ja kelpoisuuden tuottamisen väyläksi. Toisaalta myös YAMK-tutkinnoissa keskeisenä pidettävä työelämälähtöisyys on houkuttanut opiskelijoita, jotka haluavat yhdistää elinikäisen oppimisen ja työelämän kehittämisen jo heti opintojen aikana. YAMK-tutkinnon jälkeen ei selkeää jatko-opintoväylää ole avautunut, vaikka lainsäädäntö antaakin siihen mahdollisuuden. Uusia erikoistumiskoulutuksia suunniteltaessa ja tutkintojen määrän lisääntyessä on hyvä paneutua koulutusalan kehitykseen. Tavoitteena tässä on kuvata matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ammattikorkeakoulututkinnon jälkeisen koulutuksen kehitystä tilastotiedon valossa. Aineistona on käytetty Opetushallinnon tietopalvelun tuottamaa tilastoaineisto ammattikorkeakoulutuksesta.

Erikoistumisopinnot olivat yleensä 20 opintoviikon (30 op) laajuisia korkeakoulututkinnon jälkeen suoritettavia koulutuksia, joita Opetusministeriö rahoitti vuoteen 2010 saakka. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla erikoistumisopintojen määrä vaihteli ammattikorkeakouluittain ja vuosittain, suurin tarjonta opinnoista oli jatkotutkinnon kokeiluvaiheessa, kun ammattikorkeakouluissa tiedettiin erikoistumisopintojen vaikuttavan myönteisesti tulossa oleviin YAMK-tutkintojen hakuihin. Vuonna 2005 jopa 300 opiskelijaa aloitti erikoistumisopinnot, kun muutoin aloittaneiden määrät vaihtelivat alle 100 ja 200 opiskelijan välillä vuosittain.

YAMK-tutkinnon syntyyn on vaikuttanut suuresti vuonna 1998 alkunsa saanut Bolognan prosessi, jonka seurauksena vuotta myöhemmin syntyi Bolognan julistus. Ammattikorkeakoulujen matkailu-, ravitsemis- ja talousalan YAMK-tutkintojen määrä on lisääntynyt vuosi vuodelta, ja vuoden 2014 loppuun mennessä jo 646 tutkintoa on suoritettu. Tutkintojen määrässä on suuria eroja ammattikorkeakoulujen välillä, joskin verkostomaiset toteutukset ovat mahdollistaneet pienetkin opetusryhmät.

Matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla paikattiin ammattikorkeakoulututkinnon jälkeistä tyhjiötä pitkään erikoistumisopintojen avulla. Niitä toteuttivat monet ammattikorkeakoulut, joskin systemaattisesti yli kymmenen vuoden ajan vain kahdessa ammattikorkeakoulussa. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon alkuvaihetta on leimannut pienet aloitusryhmät, vaihtelevat verkostototeutukset ja joka toinen vuosi aloittavat ryhmät monissa ammattikorkeakouluissa. Koulutuksen kehittymisestä ja opiskelijamääristä saatavaa tietoa voidaan käyttää tulevien erikoistumisopintojen suunnittelussa ja ylempien tutkintojen määrän lisääntyessä.

Opettajan ihmekone

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.30

Ulla Kiviniemi

Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

Tässä esityksessä tarkastellaan täydennyskoulutuskurssia, jonka aikana opettajaksi opiskelevat toimivat yhteistyössä opettajien kanssa. Työpajatyöskentely kuului EU:n rahoittamaan Paedeia – hankkeeseen, jonka tavoitteena oli rakentaa yhteyksiä formaalin koulutuksen ja työelämän välille sekä kehittää sellaisia käytäntöjä, jotka tukevat uusia opettajia induktiovaiheessa. Hankkeen maat olivat Portugali, Ruotsi, Tanska, Suomi ja Turkki ja tähän työpajaan osallistui monikulttuurisissa sekaryhmissä sekä opiskelijoita että valmiita opettajia näistä maista.

Tutkimusten mukaan äskettäin valmistuneiden opettajien kokemat haasteet liittyvät esimerkiksi työttömyyden uhkaan, epävarmuuteen omasta ammatillisista tiedoista ja taidoista, kokemattomuuteen ja rutiinittomuuteen, stressiin ja kykyyn selviytyä jokapäiväisistä asioista, itseluottamukseen, uskoon kyetä vaikuttamaan oppilaiden oppimiseen sekä uuden opettajan rooliin ja asemaan työpaikalla. Koulutuksen koetaan usein tarjoavan muita kuin työelämässä tarvittavia taitoja ja tätä käytännön työelämän arkishokkia pyritään tasaamaan erilaisin perehdyttämis- ja induktio-ohjelmin.

Draamapedagogiikka tarjoaa mahdollisuuden muokata tietoa aktiivisesti ja eläytymällä sekä tutkia elämään liittyviä tilanteita. Draama sopii hyvin aloille, joissa työtetään kokemuksia, asenteita, tilanteita ja vuorovaikutusta ja luodaan uusia merkityksiä. Työpajan toimeksiannon mukaan ryhmien piti vaihtaa ajatuksia opettajan työn haasteista ja tämän perusteella yhdessä suunnitella ja rakentaa prototyyppi ihmekoneesta, joka ratkaisee jonkin näistä ongelmakohdista sekä esitellä kone muille ryhmille. Pajassa käytettyä materiaalista, aktiivista ja kehollista toimintaa sekä draaman käyttöä perustellaan sillä, että syvää oppimisista stimuloivat mm. kokemuksellisuus ja muiden kanssa keskustelu. Toinen tärkeä työpajan tavoite oli edistää vuoropuhelua osallistujien kesken ja avata yhteisöllistä tapaa toimia. Integratiivisen pedagogiikan mukaan kaikki asiantuntijuuden elementit ovat mukana ja niiden yhdistäminen toisiinsa sujuu työtapojen kautta, jotka sallivat tiedon soveltamisen käytäntöön, kokemusten käsitteellistämisen sekä itsereflektion.

Tässä esityksessä kuvaan pajassa syntyneitä ihmekoneita ja kytken niitä opettajien työn kuormittaviin seikkoihin. Työpajan palautteet kertovat, että osallistujat kokivat työpajan hyödyllisenä ja yhteistyön antoisana.

KANSAINVÄLISTYVÄ AMMATILLINEN AIKUISKOULUTUS

Teemaryhmien vetäjät: Auli Bister ja Aino Malin

PERJANTAI 19.2.2016 KLO 12.00-14.00

Puheenjohtaja: Aino Malin

1. Marja Suoma: Liikkuvuusverkoston tuella kansainvälisyys osaksi ammatillisen aikuiskoulutuksen arkipäivää – case LAMP
2. Hannu Pekkala: Logistiikan alan aikuisopiskelijat työssä oppimassa Saksassa
3. Ulla Koukkari-Anttonen & Terhi Vesänen-Kirillov: Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ammatillisen aikuiskoulutuksen kansainvälistäjinä

Liikkuvuusverkoston tuella kansainvälisyys osaksi ammatillisen aikuiskoulutuksen arkipäivää – case LAMP

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Marja Suomaa

Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa sekä opiskelijoiden työssä oppimisjaksoilla että kouluttajien työelämäjaksoilla on merkittävä rooli osaamisen kehittämisessä ja päivittämisessä. Suomalaisen yhteiskunnan ja työelämän kansainvälistyminen ja monimuotoistuminen edellyttävät ammattiosaajilta uudenlaisia tietoja, taitoja ja osaamista. Yhä useamman suomalaisen työyhteisön arjessa kohtaavat erilaiset kulttuurit, arvot, asenteet ja kielet - työkaverina voi olla maahanmuuttaja tai ulkomailta Suomeen työhön tullut työntekijä. Myös monen työpaikan asiakaskunta muodostuu merkittävässä määrin ulkomaisista organisaatioista ja yrityksistä. Työtehtävät työnantajan toimipisteessä ulkomailla tai työllistyminen eurooppalaisille markkinoille on yksi tämän päivän ammatillaisen varteenotettavista mahdollisuuksista. Työskentely ja/tai opiskelu ulkomailla sekä tutustuminen oman alan työtehtäviin ja ammatitaitovaatimuksiin mahdollistavat uudenlaisen osaamisen, ideoiden ja työmenetelmien omaksumisen. Kansainväliset liikkuvuusjaksot tarjoavat monipuolisemmat puitteet ammatti-, kielitaito- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Jaksot valmentavat eri alojen ammatilaisia niin kotimaisille kuin eurooppalaisille työmarkkinoille monitaitoisina työnhakijoina ja työntekijöinä.

Ammatillisen aikuiskoulutuksen opiskelija- ja asiantuntijaliikkuvuusverkoston yhteisissä LAMP –hankkeissa (Leonardo Adult Mobility Pool 2007-2015) on etsitty ja löydetty vastauksia siihen, mitä kansainvälisten jaksosten toteuttaminen verkostomaisena yhteistyönä tarjoaa, millaiset tavoitteet yhdistävät sen jäseniä ja mikä on kunkin verkoston jäsenen rooli kansainvälisten jaksosten toteuttamisessa. Yhdessä on löydetty tapoja markkinoida ulkomaan työssä oppimisjaksoja ja kehitetty aikuisopiskelijoiden motivointia ja valmennusta. Jaksojen toteutusvaiheessa kohdattuja haasteita on ratkottu verkostokumppanien kesken sekä levitetty hyviä ideoita ja käytäntöjä.

Aikuisten ulkomaan liikkuvuusjaksojen kokemukset kertovat muun muassa sen, minkä ammattialojen opiskelijat ja kouluttajat ovat tilastollisesti olleet aktiivisimpia kansainvälistyjiä, miten aikuisopiskelijan ikä tai perhetilanne vaikuttaa kansainvälistymisintoon sekä millaisia tuloksia jaksoista on saatu eri toimijoiden näkökulmista. Työssä oppiminen erilaisessa kieli- ja kulttuurikontekstissa on kasvattanut aikuisten oppijoiden formaalia ja informaalista osaamista.

Logistiikan alan aikuisopiskelijat työssä oppimassa Saksassa

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Hannu Pekkala

Jyväskylän aikuisopisto, Tekniikan ja liikenteen koulutusalat

Toimiminen monikulttuurisissa toimintaympäristöissä on tullut yhdeksi aikuisopiskelijoiden ja –kouluttajien keskeisistä osaamisvaatimuksista. Ammatillisen koulutuksen on kansainvälistyttävä ja jatkuvasti edistettävä opiskelijoiden ja henkilöstön kieli-, kulttuuri-, ongelmanratkaisu- ja sosiaalisia taitoja.

Tämä esitys kertoo tarinan siitä, miten idea aikuisopiskelijoiden ulkomaan työssä oppimisjaksoista syntyi, miten sopiva logistiikan alan yhteistyökumppani löytyi Saksasta, miten liikkuvuudet toteutettiin ja miten opiskelijoiden ja kouluttajien kokemukset ovat vaikuttaneet koko alan kansainvälistymisasenteisiin, aktiivisuuteen, motivaatioon ja osallistumiseen.

Logistiikan alan kouluttajien rooli aikuisopiskelijoiden motivoinnissa sai uusia ulottuvuuksia, kun heillä oli mahdollisuus vierailta työssä oppimispaikoissa opiskelijoidensa ulkomaanjakson aikana. Positiiviset kokemukset saksalaisesta työnantajasta ja paikallisesta kumppanioppilaitoksesta auttoivat merkittävästi uusien liikkujien rekrytoinnissa.

Verkostoituminen ulkomaille avaa yrityksille ja oppilaitoksille mahdollisuuksia uudenlaiseen yhteistyöhön, joka parhaimmillaan johtaa molemminpuoliseen, syvällisempään oppimiseen ja kehittymiseen. Tulevaisuuden mahdollisuus voi olla esimerkiksi aikuiskoulutuksen tutkintotilaisuuksien toteuttaminen Suomen ulkopuolella.

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ulkomaan työssä oppimisjakso on unohtumaton, kun jo ensimmäisen työpäivän tehtävät vievät Italian alppimaisemiin. Kokemukset varsinaisen työajan ulkopuolella vahvistivat opiskelijoiden kansainvälistä osaamista, ammattitaitoa, sosiaalisia ja ongelmanratkaisutaitoja.

Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ammatillisen aikuiskoulutuksen kansainvälistäjinä

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Ulla Koukkari-Anttonen & Terhi Vesanen-Kirillov

Jyväskylän aikuisopisto, Maahanmuuttajakoulutus

Syksyllä 2015 Jyväskylän aikuisopistossa opiskeli yhteensä 172 opiskelijaa maahanmuuttajaryhmissä edustaen 64 eri kansalaisuutta. Jyväskylän koulutuskuntayhtymän Silta 2016+ -strategian mukainen kansainvälisyyskoulumalli lupaa tarjota kaikille opiskelijoille mahdollisuuden kansainvälisyysopintoihin (kotikansainvälisyys, liikkuvuus, kansainvälisesti painottunut ammatillinen tai ylioppilastutkinto), ja aikuisopistossa osataan tähän tavoitteeseen pääsemiseksi hyödyntää yhteistyötä maahanmuuttajaopiskelijoiden kanssa. Jo kuusi kertaa järjestetty, vuosittain laajeneva Kulttuurit Kotona -teemapäivä on maahanmuuttajakoulutuksen värikäs esiintulo. Tapahtuman kohderyhmänä on koko koulutuskuntayhtymä opiskelijoineen ja asiantuntijoineen. Lukuisat kansallisuudet, kielten kirjo, musiikki, ruoka, maantiede ja perinteet ovat kaikkien tutustuttavina ja kokeiltavina.

Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus on monelle osallistujalleen ollut ensimmäinen suomalainen opiskelukokemus, joillekin jopa ensimmäinen tilaisuus oppia lukemaan ja kirjoittamaan – saman tien suomeksi. Kotoutumiskoulutuksen kohderyhmänä ovat oppivelvollisuusiän ylittäneet työttömät aikuiset maahanmuuttajat, jotka tarvitsevat suomen kielen taitoa ja sitä järjestetään pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena. Joukko on siis erittäin heterogeeninen eri syistä, maista ja taustoista maahan saapuneita ihmisiä.

Opiskelijoiden kielitaidon kehityttyä heille on tarjoutunut mahdollisuus tutustua ammatillisen aikuiskoulutuksen aloihin ja ammatteihin yhteistyössä suomalaisten opiskelijaryhmien kanssa. Moni Euroopan sosiaalirahaston rahoittamissa Kansainvälisyyskouluhankkeissa vuosina 2009 – 2014 luotu toimintamalli on ollut jo pitkään käytössä, mm. merkonomi- ja maahanmuuttajaopiskelijoiden yhteiset Mystery Shopping -vierailut Jyväskylän liike-elämään, hierojaopiskelijoiden asiakaskäynnit, lähihoitajaopiskelijoiden terveyskyselyt ja taukoliikunta sekä valokuvaajaopiskelijoiden asiakkaina toimiminen. Työtavasta hyötyvät kaikki: maahanmuuttajaopiskelijat saavat tilaisuuksia integroitua vahvemmin suomalaiseen yhteiskuntaan, ottaa käyttöön senhetkisen kielitaitonsa, solmia uusia tuttavuuksia sekä innostua ammatillisista opinnoista. Kantaväestöön kuuluvat aikuisopiskelijat puolestaan saavat tehdä yhteistyötä erilaisia kulttuureita edustavien yhteistyökumppanien tai asiakkaiden kanssa. Näin omaksutulla taidolla tulee olemaan yhä enemmän käyttöä monikulttuuristuvassa työelämässä (Pilotettu osaaminen, Demos Helsinki 2013).

Syksyllä 2015 Jyväskylän aikuisopiston ammatilliseen tutkintoon valmistavissa koulutuksissa opiskelee 195 maahanmuuttajataustaista opiskelijaa. Aikaisemmin valmistuneita on sijoittunut keskisuomalaiseen työelämään erityisesti terveys-, puhdistuspalvelu-, asiakaspalvelu- ja rakennusaloilla. Moni henkilökohtainen menestystarina pysäyttää ja koskettaa. Tällä hetkellä Jyväskylän aikuisopiston maahanmuuttajakoulutuksen tulevaisuus on synkkä: laatu ja osaaminen maksavat, ja kotoutumiskoulutusten tarjouskilpailu hävittiin. Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus Jyväskylän aikuisopistossa päättyy tässä muodossaan vuoden 2015 lopussa. Miten painotetaan jatkossa kaikkien toisen asteen opiskelijoiden kotikansainvälisyys- ja monikulttuurisuustaitoja? Miten kuvatut mallit korvataan uudessa tilanteessa, kun maahanmuuttajakoulutus tässä laajuudessa päättyy?

LEADERSHIP IN SUPPORTING LEARNING, RENEWAL AND WELL-BEING AT WORK

Teemaryhmän vetäjät: Kaija Collin & Kati Tikkamäki

TORSTAI 18.2.2016 KLO 15.00–17.30

Puheenjohtaja: Kaija Collin & Kati Tikkamäki

1. Mira Ylén: Labor, Amor, Vincit - Ohjelmistotalon käytännöt ammatillisen toimijuuden tilana
2. Iris Humala: Co-creative and assertive coaching leadership and collaboration toward creativity and new shared value
3. Kati Tikkamäki: Dialogic leadership promoting learning and well-being at work
4. Kaija Collin & Sanna Herranen: Johtaminen ja luova ammatillinen toimijuus ohjelmistokehittämisen organisaatioissa

PERJANTAI 19.2.2016 KLO 12.00–14.00

Puheenjohtaja: Kaija Collin & Kati Tikkamäki

1. Hanna Toiviainen: Sustainability as the motive of learning and renewal in network
2. Lotta Kokkonen & Sari Pöyhönen: Managing highly skilled diverse workforce: An interdisciplinary view
3. Eeva Hörkkö: Eri-ikäisten työssä oppiminen ja luottamus
4. Marja-Leena Räsänen-Ala-Aho: Muutosmatkalla mielekkääseen tulevaisuuteen. Amatillisen opettajan identiteetti ja toimijuus

Labor, Amor, Vincit - Ohjelmistotalon käytännöt ammatillisen toimijuuden tilana

THURSDAY 18.2. AT 15.00–17.30

Mira Ylén

Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu, Organisaatiot ja johtaminen

Tässä tutkimustarinassa lähdin selvittämään hyvänä työpaikkana tunnustusta saaneen ohjelmistotalo Vincitin arvoitusta. Tutustuin organisaation elämään kulttuurintutkijan tavoin etnografisella otteella, käytäntölähtöisestä näkökulmasta. Huomasin arjen olevan täynnä ammattilaisten työtään koskevia valintoja, päätöksiä ja kannanottoja, ja jatkoin tarkastelua havaitsemaani tukevasta ammatillisen toimijuuden keskustelusta käsin. Lähdin tutkimaan, miten organisaation käytännöt mahdollistavat ammatillista toimijuutta.

Vastatakseni tähän tutkimuskysymykseen oli kuvattava, millaisia toimijuutta mahdollistavia käytäntöjä organisaatiossa on sekä selvitettävä, millaisia ammattikäytännön hyveitä nämä käytännöt mahdollistavat. Jäsensin organisaation arjesta neljä keskeisintä käytäntöä, jotka mahdollistavat ohjelmistokehittäjien ammattikäytännölle keskeisten hyveiden ja päämäärien mukaista toimijuutta. Demokraattisuuden käytäntö mahdollistaa avoimuuteen ja yhdenvertaisuuteen perustuvaa toimijuutta suhteessa työyhteisöä koskevaan päätöksentekoon. Yhdessä kokeilemisen käytäntö mahdollistaa ketterää ja jatkuvaan parantamiseen pyrkivää toimijuutta suhteessa toimintatapojen kehittämiseen. Omaehtoisen kehittymisen käytäntö mahdollistaa kovan osaamisen tavoitteluun ja intohimoon perustuvaa toimijuutta suhteessa omaan uraan. Itsenäisten projektitiimien käytäntö mahdollistaa vapautta ja laatua arvostavaa toimijuutta suhteessa työn tekemiseen.

Vaikka asiakasprojekti asettaa raaminsa toimijuuden mahdollisuuksille, ovat ne organisaation käytäntöjen puitteissa laajat ja ammatillaiset voivat toimia niissä parhaaksi näkemällään tavalla. Tarkastellessani työorganisaation merkitystä ammatilliselle toimijuudelle havaitsin sen keskeisenä päämääränä ammattikäytännön hyveiden vaalimisen. Vincitin käytännöt on rakennettu tukemaan ammatillista toimijuutta muodostaen ammatillisen toimijuuden tilan.

Lopuksi pohdin ammatillisen toimijuuden merkitystä työelämää koskevassa ajankohtaisessa keskustelussa. Ehdotin, että johtokeskeisen työn organisoinnin sijaan ammatillisille tulisi antaa tilaa tehdä työnsä hyvin. Erityisesti tutkimustarinani keskittyminen työn moraaliseen ulottuvuuteen haastaa pohtimaan ammatillista toimijuutta suhteessa ammattikäytännön hyveisiin, päämääriin ja ihanteisiin – erilaisilla ammatillisilla kun on erilaiset käsitykset siitä, mikä on hyvää työtä.

”Amor vincit omnia” ja ”labor omnia vincit”, kuuluvat Vincitille nimen antaneet latinankieliset fraasit. Vincitillä uskotaan, että rakkaus työtä kohtaan ja kova työ erottavat heidät muista. Ehkä Vincitin arvoituksen ratkaisu piileekin näissä perustavanlaatuisissa aineksissa.

Co-creative and assertive coaching leadership and collaboration toward creativity and new shared value

THURSDAY 18.2. AT 15.00–17.30

Iris Humala

University of Tampere, School of Education

This paper underlines the importance of co-creative and assertive coaching leadership and collaboration especially in a start-up context to foster creativity and create new shared value. It supports the theoretical approaches of both transformational leadership and complexity leadership, stressing specifically the significance of a joint vision, the importance of leadership being in the midst of the groups, listening to people and respecting them as experts who can build co-creative interaction. Also assertiveness—containing clear, common targets and rules; consistent course of action; consistent leadership profiles toward different players—is essential in leadership in practicing new behavior and reaching the goals and learning challenges.

In changing contexts, leadership requires expertise to build sustainable relationships and coaching cultures in organizations. A culture based on co-creative and assertive coaching leadership can be extended to cover many directions, such as constructing a joint vision together with the core partners, customers and other players and jointly committing to that vision. Co-creative coaching supports the mutual learning of people and whole organizations, strategic and commercial development and the way of doing business with interest groups. It can also support people toward better job engagement, satisfaction and well-being and help organizations to develop and retain their best and brightest talents.

The findings are based on an empirical qualitative case study (2013-14) in a Finnish partnership start-up context, where leadership and creativity were combined within the virtual work research. The data was gathered through interviews about (a) the key persons' experiences about the learning challenges in leadership toward creativity in virtual work in a start-up company and the meanings attributed to their experiences, and (b) the measures they see to meet those challenges. The results were published in *Journal of Workplace Learning* 27(6), 2015.

Dialogic leadership promoting Learning and Well-being at Work

THURSDAY 18.2. AT 15.00–17.30

Kati Tikkamäki

University of Tampere, School of Information Sciences/CIRCFI

The changing environment and an organisation itself form a complex setting, where the importance of organisational learning has reached broad acceptance. Here, learning is examined as a core process of contemporary organisations and specifically as an integrated part of work processes when promoting renewal and well-being at work. Communities of learning at work (CLW) are examined as spaces for participating, knowing and reflecting and social supporting. CLWs are certain types of ‘spaces for sense making and examining the sense making’ inside and between organisations. The role of dialogic leadership organising communities of learning are under examination. Findings from Dinno—the research programme’s survey—will also be presented. This survey examines, for example, the leadership culture and the state and utilisation of communities of learning in the programme’s case organisations.

Based on the results, the majority of respondents estimated that they have good and multiple opportunities to learn at work, they get support for learning and development from their supervisors and work community, and many factors promote collective learning and shared expertise. The more critical part of the results was related to creativity, innovativeness, and renewal. Based on these results, the potential of creativity and innovativeness is not fully utilised in these workplaces.

The challenge is to enable, promote, and facilitate organisational learning processes by integrating learning into the strategic objectives and work practices. Dialogic leadership is seeing to increase an organisation’s capacity for renewal and innovativeness, and simultaneously offering the necessary preconditions for employee well-being, skill development, and enhancing work capability. The challenge for management is to use the vast learning potential of personnel and the work community to create value. Leaders and supervisors play crucial role in promoting the functioning of communities of learning.

Johtaminen ja luova ammatillinen toimijuus ohjelmistokehittämisen organisaatioissa

TORSTAI 18.2. KLO 15.00–17.30

Kaija Collin & Sanna Herranen

Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden laitos

JELMO-hankkeen lähtökohtana on, että työntekijät ovat vaarassa menettää ammatillista toimijuuttaan ja luovuuttaan työelämää jäykistävien vaatimusten ja valtarakenteiden paineessa. Työhyvinvoinnin, työhön sitoutumisen, osallistamisen ja tuloksellisuuden näkökulmista on tärkeää, että työntekijät voivat ottaa itse vastuuta omasta ammatillisesta kehitymisestään työuran eri vaiheissa ja että esimiestyö tukee tällaista kehittymistä.

Ammatillinen toimijuus ja luovuus nähdään hankkeessa vahvasti toisiinsa kietoutuneina. Kumpaakin näkökulmaa lähestytään yksilö- ja yhteisötason käsitteenä. Kun työntekijällä on tahtoa toimia ja häntä ympäröivä yhteisö antaa siihen mahdollisuuden, voidaan puhua toimijuudesta. Parhaimmillaan toimijuus kytkeytyy luovuuteen. Tässä hankkeessa luovuus ymmärretään arkisena asiana, joka on vahvasti läsnä työn kollektiivisissa ja jokapäiväisissä käytänteissä.

Hanke toteutetaan monimenetelmällisesti (ns. mixed-methods) ja etnografian keinoin. Aineistonhankinnassa hyödynnetään työn havainnointia, dokumenttiaineistoa ja haastatteluja sekä lomakekyselyä. Alustavien löydösten perusteella luova ammatillinen toimijuus näyttäytyy kontekstisidonnaisena ilmiönä. Johtajuuden rooli luovan ammatillisen toimijuuden mahdollistajana tai estäjänä vaikuttaisi olevan keskeinen esimerkiksi kontrollin, ammatillisen autonomian, kunnioituksen ja luottamuksen näkökulmasta.

Sustainability as the motive of learning and renewal in network

FRIDAY 19.2. AT 12.00–14.00

Hanna Toiviainen

University of Helsinki, Institute of Behavioural Sciences, Center for Research of Activity, Development and Learning (CRADLE)

Global structural changes of work life have eroded traditional values of adult education; the need for new models of leadership is obvious to support adults' learning and renewal in and through work (Bohlinger, et al, 2015). In search of new value-bases, the key concept of our time is "sustainability" of work, which is the interest of the consumers, as well as producers, policy-makers, civil actors and the developers of working life. Sustainability is defined in a tension-laden relationship with economic growth, and, as previous research has indicated, both of these concepts inspire tension with regard to their interrelations to the concepts of needs and desires of working and learning adults (Verburg & Wiegel, 1997). Extending this discussion to adult educational research clearly indicates the need of a multi-disciplinary approach. Sustainability as the motive of learning and renewal will be analyzed through the case of digital printing network involving actors from the spheres of consumer-customers, design, printing, vocational education, professional stakeholders, and research. Network learning is understood as a multi-level phenomenon calling for distributed and virtual leadership (Toiviainen 2003). The question formulated concerns the motives of the network actors for enhancing the digital printing in mutual cross-disciplinary collaboration and boundary-crossing, and to what extent and how values of sustainability are at stake.

Managing highly skilled diverse workforce: An interdisciplinary view

FRIDAY 19.2. AT 12.00–14.00

Lotta Kokkonen¹ & Sari Pöyhönen²

¹University of Jyväskylä, Language Center

²University of Jyväskylä, Center for Applied Language Studies

Recent global changes (migration, globalisation, transnationalism) have led to increasing diversification not only in European societies (Vertovec 2006), but also in various organizations (e.g. Pieterse, 2000). Organizations must deal with an increasingly culturally diverse membership, and as a consequence corporations all over the world are examining their need to adjust employee benefits and train management on how to manage such diversity.

The study of “diversity” in the workplace is nothing new and for example advantages and disadvantages of a diverse work force have been discussed extensively (see e.g. Lahti 2015 a; Girndt 1997). Yet, like Lahti (2015b,11) points out, the theme of intercultural communication at work has most often been examined from the vantage point of organisational efficiency and productivity and by using ‘culture’ as an objective set of national/ethnic attributes and experiences that shape interaction. Instead of this, Lahti suggests, that we should deepen our understanding of workplace interculturality by focusing on the very interpersonal communication processes through which people’s different cultural memberships may surface at work.

In this presentation we will focus on interpersonal relationships within ‘intercultural’ workplace, namely university and other higher educational institutions. Universities are institutions where the ‘internationalization’, when understood very broadly, is not only reality in everyday life, but also dictated as one of the main tasks and objectives (OKM 2009).

We will discuss issues through data that consists of interviews of 10 first generation immigrants that have been working at a Finnish higher education. Interviews are a part of a larger research project on immigrants’ integration within employment and professional communities in and between distinct, but related settings (Pöyhönen, et al. 2013). In this presentation we will look at how are multilingual and multicultural practices, and identities manifested, constructed and evaluated within the given setting. In order to give an answer that would also benefit practicing managers and leaders alike, issues of cohesion (ingroups and outgroups), and identity negotiations within workplace are being discussed from the managerial perspective.

Eri-ikäisten työssä oppiminen ja luottamus

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00–14.00

Eeva Hörkkö

Turun yliopisto, Kasvatustieteen laitos

Työpaikalla opitaan sekä painamalla mieleen asioita että vuorovaikutuksessa työkavereiden ja ympäristön kanssa. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan työntekijän iän yhteyttä työssä oppimisen sujuvuuden kokemiseen. Lisäksi tutkitaan iän yhteyttä johtoon ja työkavereihin luottamiseen. Tutkimuksessa sovelletaan kolmen oppimisen mallia, jossa työssä oppimista kartoitetaan tiedonhankinta-, osallistumis- ja tiedonluomisnäkökulmasta (Hakkarainen & Paavola 2008, ks. myös Sfürd 1998) sekä Foxin (1974) luottamuksen mallia. Luottamusta tarkastellaan tunteena aikaisemman kirjallisuuden avulla. Tutkimuskohteena ovat vesihuoltolaitosten työntekijät. Kyselyyn vastanneista kolme neljäsosaa työskentelee kunta-alalla (N = 412). Laadullinen aineisto koostuu vesihuoltolaitosten työntekijöiden ryhmätoista, jotka sisältävät heidän tulkintojaan eri-ikäisten eroille työssä oppimisessa ja luottamuksessa. Laadullisen aineiston keruu ja analysointi jatkuvat keväälle 2016.

Kyselyaineiston analyysien perusteella iällä ei ole yhteyttä työssä oppimisen sujuvuuden kokemiseen. Koko aineistossa (N = 412) iällä on yhteyttä sekä johtoon että työkavereihin luottamiseen. Toisaalta ikävaikutusta ei havaita, kun tarkastellaan erikseen naisten (n = 132) ja miesten (n = 280) ryhmiä. Edelleen johtoon luottaminen on yhteydessä työssä oppimisen sujuvuuden kokemiseen. Voimakkainta korrelaatio on johtoon luottamisen ja tiedonluomisnäkökulman mukaisen työssä oppimisen sujuvuuden välillä. Tulos korostaa luottamuksen keskeistä roolia työelämässä.

Globaalin väestön ikääntymisen edetessä, on tärkeää ymmärtää monipuolisesti iän merkitys työelämässä. Entuudestaan tiedetään, että ikä ja työelämänvaihe vaikuttavat johtamisodotuksiin (Ylikoski 2000). Tämän tutkimukset tulokset eri-ikäisten työssä oppimisesta ja luottamisesta syventävät ymmärrystä ja voivat osaltaan tukea esimiestyötä.

Muutosmatkalla mielekkääseen tulevaisuuteen - Ammatillisen opettajan identiteetti ja toimijuus

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00–14.00

Marja-Leena Räsänen-Ala-Aho

Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden laitos

Opettajan identiteetti ja ammatillinen toimijuus ovat jatkuvan muutoksen alla työelämässä. Ammatillisuuteen vaikuttavat henkilökohtaisen identiteetin muuttuminen kouluttautumisen, työkokemuksen sekä iän mukanaan tuomat muutokset. Työelämän uudet tilanteet haastavat opettajaa jatkuvaan osaamisensa tarkasteluun ja kehittämiseen. Toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa on syytä tarkastella opettajan ammatillisen identiteetin ja toimijuuden muutosta sekä muutoksen tukemisen keinoja, jotka voisivat mahdollistaa työn mielekkyyden ja työhyvinvoinnin tulevaisuudessa.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää työssä tapahtuvien muutosten merkitystä ammatillisen opettajan identiteetin ja ammatillisen toimijuuden muutoksiin, sekä kuvata keinoja, joita voidaan hyödyntää tässä muutoksessa niin, että matkasta tulisi positiivinen, voimaannuttava muutosmatka. Tutkimus tehtiin toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa haastatteleamalla sosiaali- ja terveysalan sekä kiinteistö- ja rakennusalan kouluttajia. Tutkimukseen haastateltiin yhteensä yhdeksää ammatillista opettajaa hyödyntäen tulevaisuuden muistelu -menetelmää. Aineistolähtöisessä narratiivisessa analyysissä hyödynnettiin myös teemalähtöistä sisällönanalyysiä. Tulokset osoittavat, että opiskelijan menestymisen mahdollistava yhteistyö on opettajan ammatillisen identiteetin keskeinen voimaannuttaja. Monipuolinen, omia toimijuusvalintoja mahdollistava työ yhdessä työyhteisön ja sen vankan tuen kanssa sekä toimivat työtä tukevat järjestelmät ovat keskeisiä hyvinvoinnin tekijöitä työssä. Edellä kuvattujen asioiden lisäksi esimiesten selkeä viestintä tavoitteista, toimenpiteistä ja lopputuloksista yhdessä voimakkaan muutosta ohjaavan johtamisen kanssa ovat muutoksen mahdollistajia. Muutos on rakennettava olemassa olevan osaamisen ja oppilaitoksen toimivien ja muutoksessa säilyvien rakenteiden päälle. Turvallisuuden tunteen säilyttäminen ja muutokseen rohkaiseminen ovat esimiehen keskeisiä tehtäviä.

LEADING AND MANAGING LEARNING, CREATIVITY AND EMOTIONS IN PROFESSIONAL ORGANIZATIONS OF EDUCATION

Teemaryhmän vetäjät: Leena Halttunen & Mika Risku

THURSDAY 18.2.2016 AT 15.00-17.30

Chairman: Leena Halttunen

1. Crystal Green: Teacher Educators' Professional learning in two contexts: negotiating professional development in Finland and Japan
2. Mari Simola: Diagnosing the emotion in organizations
3. Said Juma: Using action research in transforming teachers' professional practices

FRIDAY 19.2.2016 AT 12.00-14.00

Chairman: Mika Risku

1. Elina Lehtomäki: Learning throughout careers: senior international education development experts
2. Jerker Polso: The meaning of empowerment in teachers' continuous professional development
3. Elina Lehtomäki, Mari-Anne Okkolin and Hanna Posti-Ahokas: Gender Equity in and through Education

Teacher Educators' Professional learning in two contexts: negotiating professional development in Finland and Japan

THURSDAY 18.2. AT 15.00-17.30

Crystal Green

University of Jyväskylä, Department of Education and Adult Education

In connection to the changing dynamics of higher education and the emphasis on the development of university-based teacher education, the connection between professional agency, identity and learning among teacher educators has become a topic of interest in discussions of educational and organizational change. Teacher educators' professional identity and professional learning are linked to teacher educators' individual exercise of professional agency in the workplace (Eteläpelto, Vähäsantanen, Hökkä, and Paloniemi 2013). Furthermore, the negotiation of professional identities within the workplace requires subjects' agency as the mediating factor in professional identity negotiations (Vähäsantanen & Eteläpelto, 2011). Previous studies of teacher educator identity have elaborated identity as the professional roles teacher educators adopt (Lasky, 2005; Murray, Czerniawski, and Barber, 2011), professional identity as teacher educator experience, aspirations and career trajectories (Mayer, Mitchell, Santoro, and White, 2011), and as complex (Akkerman and Meijer 2011). However, in recognizing that teacher educators exercise agency in negotiating their identities within the social contexts of their work (Hökkä, Rasku-Puttonen & Eteläpelto 2008; Hökkä, Rasku-Puttonen & Eteläpelto 2012) and that professional identity is a dynamic process realized in daily interactions with colleagues (Cohen, 2010), further examination of how teacher educators talk about and perceive themselves as resourced and constrained by other actors in the social context is necessary to further understand the relationship between professional identity, agency and professional learning as processes of teacher educators' professional development. This presentation is based on interviews with eight teacher educators in Finland and sixteen teacher educators in Japan who were employed as university-based teacher educators of English language education. The inclusion of two national contexts for this study deepens the exploration of teacher educator learning to examine professional development and identity formation as resourced and constrained by colleagues and the institutions of higher education.

The meaning of empowerment in teachers' continuous professional development

THURSDAY 18.2. AT 15.00-17.30

Jerker Polso

University of Jyväskylä, Faculty of Education

Several studies in continuous teacher training have addressed the need for differentiated and individual professional development (recently e.g. Dengerink, Lunenberg & Kools 2015; Jones & Dexter 2015). In the rapidly changing world it is clear that novel methods and practices in teachers' continuous professional development are needed (e.g. McMahon, Horde and Dickson 2015).

The demand for an individual approach in teachers' professional development pose several practical challenges for the school leadership: How to arrange the school level professional development for a diverse staff in practice, and how to address concurrently the national, organizational and individual needs in school development and improvement?

Through interviews the research tries to pinpoint the leadership practices behind successful school level professional development for teachers. The original research was conducted in two public government schools in the emirate of Abu Dhabi, United Arab Emirates (UAE) in 2010-2015.

The interview data reveals the meaning of empowerment in teachers' professional development and growth. The findings indicate that this empowerment rises from collaborative leadership practices and connecting teachers' professional development to the everyday school improvement and development. Although the research data comes from two schools in the Gulf region, the research addresses a global demand and a common phenomenon in teachers' professional development. Therefore the findings are also likely to have a wider meaning and implications.

Using action research in transforming teachers' professional practices

THURSDAY 18.2. AT 15.00-17.30

Said Juma

University of Jyväskylä, Faculty of Education

Teachers are definitely influential change agents in education. They need to have self-confidence and scope to contribute to meaningful transformation of their schools as well reducing barriers to learning for all pupils. Thus teachers need to frequently reflect on their professional practices in order to improve them. However, in many sub-Saharan African countries teachers seldom get an opportunity to collaboratively reflect on their practices. Action research as an in-service teacher education strategy can be an ideal means of empowering teachers to collaboratively reflect on and improve their practices.

In this presentation, I discuss:

1. How teachers think and feel about transforming their schools and professional practices and
2. What they suggest school leadership needs to do?

Data were collected from 20 teachers of two primary schools in Zanzibar, Tanzania. The data gathering tools included semi-structured interview questions/themes, the teachers' own reflective diaries and reports, and the researcher's field notes. The interview data were transcribed and then translated into English. The analysis of the data was done by using thematic content analysis.

Learning throughout careers: senior international education development experts

FRIDAY 19.2. AT 12.00-14.00

Elina Lehtomäki

University of Jyväskylä, Faculty of Education

Rapid changes, cross-border collaboration and complexity of factors influence educational development and new technologies have made education and learning more internationally connected than ever before. The knowledge-based and globalised society requires innovative approaches also from education professionals working in international education development. What constitutes international expertise in education? How do education experts learn to respond to challenges in global educational development? Findings of a thematic content analysis of interviews with 22 senior experts working at international or intergovernmental organizations leading global education development aim to respond these questions. At the time of the interviews each of the experts had worked 20-35 years in international educational development in different national and international organizations. The experts were requested to describe their career paths from novices to senior experts, explain their views concerning key factors that contribute to positive changes in education and learning at national and global levels and to analyse remaining global challenges. The objectives of this research are to understand requirements of education expertise in the global educational development context and to identify critical issues in successful career paths and professional approaches to respond complexities.

Diagnosing the emotion in organizations

FRIDAY 19.2. AT 12.00-14.00

Mari Simola

University of Helsinki, Department of Behavior Sciences

How can we reach, define and become more conscious on the role of emotions in organizations, the way they influence and construct the interaction, different kind of emotional dilemmas and tensions? The main of this presentation is to present some conceptual, but concrete tools to be used in diagnosing the organizational “health”, preferably by both researchers and practitioners.

My thinking is based on the research on governance of organizations, so called affect theories and my own research on the role of emotions in development of higher education. These theoretic resources are used in constructing the idea of the organizational change and life as “an organic tissue”, where possibilities and obstacles are in flux. Organizations are seen as constantly evolving, historically layered and socially constructed places, where internal and external forces meet and the different kind beliefs and practices arise, meet and conflict.

Emotions are understood as social and physical elements of the human behaviour and social life. Emotions are something, which are both uncontrollable by their nature and something which we – at least to some extent – can influence in. Role of emotions is crucial if we are interested in the way different kind of conflicts are handled, and how categorizations (gender, occupation, ethnic and cultural differences) are constructed and re-constructed.

The presentation consists on the short introduction to theoretic thinking and the concepts, and the illustration of their use in practice.

Gender Equity in and through Education

FRIDAY 19.2. AT 12.00-14.00

Elina Lehtomäki¹, Mari-Anne Okkolin² & Hanna Posti-Ahokas³

¹University of Jyväskylä, Faculty of Education

²University of Jyväskylä, Department of Education

³University of Helsinki, Department of Teacher Education

During the post-2015 consultations concerning the global development agenda, the role of education has been debated with uncertain and contradictory. Concerns have been raised about what equality in education really means when the focus is on input and output measures, with little emphasis on educational processes and without sufficient consideration of educational quality. From the point of view of gender equity the global debates have paid relatively little attention to the complex social and gender dynamics that play out within families, communities and educational institutions, all of which have both positive and negative implications for equity, access and quality in education. In this paper, the core of analysis is the ‘capability to be educated’ grounding on the Capabilities Approach that was initially developed by Amartya Sen and Martha Nussbaum. The approach places emphasis on the diverse personal, social and environmental factors that impact on people’s well-being freedoms and opportunities to function. The aim is to create space for emerging issues and openness to the women’s views, hence recognising the value of their lived experiences, social and cultural contexts, and own priorities in Sub-Saharan Africa, where only a tiny proportion of women reach higher levels of education. We investigate the critical issues related to enabling girls’ and women’s participation in secondary and higher education by asking what girls and women themselves deem as valuable for their participation and success in education.

NON-NATIVE LEARNERS IN FINNISH ADULT AND HIGHER EDUCATION

Teemaryhmän vetäjät: Kalypso Filippou ja Katarzyna Kärkkäinen

FRIDAY 19.2.2016 AT 12.00-14.00

Chairman: Katarzyna Kärkkäinen ja Kalypso Filippou

1. Jani Ursin, Johanna Lasonen & Meredith Bogush: International Understanding of Learning Outcomes in Higher Education: A Case Study between Finland and the United States
2. Katarzyna Kärkkäinen: Adult migrant learners in vocational education for adults
3. Kalypso Filippou: International Master's Degree Programmes in Finland: Exploring international students' self-efficacy

International Understanding of Learning Outcomes in Higher Education: A Case Study between Finland and the United States

FRIDAY 19.2. AT 12.00-14.00

Jani Ursin¹, Johanna Lasonen¹ & Meredith Bogush²

¹University of Jyväskylä, Finnish Institute for Educational Research

²University of South Florida

Over the past decade, an emphasis has been put on assessing and studying learning outcomes of higher education graduates. A value of the effort is to support to understand non-native persons' education attainment. More knowledge is needed about what students actually learn and especially how the learning outcomes are defined. It seems that learning outcomes has become a catchword in higher education policies. The purpose of the study is to compare how program leaders define the learning outcomes of selected undergraduate programs in Finland and in the United States. In both countries, the economic turndown has posed challenges to ensure affordability and sustain the quality of higher education. Critics claim that the whole discussion of learning outcomes is part of neo-liberalistic initiatives to commodify learning and introducing a consumer model of pedagogy to higher education, which leaves outside the highly educated persons who come to study and work outside from the Western countries. The subjects of study were interviewed using a semi-structured interview protocol. Thematic analysis method was used to analyze themes and patterns within data that was transcribed. The findings indicated that American undergraduate program leaders defined and assessed learning outcomes based on state-level regulations and subject specific accreditations. Finnish program leaders defined and assessed learning outcomes on a voluntary basis, using rather the notion of competence-based curricula than learning outcomes. Cultural differences are discussed, and implications are elaborated in the light of Finnish discourse in order to help understand multiple ways of defining learning outcomes to recognize them among non-native population.

Adult migrant learners in vocational education for adults

FRIDAY 19.2. AT 12.00-14.00

Katarzyna Kärkkäinen

University of Jyväskylä, Teacher Education Department

The paper concentrates on trainers' and adult migrant students' experiences with adult migrants' learning and studying in Finland. The context of the study is vocational education for adults. The data for this study consist of thematic, individual interviews with 11 adult migrant students, 13 staff members as well as of one focus group interview with six adult migrants. The participants of the study are from the same Adult Institute (*aikuisopisto*). The data are analyzed with the help of qualitative content analysis and with the assistance of Atlas.ti.

Broader, the study occupies with adult migrants' living and learning in Finland. The formal education is recognized as an important mechanism of integration of migrants, also in case of adult migrants. However, the presence of adult migrants in the vocational education for adults creates many challenges.

According to gathered data language and culture play a mediating role in adult migrant students' studying and learning in Finland. The good knowledge of Finnish, knowledge of Finnish society and culture are important starting points for studying and learning in Finland. Lacks in language proficiency and cultural knowledge, as well as differences in conceptions on education have many implications for studying and learning in Finland. Adult migrant students need more time to comprehend some subject matter, and the same more time for finishing up their studies. Flexibility in approaching adult migrant students and adjusting of teaching strategies and teaching material is of importance for adult migrants' learning. The adult migrant students benefit the most from learning close to practice, meaning learning by doing and at workplace. In many cases approaches and strategies that work well for adult migrant students, they also support native students' learning. Similarly to native students, adult migrants' learning is challenged by difficult subject matter and complicated system.

International Master's Degree Programmes in Finland: Exploring international students' self-efficacy

FRIDAY 19.2. AT 12.00-14.00

Kalypso Filippou

University of Turku, Department of Education

The introduction of International Degree Programmes in Finnish higher education has transformed the former homogenous educational environment into an intercultural environment. Finnish universities and polytechnics provide almost 400 degree programmes in English and more than 20,000 international degree students are registered. The need to develop intercultural competencies and understanding while studying and teaching in International Master's Degree Programmes (IMDPs) is increasing. The aim of this study is to examine students' self-efficacy while studying in IMDPs as well as compare the self-efficacy differences between students of different cultural background. Self-efficacy refers to the capability beliefs on performing behaviors at designated levels (Bandura, 1986, 1997). The participants completed the College Self-Efficacy Inventory (CSEI) by Solberg, O'Brien, Villarreal, Kennel and Davis (1993) which measures students' self-efficacy in multiple university related tasks. For the data analysis, statistical tests like t-test and one-way ANOVA were run with SPSS Statistics 20. Few differences were noticed between students of different cultural group and they are discussed. The overall findings indicate that students have higher self-efficacy in talking to professors and understanding course literature than managing time effectively and joining a student organization. Furthermore, suggestions for future research and practices for developing students' self-efficacy are presented.

OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS JA AMMATILLINEN KEHITTYMINEN

Teemaryhmän vetäjät: Merja Kauppinen & Johanna Kainulainen

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13.00–14.30

Puheenjohtaja: Merja Kauppinen & Johanna Kainulainen

1. Päivi Kilja: Opintojen henkilökohtaistamisen kehittäminen ammatinopettajien täydennyskoulutuksessa
2. Marjaana Leivo & Leena Isosomppi: Aikuisopiskelijan inklusiivisen ajattelun kehittyminen opettajankoulutusta edeltävässä opettajan työssä
3. Leena Aarto-Pesonen & Arja Piirainen: Opettajaopiskelijana erilaisissa oppimismaailmoissa

PERJANTAI 19.2.2016 KLO 12.00–14.00

Puheenjohtajat: Merja Kauppinen & Johanna Kainulainen

1. Petra Linderoos: Multilingualism of learners with a migrant background in the Finnish foreign language teaching - perspectives of learners, teachers and legal guardians
2. Varpu Tissari: Connected learning in action – Analysing intertextuality of learning emerging in talk, interaction and artefacts
3. Merja Kauppinen & Johanna Kainulainen: Monimuoto-opiskelun kehittäminen opettajien täydennyskoulutuksessa. Kontekstina luokanopettajien äidinkielen ja kirjallisuuden opintokokonaisuus

Opintojen henkilökohtaistaminen kehittäminen ammatinopettajien täydennyskoulutuksessa

TORSTAI 18.2. KLO 13.00–14.30

Päivi Kilja

Oulun ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakoulutus

Opintojen henkilökohtaistamisen liittäminen aikuiskoulutukseen on tapahtunut samanaikaisesti elin-ikäisen oppimisen retoriikan voimistumisen, aikuisopiskelun yksilöllistämisen ja itseohjautuvuuden sekä osaamisperusteisen koulutuksen kehittämisen myötä. Opintojen henkilökohtaistamisen nähdään rakentavan sellaista oppijalähtöistä asennetta, mikä purkaa vallalla olevaa ”one-size-fits-all” -asennetta ja edistää siten yksilön huomioimista ja yksilöllisten tavoitteiden saavuttamista. Oppimisen yhteyteen on liitetty uusia ajatuksia henkilökohtaistamisesta, sulautuvasta oppimisesta ja osaamisperusteisuudesta. Näihin sisältyvä ideologia vie koulutusta yhtenäisestä massakoulutuksesta kohti joustavia yhteistoimintaan ja verkostoihin perustuvia oppimisympäristöjä, joissa oppijoilla on valta tehdä valintoja ja arvioida omaa oppimistaan sekä hyödyntää yksilöllisiä ja jaettuja kokemuk-siaan oppimisprosessiansa aikana.

Esitykseni aihepiiri liittyy henkilökohtaistamisen kehittämiseen aikuiskoulutuksen kontekstissa. Olen kiinnostunut siitä, miten henkilökohtaistamisen avulla voidaan edistää oppijalähtöisyyttä ja oppimisen sosiaalisuutta aikuiskoulutuksen kontekstissa? Miten oppimisen henkilökohtaistaminen voi tukea opitun henkilökohtaisten merkitysten syntymistä? Esityksessäni tuon esiin, miten henki-lökohtaistamista on toteutettu ja kehitetty toimintatutkimuksen avulla eräässä ammatinopettajien täydennyskoulutuksessa.

Esitys pohjautuu valmistella olevaan väitöskirjatutkimukseen, jonka päätarkoituksena on kehittää toimintatutkimuksen avulla henkilökohtaistamista näyttötutkintomestarikoulutuksessa. Kehittämis-työn tavoitteena on rakentaa sellaista pedagogista toimintatapaa, joka edistää henkilökohtaistamista. Tutkimus kohdistuu Oulun ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajakorkeakoulun järjestämään näyttötutkintomestarikoulutukseen. Näyttötutkintomestarikoulutuksessa on kyse korkea-asteen asi-antuntijakoulutuksesta (täydennyskoulutuksesta), jonka tehtävänä on tukea ammatinopettajien val-miuksia toimia näyttötutkintoihin liittyvissä tehtävissä toisen asteen ammatillisessa aikuiskoulutuk- sessa.

Aikuisopiskelijan inklusiivisen ajattelun kehittyminen opettajankoulutusta edeltävässä opettajan työssä

TORSTAI 18.2. KLO 13.00–14.30

Marjaana Leivo & Leena Isosomppi

Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Tutkimuksen tavoitteena on kuvata ja ymmärtää luokanopettajien aikuiskoulutuksen opiskelijoiden koulutusta edeltävän työkokemuksen merkitystä opettajan ammatillisessa kehittämisessä, erityisesti ammatillisen tiedon rakentumisessa. Tarkastelemme tässä tutkimuksessa sitä, miten koulutuspoliittiset, erityisesti inklusiivista koulua koskevat muutokset käsitteiden ja käytäntöjen tasolla, näkyvät aikuisopiskelijoiden pedagogisessa ajattelussa. Suomalainen koulutuspolitiikka on periaatteellisella tasolla jo useiden vuosikymmenten ajan sitoutunut useisiin kansainvälisiin julkilausumiin (esim. UNESCO 1994) edistääkseen inklusiivisen kasvatuksen ideologian mukaista koulun muutosta. Aikuisopiskelijan pedagogista ajattelua tarkastelemme sosiokulttuurisesta lähtökohdasta käytäntöyhteisöissä (Lave & Wenger 1991; Wenger 1998) rakentuvina subjektiivisina teorioina (Shulman & Shulman 2004, 2008; Dann 1990).

Tutkimusaineisto koostui vuosina 2014 ja 2015 luokanopettajaopintonsa aloittaneiden 80 aikuisopiskelijan kirjoitelmista. Aineiston analyysitapana oli merkitysanalyysi. Aikuisopiskelijoiden opettajankoulutusta edeltävän opettajan työkokemuksen määrä vaihteli 4 kuukaudesta 10 vuoteen.

Yksilötasolla inklusiivisuus tiivistyi yksittäisen oppilaan erilaisuuden ja yksilöllisyyden arvostamiseen. Kollegoiden ja vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön nähtiin helpottavan opettajan työtä. Kontekstietieto pedagogisen toiminnan ympäristöistä oli kapeaa. Inklusioajattelun makrotasoon (sosiaalinen osallisuus, yhteiskunnallinen tasa-arvoisuus ja koulutuksen arvokkuus) ja meso-tasoon (koulun kehittämiseen liittyvät rakenteet, prosessit ja toimijuudet) liittyvät kysymykset eivät tulleet aineistossa esiin.

Aineistosta esiin piirtyvä koulun kulttuurinen kuva kertoo edelleen kentällä vallitsevasta kaksoisjärjestelmästä (yleisopetus ja erityisopetus) ja syvään juurtuneista oppilaita luokittelevista käsitteistä. Yksittäisen koulun inklusiivisuuden vaihe vaikuttaa siihen, millaisia merkityksiä opiskelijat rakentavat inklusiosta. Opettajankoulutuksessa on tärkeää vahvistaa aikuisopiskelijoiden kontekstietoisuutta inklusiivisen koulun kehittämiseksi yhteiskuntatasolta aina yksilötasolle saakka.

Opettajaopiskelijana erilaisissa oppimismaailmoissa

TORSTAI 18.2. KLO 13.00–14.30

Leena Aarto-Pesonen¹ & Arja Piirainen²

¹Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

²Jyväskylän yliopisto, Terveystieteiden laitos

Oppiminen ei ole vain yksilön oma prosessi, vaan se tapahtuu erilaisissa ympäristöissä ja toisten ihmisten kanssa (Lindeman, 1926/61; Bereiter, 2002). Minän alkuperä on Meadin (1934) mukaan ihmisten välisessä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja yksilön toiminnassa erilaisissa sosiaalisissa ryhmissä. Mead painotti teoriassaan erityisesti minän syntyprosessin sosiaalista puolta ja aikaulottuvuutta. Minä ei hänen teoriassaan ole staattinen olotila, vaan se muuntuu yksilön ryhmässä tapahtuvien muutosten mukana. Sosiaaliin tilanteisiin liittyvät roolit toimivat yksilön toiminnan viitekehyksinä, joiden sisällä on tilaa luovaan vuorovaikutukseen (Goffman, 1967). Vuorovaikutuksessa annamme ja saamme aina vaikutelmia, jolloin itsensä esittäminen on väistämätöntä (Goffman, 1967).

Tarkoituksemme on selvittää, miten opettajaopiskelijat asemoivat itsensä ”opettajana” erilaisissa oppimismaailmoissa, luokkahuoneissa ja sosiaalisessa maailmassa. Lähtökohtana on Goffmanin ajatus opettajuudesta kuin näyttämönä, jossa kohtaavat erilaiset koulutuskulttuurit ja toisaalta Meadin minä. Haemme tämän tutkimuksen avulla vastausta siihen, miten yhden suomalaisen yliopiston aikuiskoulutusohjelmien opettajaopiskelijat asemoivat itsensä oppijoina erilaisissa oppimismaailmoissa omassa puheessaan ja kirjoituksissaan.

Tutkimusaineistona käytämme tuloksia kahdesta aiemmin tehdystä erillisestä laadullisesta tutkimuksesta (Aarto-Pesonen, 2013; Piirainen, 2014), jotka käsittelivät opettajaopiskelijoiden puhetta itsestään ja rooleistaan oppijoina tai opettajina koulutusohjelman aikana. Näistä ensimmäisen tutkimuksen alkuperäisaineisto koostui 20 opettajaopiskelijan oppimispäiväkirjoista (yhteensä 550 sivua), jotka oli analysoitu käyttäen grounded theory –lähestymistapaa. Toisen tutkimuksen aineiston muodosti 65 opettajaopiskelijan oppimispäiväkirjat (yhteensä 536 sivua), joiden analysointi oli tehty fenomenografisen analyysin avulla. Tämän tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat molempien tutkimusten tulokset, jotka analysoidaan soveltaen laadullista metasynteesiä (Barroso & Powel-Cope, 2000; Beck, 2001, 2002; Finfgeld, 2003; Timulak, 2007, 2009). Pyrimme esittelemässämme tutkimuksessa luomaan alkuperäistutkimuksia kokonaisvaltaisemman kuvauksen tutkimuksemme kohteena olleiden opettajaopiskelijoiden oppimismaailmojen keskeisistä osatekijöistä ja teemoista.

Kerromme esityksessämme metasynteesin tuloksista, jotka nostavat muun muassa tunteet, arvot ja vertaisryhmien merkityksen vahvasti esiin opettajaopiskelijoiden minän asemointityössä erilaisissa oppimismaailmoissa.

Multilingualism of learners with a migrant background in the Finnish foreign language teaching - perspectives of learners, teachers and legal guardians

FRIDAY 19.2. AT 12.00-14.00

Petra Linderoos

University of Jyväskylä, Department of Languages

In my research I examine how the relatively new phenomenon of multilingualism in the Finnish education system is presently managed in foreign language classes in the Finnish comprehensive school. The focus is on how bi- and multilingual learners with migration background can benefit from their previous individual language experiences, language learning experiences and language awareness processes, and how these function as a resource for their further (foreign) language learning process. This study focusses on foreign language learning of learners with migration background and, using mixed data collection methods and triangulating the data, explores it from the perspective of learners, foreign language teachers and legal guardians.

The results indicate that most of the learners with migration background have a positive appreciation and attitude to their own multilingualism. They engage in multilingual interactions with different people in various situations nearly every day, feel supported by their classmates and foreign language teachers, and most of them are very open-minded and motivated to learn other foreign languages. The foreign language teachers respectfully express their willingness to interact with the learners of migrant background (mainly in Finnish); they particularly look after these learners. The results show that the native languages of the learners with migration background were often present for themselves during the foreign language lessons, they can recognize benefits from their multilingual know-how and are aware of synergy- and transfer processes between their native languages and the foreign language. Although foreign language teachers also realize that the learners' multilingual skills are a resource for the learners themselves and for the whole learner group, the findings show that the native languages of the multilingual learners are more or less ignored during the foreign language learning lessons. The study indicates that on the one hand the foreign language teachers feel uncertain about dealing with the native languages of their learners, and on the other hand they have a lack of pedagogical methods/concepts to challenge and support these multilingual learners.

Connected learning in action – Analysing intertextuality of learning emerging in talk, interaction and artefacts

FRIDAY 19.2. AT 12.00-14.00

Varpu Tissari

University of Helsinki, Open University

Teachers' work includes more and more collegial and multi-professional collaboration, especially if their work is based on connected learning or other pedagogical models committed to the core values of equal opportunities, full participation and social connection. In order to design connected learning environments, teachers need the 21st century skills and willingness to collaborate with other teachers and professionals representing also out-of-school institutions. These skills can also be learned at work whilst teachers are involved in projects aiming at developing their teaching practices in collegial and/or multi-professional collaboration.

The purpose of this study is to understand how connected learning is emerging in social practices and interactions among pupils, class teachers and professionals representing museums and nature schools in an educational setting that is distributed across different sites, namely in classrooms, museums and nature schools. In this interactional ethnographic study (e.g., Green & all. 2007) analytic attention is given to the meaning making and explanation processes of the participants. We trace and analyse the intertextual linkages which bridge and connect the learning experiences and expectations of the participants over time and how they are situated across times and places. These intertextual connections are examined in the micro level by analysing the situated dynamics of talk and interaction among the participants. We also analyse how connected learning is embedded in the artefacts that participants use and produce as part of their activities. The study illuminates how the intertextual connections are emerging in social interaction and how the participants connect learning whilst they are verbally or otherwise making references to their prior experiences or future expectations as well as to diverse contexts and funds of knowledge whilst moving across institutional and natural settings.

Monimuoto-opiskelun kehittäminen opettajien täydennyskoulutuksessa - Kontekstina luokanopettajien äidinkielen ja kirjallisuuden opintokokonaisuus

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Merja Kauppinen & Johanna Kainulainen

Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

Opettajien täydennyskoulutuksen haasteiksi Suomessa on havaittu koulutuksen fragmentaarisuus, suunnitelmallisuuden puuttuminen sekä osin myös huono saavutettavuus ja vaikuttavuus koko koulun toimintakulttuurin kehittämiseksi (Heikkinen, Aho & Korhonen 2015; Kiviniemi & Piesanen 2008). Täydennyskoulutus on noussut huomion kohteeksi perusopetuksen, lukion ja ammatillisen koulutuksen käynnissä olevan opetussuunnitelmatyön myötä. Opetussuunnitelman käytäntöönpano ei ota onnistuakseen ilman opettajien ajantasaisia pedagogisia tietoja ja taitoja, joiden päivittämiseen opettajien täydennyskoulutus tähtää.

Sosiokonstruktivistisen oppimiskäsityksen myötä yhä tärkeämmäksi kaikessa opettajankoulutuksessa ovat muodostuneet työssä/harjoittelussa oppiminen sekä verkostoyhteistyö (Kauppinen, Kempainen & Järvelä 2015). On havaittu, ettei yksittäisen opettajan innokaskaan kouluttautuminen kannata kovin pitkälle, ellei myös työyhteisöä pystytä osallistamaan samalla pedagogisiin muutoksiin. Oppilaitoksen kehittäjäopettajien jaksamisen kannalta on keskeistä paitsi työyhteisön myös täydennyskoulutuksessa olevien opettajien toimivat yhteistyöverkostot vertaisoppimisen edistämiseksi ja yhteisen tiedonrakentelun edistämiseksi.

Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitos on järjestänyt 25 opintopisteen vuoden mittaisen äidinkielen ja kirjallisuuden täydennyskoulutuskokonaisuuden luokanopettajille vuosina 2011 ja 2015. Koulutus on toteutettu monimuoto-opetuksena siten, että se on koostunut lähijaksoista, kirjallisuuden lukemisesta, tuetuista opetuskokeiluista ja e-oppimisympäristössä toteutettavasta työskentelystä. Koulutukseen on osallistunut 60 opettajaa ja 10 opintojen loppuvaiheessa olevaa opettajaopiskelijaa. Koulutuksen tavoitteena on oppiaineen tietojen ja taitojen ajantasaistamisen lisäksi ollut voimauttaa opettajat kehittämään omaa työtään tutkivalla otteella oppijaverkostoissa. Tavoitteena on ollut laatia monimuotokoulutukseen ympäristö, joka

- mahdollistaa sekä koko ryhmän että pienempien vertaisryhmien työskentelyn
- vuorovaikutukseen perustuvien, pitkäkestoisten tehtäväkokonaisuuksien toteuttamisen
- joustavan eli ajasta ja paikasta riippumattoman mutta samalla tuetun opiskelun
- yhteisen innovatiivisen tiedonrakentelun, joka perustuu verkottumiseen käyttäjäystävällisten, osin opettajan omaan valintaan perustuvien työkalujen avulla
- osallistamisen niin, että opettaja kouluttautuu paitsi täydennyskoulutustiimissä myös innostaa ja vetää mukaansa toimintaan koko kouluyhteisöä.

Tarkastelemme esitelmässä sitä, millaista täydennyskouluttautumista opettajat katsovat tarvitsevänsä: Millaista sisältötietoutta he kaipaavat? Millaisia taitoja he mielestään tarvitsevat? Miten he oppivat parhaiten? Aineisto koostuu opettajien hakukirjeistä sekä väli- ja loppupalautekyselyistä, jotka on analysoitu laadullisen sisällönanalyysin menetelmin. Peilaamme opettajien näkemyksiä opettajien professionaalisuuden kehittämistä koskevaan kirjallisuuteen ja pohdimme sitä, miten opettajien näkemykset ammattitaitonsa ylläpitämisestä kohtaavat professionaalisuuden ideologian. Millainen kuva ammattitaitoaan kehittävistä opettajista aineiston kautta piirtyy?

OPPIMINEN, LUOVUUS JA TUNTEET YRITTÄJYYDESSÄ

Teemaryhmän vetäjät: Outi Hägg

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13.00-14.30

Puheenjohtajat: Outi Hägg

1. Kirsi Snellman: The role of emotions in new venture creation
2. Maija Suonpää & Johanna Vuori: Drama as a learning method to develop innovation competence
3. Tarja Römer-Paakkanen: Hämmennyksestä hyödylliseen työelämän kokemukseen: Opiskelijan kokemuksia yrittäjämäisestä oppimisesta Hyvät kortit -hankkeessa

TORSTAI 18.2.2016 KLO 15.00-17.30

Puheenjohtajat: Outi Hägg

1. Lenita Hietanen, Matti Koironen & Heikki Ruismäki: Psykologinen omistajuus musiikin oppimiseen ja opettajuuteen luokanopettajaopiskelijoilla
2. Eeva-Liisa Juvonen: Luomupuutarhayrittäjän asiantuntijuuden rakentuminen - verkostojen merkitys

The role of emotions in new venture creation

THURSDAY 18.2. AT 13.00-14.00

Kirsi Snellman

Aalto University, School of Business

Emotions have been introduced to entrepreneurship as predictors of new venture creation. Although research indicates that entrepreneur's individual-level emotions play a crucial role in the entrepreneurial process, little is known about the impact of emotion specific aspects at dyadic and/or institutional level. To address this gap this conceptual study embraces also other stakeholders alongside the entrepreneur in exploring the question of what is the role of emotion in new venture creation. This is important since new ventures emerge as a result of myriad of emotion driven exchanges in between the entrepreneur, resource providers and large scale social circles. In this regard, and given that emotions are not only individual but also social phenomena, the current study treats the emotional and connective features as integral in transforming business opportunities into venturing. More specifically, the dialog between entrepreneurial act, the entrepreneur and context in new venture creation is explored through embracing the ultimate goal of the process: the experience, the joy of creating and being part of something new. This study contributes to the discussion on how to foster entrepreneurial societies by shedding light on the role of emotions in new venture creation, particularly with regard to the intimate connection in between the entrepreneurs and their stakeholders and clients.

Drama as a learning method to develop innovation competence

THURSDAY 18.2. AT 13.00-14.00

Maija Suonpää & Johanna Vuori

Haaga-Helia University of Applied Sciences

A university context offers a rather challenging learning environment for developing students' innovation competence. A traditional classroom setting and scheduled learning activities create a learning environment that does not reflect working life learning practices. However, in recent years, many Universities of Applied Sciences have made progress in their pedagogical approaches toward more student-centred learning.

This paper discusses the advantages and disadvantages of drama as a learning approach for developing innovation competencies and presents a research plan on studying the effects of a drama-based intervention on students' innovation competence development. The data will be collected in the fall of 2015 from two bachelor-level business student courses in a Finnish university of applied sciences. The data collection methods will include students' self-evaluation of innovation competencies, the teacher's evaluation of the innovation competencies, three teacher interviews and a student survey on the perceptions of the educational drama method including both Likert scales and open questions.

Hämmennyksestä hyödylliseen työelämän kokemukseen: opiskelijan kokemuksia yrittäjämäisestä oppimisesta Hyvät kortit -hankkeessa

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.00

Tarja Römmer-Paakkanen

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Hyvät kortit –hankkeen toteutumista hankkeeseen osallistuneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden näkökulmasta. Hyvät kortit –hankkeessa oli tarkoitus työskennellä yhdessä Haaga-Helian opettajakorkeakoulun ja amk opiskelijoiden, alueen yrittäjien ja omaa ammattia peruskoulun jälkeen etsivien nuorten aikuisten kanssa sekä toisen asteen koulutusta tarjoavien tahojen kanssa. Tavoitteena oli rakentaa sellainen työskentelytapa, jossa kaikki osapuolet voittavat: jokaisen osaaminen vahvistuu, tieto kunkin osapuolen osaamisesta leviää ja samalla myös työn tarjonta lisääntyy. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden tehtävänä oli toimia ammattia etsivien ja harjoittelevien nuorten mentoreina ja innostajina.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää Hyvät kortit –hankkeeseen osallistuneiden amk opiskelijoiden yrittäjämäisen oppimisen kokemuksia. Tarkemmat tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten hankkeeseen osallistuneet opiskelijat kokivat opettajien ja tutkijoiden yhteistyön?
2. Millaisia tunteita mukana olleille opiskelijoille heräsi hankkeen aikana?
3. Miten opiskelijat kokivat oppimisen oikeassa hankkeessa?
4. Mitä opiskelijat tunsivat oppineensa hankkeessa?

Tutkimuksessa on havainnoitu ja haastateltu kahta ammattikorkeakoulun opiskelijaa, kun he osallistuivat yli yhden vuoden pituiseen ammattikorkeakoulun TKI-hankkeeseen yhdessä opettajien, tutkijoiden ja muiden hanketoimijoiden kanssa. Opiskelijat osallistuivat myös ns. Hyvät kortit hankkeen benchmarking-matkaan Tanskaan.

Opiskelijat olivat aluksi varsin hämmentyneitä ja epätietoisia hankkeen toimintatavoista ja tavoitteista. Alkuvaiheessa heitä ihmetytti, mikä on heidän roolinsa, mitä heiltä odotetaan ja ylipäättään, mikä oli koko hankkeen tarkoitus. He olivat myös arkoja ottamaan kantaa ja kommentoimaan opettajien, tutkijoiden ja muiden hankkeeseen osallistuneiden toimijoiden ideoihin ja ehdotuksiin. Sitä mukaa, kun hankkeen toimintatavat, tavoitteet, reunaehdot ja käytännöt alkoivat muotoutua ja muut hankkeen toimijat tulivat opiskelijoille tutuiksi, he alkoivat toimimaan aktiivisemmin ja varmemmin hankkeeseen osallistuneiden asiantuntijoiden joukossa – he saivat itsevarmuutta ja uskallusta toimia hanketiimissä tasavertaisina asiantuntijoina. Opiskelijat kokivat oppineensa hankkeen aikana monia sellaisia työelämän taitoja, joita he eivät olisi oppineet osallistumalla vain perinteisiin opintojaksoihin.

Psykologinen omistajuus musiikin oppimiseen ja opettajuuteen luokanopettajaopiskelijoilla

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Lenita Hietanen¹, Matti Koironen² & Heikki Ruismäki³

¹Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta

²Jyväskylän yliopisto, Kauppakorkeakoulu

³Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteiden tiedekunta, Opettajankoulutuslaitos

Yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen tukeminen läpi koulutuspolun on pitkään ollut yksi suomalaisen koulutuspolitiikan tavoitteista. Opetus- ja kulttuuriministeriön tuoreimman selvityksen mukaan yrittäjyyttä ja yrittäjämäistä asennetta tuetaan suomalaisissa korkeakouluissa vaihtelevasti ja pääosin liiketoimintapainotteisesti. Yrittäjyys myös näyttäytyy useammin yksittäisinä toimina kuin tavoitteen mukaisesti korkeakoulutusta läpileikkaavana toimintatapana.

Opettajankoulutuksen yrittäjyyskasvatusta on useiden vuosien ajan tuettu erilaisin selvityksin, hankkein ja kokeiluin sekä arvioitu tutkimuksilla. Osa opettajankoulutuksen kehittämistoimista on toteutettu koulutusta läpileikkaavana tarkastelemalla osallistujien toimintaa oppimisympäristöissä ”yrittäjämäisen linssin” läpi. Yrittäjämäisyyttä on määritelty esimerkiksi yksilön ominaisuuksina sekä yksilön ja yhteisön toimintatapoina, joita voi vahvistaa ja harjoitella myös opiskeltaessa ei-kaupallisia sisältöjä, esimerkiksi musiikkia. Yrittäjämäiseen toimintaan sisältyvät muun muassa käsitteet aloitekyky, luovuus, riskin ottaminen, virheiden kautta oppiminen sekä mahdollisuuksien havaitseminen ja niiden kokeileminen. Yrittäjyyden tutkimuksissa tarkastellaan myös käsityksiä omasta riittävydestä/riittämättömyydestä.

Tutkittaessa luokanopettajien ja luokanopettajaopiskelijoiden kokemuksia musiikin opiskelemisesta ja näkemyksiä itsestä musiikin opettajana on osallistujilla havaittu voimakkaita negatiivisiakin tunnelatauksia, jopa pelkotiloja musiikin opettamista kohtaan. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, millä tavalla luokanopettajaopiskelijat ilmentävät psykologista omistajuutta musiikin opiskeluun ja opettamiseen. Tutkimuksen kontekstin muodostavat kaikille luokanopettajaopiskelijoille yhteiset musiikin opinnot Lapin yliopistossa. Talvella 2013 kerätty aineisto sisältää 47 luokanopettajaopiskelijan kuvailuja tuntemuksistaan opintojen aikana ja käsityksistään itsestään tulevana musiikin opettajana. Psykologinen omistajuus teoreettisena viitekehystenä niveltyy sisäiseen yrittäjyyteen. Analysoimalla luokanopettajaopiskelijoiden kokemuksia ja näkemyksiä psykologisen omistajuuden näkökulmasta kirjoittajien tarkoituksena on myös esitellä uusia mahdollisuuksia tukea yrittäjämäisyyttä yleissivistävässä opettajankoulutuksessa.

Luomupuutarhayrittäjän asiantuntijuuden rakentuminen – verkostojen merkitys

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Eeva-Liisa Juvonen

Itä-Suomen yliopisto

Tämä esitys on osa väitöskirjatutkimusta, jonka tarkoituksena on selvittää luomupuutarhayrittäjyyden (lpt-yrittäjyys) asiantuntijuuden rakentumista ja kehittymistä. Mistä elementeistä asiantuntijuus rakentuu sekä millaisia kehitystrendejä rakentumisessa on havaittavissa toiminnallisessa tilanteessa, jossa dynamiikkaa synnyttää yleisesti vallalla olevan tuotantologiikan vastainen toiminta, verkostoitumismahdollisuuksien vähäisyys, omaehtoisen tiedonluonnin tarve ja lisääntyneen ympäristötietoisuuden synnyttämät kasvavat markkinat. Teemahaastatteluun valittiin mukavuusotannalla seitsemän luomupuutarhayrittäjää, kolme nuorta sekä kaksi keskivaiheen ja kokenutta yrittäjää kahdelta eri alueelta Suomessa. Teoreettisena lähtökohtana on tietopääoma-käsite, joka jakaantuu inhimilliseen, suhteelliseen (sosiaaliseen) ja rakenteelliseen pääomaan (Stähle ja Wilenius 2006). Tässä esityksessä tarkastellaan sosiaalista pääomaa, jossa tietoa luodaan verkostoyhteyksien avulla yhdistämisen ja vaihdon kautta (Nahapiet ja Ghoshal 1998).

Nelikenttäanalyysien avulla tutkittiin teknologian kehittämiseen sekä tuotannon ja markkinoinnin toteutukseen liittyvän verkostoitumisen merkitystä. On havaittavissa kehityssuuntaus, että verkostot jäntevöityvät kokemuksen kasvaessa. Tiedetään mistä parhaiten saa itselle tärkeää tietoa. Etenkin yrittämisen alkuvaiheessa kaivattiin yhteyksiä muihin yrittäjiin ja neuvontajärjestön neuvojiin. Teknologian kehittämiseen liittyvää tiedonhankintaa tarkasteltaessa todettiin, että sellaiset yrittäjät, joiden tiedonhankinta on pelkästään kirjallisten lähteiden varassa eli heillä ei ole toimintaympäristössään inhimillisiä tietolähteitä tai joilla ei ole yrityskumppania, kokevat eniten merkityksettömyyttä. Kun toimintaympäristössä on tiedollisia ja/tai toiminnallisia verkostoitumismahdollisuuksia, vaikka yrityskumppania ei olisikaan, yrittäjät alkavat edetä toiminnassaan. Edellytyksenä kuitenkin on, että myynti alkaa toimia itseä tyydyttävästi. Tärkeä tekijä motivaation syntymisessä sekä toiminnan merkityksellisyyden kokemisessa on se, että yrittäjät voivat vaihtaa ajatuksia muiden yrittäjien kanssa ja kuulla heidän kokemuksiaan tai että heillä on yrityskumppani.

Neuvontajärjestön neuvojien merkitys on suuri, koska hänen kauttaan on mahdollista päästä yhteyteen muiden lpt-yrittäjien kanssa. Vaikka verkostoituminen koettiin erittäin tärkeäksi ja vaikka toimintaympäristöön liittyvät verkostointimahdollisuudet ovat erilaiset eri alueilla, verkostoitumismahdollisuuksien puuttuminen ei yksinään ole yhteydessä siihen, että nuoret yrittäjät harkitsevat lopettamista. Lopettamispohdintaan liittyy myös myynnin onnistuminen sekä lpt-yrittämiseen liittyvän oman toimijuuden syntymisen tiedostaminen.

PERHE AIKUISKASVATUSTIETEESSÄ: RAJAPINTOJA JA UUSIA ALUEVALTAUKSIA

Teemaryhmän vetäjät: Anna Rönkä, Marja Leena Böök & Eija Sevón

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13.00-14.30

Puheenjohtajat: Anna Rönkä, Marja Leena Böök ja Eija Sevón

1. Emilia Kangas & Anna-Maija Lämsä: Miesjohtajien isyys mediassa vuosina 1990-2015
2. Päivi Pihlaja & Anu Warinowski: Pienten lasten vanhemmat varhaiskasvatuksen markkinoilla
3. Anna Rönkä, Marianne Ekonen, Leena Turja & Mia Tammelin: Esimies kohtaa perheiden moninaisuuden ja arjen ennakoimattomuuden 24/7-työpaikoissa

TORSTAI 18.2.2016 KLO 15.00-17.30

Puheenjohtajat: Anna Rönkä, Marja Leena Böök ja Eija Sevón

1. Marja Leena Böök & Johanna Mykkänen: Arjen ilot äitien ja isien kertomuksissa
2. Leena Valkonen: Ammatillisuus ja valta sijaisvanhemmuudessa
3. Pertti Sillanpää: Informaali oppiminen ja vertaismentorointi uudessa parisuhteessa
4. Eija Sevón & Anna Rönkä: Mitä on vanhemmuustoimijuus?

Miesjohtajien isyys mediassa vuosina 1990–2015

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.30

Kangas Emilia & Anna-Maija Lämsä

Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu

Yleinen ilmapiiri on ottanut viimeisten vuosikymmenten aikana askeleita aikaisempaa osallistuvampaa ja läsnä olevampaa isyyttä kohti. Johtajuuden ideaaliin puolestaan liitetään yhä edelleen usein perinteinen maskuliinisuus. Maskuliiniseen johtajuuden representaatioon kuuluvat olennaisesti pitkät työpäivät ja täydellinen sitoutuminen työhön. Nämä vaatteet ovat ristiriidassa läsnä olevan isyyden kanssa. Maskuliinisuuden hegemonian negatiiviset vaikutukset naisiin ovat jo aika hyvin yleisellä tasolla tunnistettu, mutta organisaatioiden käytäntöjen rajoittavuus miesten kohdalla, erityisesti miesten, joilla on perhevastuita, on saanut vähemmän huomiota. Miesjohtajien isyyskokemukset ovat jo kuitenkin löytäneet tiensä mediateksteihin. Miesjohtajien isyyttä ei kuitenkaan rakenneta samoista lähtökohdista kuin naisjohtajien äitiyttä. Isyys on organisaatiokontekstissa monella tapaa näkymättömämpää kuin äitiys. Isyyden näkymättömyys heikentää sekä naisten tasa-arvoisia mahdollisuuksia työelämässä että miesten mahdollisuuksia hahmottaa omat oikeutensa isinä ja tasavertaisina vanhempina työelämän kontekstissa.

Mediatekstit rakentavat sosiaalista maailmaa. Mediassa esiintyvät representaatiot eivät vain heijasta yhteiskunnallisia arvoja ja ymmärryksiä vaan osallistuvat niiden rakentamiseen, muotoutumiseen ja kierrättämiseen. Sillä, miten asioita kuvataan ja tuotetaan mediassa, jota luetaan yleisesti yhteiskunnassa ja erityisesti talouselämän päätöksentekijöiden keskuudessa, on yhteydessä siihen, millaiseksi jokin asia, kuten miesjohtajien isyys, rakentuu työelämän organisaatioissa. Mediatekstit ovat hedelmällisiä resursseja sukupuolen ja johtajuuden rakentumisen analysointiin, koska niiden avulla saadaan tarttumapinta miesten, johtajuuden ja isyyden yhteiskunnalliseen keskusteluun ja erityisesti isyyden representaatioiden mahdolliseen muutokseen yhteiskunnassa.

Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää miten johtajuutta, työelämää ja vanhemmuutta yhdistetään ja rakennetaan diskursiivisesti mediassa kun toimijoina ovat miehet. Tutkimuksen tarkoituksena on avata ja purkaa median tuottamia isyysrepresentaatioita johtajaisistä ja näiden representaatioiden mahdollisia muutoksia historiallisesti. Olemme kiinnostuneita siitä, miten johtajuuskeskusteluissa konstruoidaan miesjohtajien isyyttä sekä isyyden suhdetta miesten johtajuuteen. Johtajamiesten tutkiminen on tärkeää, koska heillä on paljon vaikutusvaltaa organisaatiokulttuuriin ja organisaation käytäntöihin niiden laatijoina ja esikuvina.

Tarkastelemme aihetta niin valtamediassa kuin businesslehdissä. Tutkimusaineisto muodostuu media-artikkeleista, jota analysoidaan diskurssianalyysin avulla. Aineisto on kerätty seuraavista lehdistä: Helsingin Sanomat, Kauppalehti ja Talouselämä. Aikajakso on 1990–2015. Aineisto on kerätty systemaattisesti käyttämällä sähköisiä arkistoja: HS Arkisto, Talentumin Lehtiarkisto ja Suomen media-arkisto.

Pienten lasten vanhemmat varhaiskasvatuksen markkinoilla

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.30

Päivi Pihlaja & Anu Warinowski

Turun yliopisto, Kasvatustieteiden laitos

Varhaiskasvatuksen kaksi keskeisintä kontekstia ovat perhe ja päivähoido. Vanhempien näkemyksissä vanhemmuus ja perhe kuuluvat heidän yksityisiin alueisiinsa, jossa he ovat asiantuntijoita. Ainoastaan lapsi ja hänen toimintansa ovat se yhteinen alue, jonka vanhemmat jakavat ammattikasvattajien kanssa. (Alasuutari 2003, 168.) Varhaiskasvatus on selkeä voimavara lapsiperheille, sillä vanhemmat ovat useiden tutkimusten mukaan olleet varsin tyytyväisiä tähän palveluun (mm. Olin, Peko-Sjöblom & Sjöblom 2004; Poikonen & Lehtipää 2009; Pihlaja, Kinos & Mäntymäki 2010). Perheen ja päivähoidon välisen suhteen tarkastelu on keskittynyt erityisesti yhteistyön tutkimukseen. Vanhempien rooli päivähoitovalinnoissa on saanut vain vähän huomiota tutkimuksessa. Tämän tutkimuksen tavoitteena on osaltaan paikata päivähoitovalintatutkimuksen vanhempien näkökulman puutetta tarkastelemalla suomalaisvanhempien toimijuutta päivähoitovalintojen tekijöinä perhevapaakauden päättyessä.

Tutkimuksen keskeiset ongelmat ovat millaisia näkemyksiä vanhemmilla on varhaiskasvatuspalveluista päivähoiton valinnoista lapsen ollessa neljän kuukauden ikäinen? 2) millaisia valintoja vanhemmat tekevät 1-vuotiaan lapsen päivähoiton suhteen, entä mitä muita varhaiskasvatuspalveluita lapset käyttävät 1-vuotiaana? 3) miten perheen sosiodemografiset ja sosioekonomiset tekijät ovat yhteydessä päivähoitoon hakeutumiseen?

Tutkimuksen aineisto muodostuu Turun yliopiston Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen koordinoiman monitieteisen hankkeen ”Hyvän kasvun avaimet – seurantatutkimus Turun seudun lasten ja nuorten hyvinvoinnista” yhteydessä kerätystä laajasta kyselylomakeaineistosta. Aineiston muodostavat intensiivisessä seurantatutkimuksessa mukana olevat 1832 lasta perheineen. Kysymyksessä on pitkittäistutkimus lasten ja nuorten hyvinvoinnista aina äitiysneuvolavaiheesta aikuisuuteen asti. Tutkimuksen on saatu lupa Sosiaali- ja terveysministeriöltä ja tutkimuksen on hyväksynyt myös Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin eettinen toimikunta (27.2.2007). Vanhemmilta on kirjallinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Intensiiviseen seurantaan osallistuvat vanhemmat ovat noin 7 kuukautta vanhempia verrattuna koko kohorttiin (9936 lasta) ja heidän lapsensa on todennäköisemmin ensimmäinen (54.3% vs. 53.5%) ja he asuvat useammin kaupunkialueella (Turku 42.7% vs. 36.6%). Äitien ammatillinen tausta on myös hieman korkeampi. (ks Lagström em 2012.) Tutkimustulosten analyysi on työn alla ja valmistuu vuoden loppuun mennessä.

Esimies kohtaa perheiden moninaisuuden ja arjen ennakoimattomuuden 24/7-työpaikoissa

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.30

Anna Rönkä¹, Marianne Ekonen², Leena Turja¹ & Mia Tammelin³

¹Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden laitos

²JAMK, Liiketalous ja palvelut

³Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Vaikka epätyypillinen työaika on useilla aloilla yleistynyt ja liittyy siten monen esimiehen työhön, tutkimuksia johtamisesta ja esimiestyöstä ns. 24h-taloudessa on vasta vähän olemassa. Nämä harvat tutkimukset kohdistuvat pääosin perinteiseen vuorotyöhön ja näkökulmana on usein terveysjohtaminen. Lisäksi tutkimustietoa on paljon epätyypillisen työajan yhteyksistä työntekijän hyvinvointiin ja perhe-elämään, mutta se, mikä rooli esimiehillä on tässä ketjussa, on jäänyt tutkimusten ulkopuolelle. Esimiestoiminta ja esimiehen suhtautuminen vaikuttaa keskeisesti siihen, miten tietyt työn ja perheen yhteensovittamista helpottavat käytänteet ovat juurtuneet työpaikalla ja missä määrin työntekijä voi vaikuttaa työaikoihinsa.

Tässä esityksessä tarkastelemme epätyypillistä työaikaa esimiehen näkökulmasta ja kysymme, millaisia haasteita he kokevat työssään, erityisesti liittyen työvuorosuunnitteluun ja epätyypillisen työajan mukanaan tuomiin jännitteisiin. Esityksemme pohjautuu kahteen tutkimusaineistoon. Työsuojelurahaston rahoittamassa Take care 24/7-hankkeessa oli mukana esimiehiä (N=20) kaupan ja palvelujen alueelta, ja tutkimusmenetelmänä olivat ryhmähaastattelut. Suomen Akatemian Perheet 24/7-hankkeessa tutkittiin vuorohoitoa tarjoavien päiväkotien johtajien (N=28) näkemyksiä verkkokyselyllä. Sekä palvelualalla että vuorohoitopäiväkodeissa työtä tehdään ympäri vuorokauden mutta lisäulottuvuus vuorohoitopäiväkotien johtamiseen tuo se, että niiden asiakkaat, eli vanhemmat ja lapset ovat työssä tai hoidossa epätyypillisinä aikoina ja lisäksi vanhempien työajat voivat olla epäsäännöllisiä tai niissä voi tapahtua ennakoimattomia ja nopeita muutoksia.

Tulokset osoittivat, että työaikojen ja palvelutarpeiden ennakoimattomuus kuormitti esimiehiä sekä palvelualalla että vuoropäiväkodeissa. Kun palvelualalla ennakoimattomat ja vaihtelevat asiakasvirrat vaikeuttavat työvuorosuunnittelua, on vuoropäiväkotien johtajan pyrittävä hallitsemaan vanhempien vaihtelevat työajat ja lasten hoitoajat vuoropäiväkotien arjessa. Molemmissa esimiehellä on vastassaan työntekijöiden ja asiakasperheiden moninaisuus, ja hänen on kyettävä oikeudenmukaiseen ja moninäkökulmaiseen päätöksentekoon. Eri tarpeiden yhteensovittaminen on mahdollista, mikäli pelisäännöt ovat selvät ja työnyhteisössä vallitsee solidaarisuus ja avoin keskustelu. Esitämme tulosten perusteella, että 24/7-työyhteisöjen esimies tarvitsee osaamista elämäkaarijohtamisesta ja moninaisuuden johtamisesta. Esimiestyön tueksi tarvitaan työaika- ja varhaiskasvatustieteiden tukea.

Arjen ilot äitien ja isien kertomuksissa

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Marja Leena Bööck & Johanna Mykkänen

Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden laitos

Eri-ikäiset, eri elämänvaiheissa ja -tilanteissa olevat ihmiset elävät arkeaan omalla tavallaan ja omassa rytmissään. Niin yhteiskunnalliset rakenteet kuin yksilöiden henkilökohtaiset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet muovaavat perhearkea. Tutkimuksessamme olemme selvittäneet perheiden arkea lasten ja vanhempien näkökulmista. Tässä esityksessä selvitämme valokuvaan (n=170) perustuvan haastatteluaineiston avulla, mitä äidit ja isät kokevat ja tuntevat arkipäivissään. Olemme haastatelleet 8 äitiä ja 8 isää kaksi kertaa, jolloin vanhempien haastatteluja on yhteensä 32 kappaletta. Mukana on sekä ydin- että eroperheitä.

Arki näyttää jakautuvan aineistomme vanhempien puheessa a) perheenjäsenten omaan arkeen, b) parisuhdearkeen ja c) perhearkeen, jossa ollaan enemmän tai vähemmän tiiviisti yhdessä. Nämä arjen 'elementit' ovat dynaamisia ja joustavia, toisiaan määrittäviä ja toisiinsa suhteessa olevia. Vanhempien haastatteluista on myös tulkittavissa kerronnan kaksi juonetta: arjen järjestykset ja arjen nautinnot. Arjen järjestyksissä korostuvat tarinat kotitöistä, niihin liittyvistä vastuista ja neuvotteluista eri perheenjäsenten kesken sekä pyrkimys yhteiseen hyvään. Vanhemmuus kuvataan perheessä jaettuna, joskin suhde kotitöihin tuo esiin myös perinteisempiä roolituksia. Arjen nautinnoissa korostuu suhde perheenjäseniin ja yhdessäolon myönteinen vire, mutta sen lisäksi omaehtoinen toimijuus, jossa nautintoa ja iloa tuottivat muun muassa harrastukset ja oma aika.

Voidaankin pohtia sitä, onko tämän päivän vanhemman roolikarusellissa sallittua kääntää katse välillä myös itseensä, menettämättä perheyhteisöllisyyttä? Oman hyvinvoinnin katsotaan koituvan perimmiltään myös perheen parhaaksi.

Ammatillisuus ja valta sijaisvanhemmuudessa

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Leena Valkonen

Jyväskylän yliopisto, Avoin yliopisto

Tarkastelen esityksessäni yhtä mahdollista perhetutkimuksen ja aikuiskasvatustieteen leikkauspistettä: omissa perheissään sijoitettuja lapsia hoitavia perhehoitajia eli sijaisvanhempia, jotka toimivat ammatillisen ja ”tavallisen” vanhemmuuden välimaastossa. Sijaisvanhemmuus tapahtuu myös oikeuksien ja velvollisuuksien, rakastamisen ja omistamisen tai kiintymisen ja luopumisen rajoilla. Olen aikaisemmassa tutkimuksessani jäsentänyt sijaisvanhemmuutta Annetun, Ajatusten ja Arjen kolminaisuutena, jossa jotakin tulee annettuna, johonkin voi vaikuttaa ja tästä kaikesta muodostuu omanlaistaan, muuttuvaa huolenpidon arkea.

Nyt tarkastelen tutkimusaineistoani (29 sijaisvanhempien haastattelua) erityisesti siitä näkökulmasta, mitä erilaisia merkityksiä haastateltavat antavat sijaisvanhemmuudelleen ammatillisuuden näkökulmasta: kokevatko he olevansa sijoitetun lapsen vanhempia vai tekevätkö he sijaisvanhemman työtä. Miten profession ja henkilökohtaisen rajalla liikutaan ja miten sitä kuvataan? Tähän liittyvä toinen aikuiskasvatustieteen lähestymiskulma sijaisvanhemmuuteen on valta. Mitä sijaisvanhemmat voivat kontrolloida tai kuka kontrolloi heitä (*power over*), millaista valtaa heillä on saada aikaan hyvää sijoitetulle lapselle (*power to*) tai millaista valtaa esimerkiksi koko lastensuojelujärjestelmä antaa eri toimijoille, myös sijaisvanhemmille (*power with*). Mitkä ovat sijaisvanhemman toimijuuden rajat ja mahdollisuudet? Nämä kysymykset ovat jatkuvasti läsnä sijaisvanhempien pohdinnoissa esimerkiksi siitä, antavatko he itselleen luvan kiintyä sijoitettuun lapseen, mistä sijoitetun lapsen asioista he saavat päättää tai kuinka avoimeksi tai kontrolloiduksi heidän oma perhe-elämänsä sijaisvanhemmuuden myötä muodostuu.

Informaali oppiminen ja vertaismentorointi uudessa parisuhteessa

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Pertti Sillanpää

Lapin yliopisto, Kasvatustieteen laitos

Väitöstutkimuksessani pyrin selvittämään, mitä ja miten uudelleen parisuhteeseen menneet henkilöt oppivat tosiltaan ja yhdessä, ja mitä he oppivat itsestään. Etsin tietoa siitä, miten merkittävää oppiminen on parisuhteessa, mihin oppiminen perustuu, mikä sitä edesauttaa ja mikä estää. Oletan, että kehittävä vuorovaikutus, jatkuva oppiminen ja vertaismentoroinnin kaltainen kumppanin tukeminen ovat avain tyydyttävämpään ja rikkaampaan elämään.

Aikuiskasvatustiede on kiinnostunut ennen kaikkea oppimisesta formaalissa kontekstissa sekä nonformaalista ja informaalista oppimisesta työn kontekstissa. Elinikäinen ja elämänlaajuinen oppiminen liitetään työhönsä tai elämänsä, jolloin näkökulma on yhteiskunnallinen ja oppiminen välttämättömyys. Perhe näyttäytyy ongelmana, joka pitää sovittaa yhteen työn kanssa.

Ihminen on kuitenkin kokonaisuus ja edellytykset hyvinvoinnille ja kaiketi myös työssä jaksamiselle rakennetaan yksityisyyden alueella. David Livingstone puhuikin arkipäivän oppimisesta jäävuorena tarkoittaen sen laajuutta ja tuntemattomuutta. Väitän, että parisuhde voi olla oppimiskokemusten vuoksi myös merkittävä identiteetin rakentamisen paikka.

Haastattelen uuteen parisuhteeseen menneitä henkilöitä, joilla on takanaan pitkä eroon päättynyt parisuhde. Avioero voi saada aikaan pysähdyksen, joka vaaditaan Mezirovin mukaan kriittiseen reflektioon ja merkitysperspektiivien uudelleen arviointiin. Kyseessä on merkittävä oppimisen mahdollisuus.

Tutkimuksen teoria rakentuu kokemukselliselle oppimiselle (Dewey, Kolb, Boud), uudistavalle oppimiselle (Mezirow) sekä elämänsänteorialle (Levinsonin). Käytän elämänsänteorian narratiivista tutkimusotetta. Narratiivisen analyysin tavoitteena on tuottaa aineiston kertomusten pohjalta uusi kertomus aineiston keskeisistä teemoista (Polkinghorne).

Mitä on vanhemmuustoimijuus?

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Eija Sevón & Anna Rönkä

Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden laitos

Tämän esitelmän tarkoituksena on pohtia toimijuuden käsitteen soveltuvuutta vanhemmuustutkimukseen. Vanhemmuustutkimus on ollut pitkälti psykologista, vanhempi-lapsisuhteeseen ja vanhemmuuden eri piirteisiin keskittyvää, kun taas toimijuuden käsitettä on hyödynnetty enemmän yhteiskuntatieteellisessä ja aikuiskasvatustieteen tutkimuksissa. Toimijuuden määritelmiä on monia tai siitä puhutaan teoreettisena abstraktiona ilman empiiriseen tutkimukseen soveltuvaa tarkempaa määrittelyä. Sillä viitataan autonomiaan, aloitteellisuuteen, motivaatioon, päätösten tekemiseen, tahtoon, mutta keskeisenä tekijänä näissä on yksilön kyky ja mahdollisuudet toimia. Toimijuuden tutkimuksessa kiinnostus usein kohdistuu siihen, miten yhteiskunnalliset rakenteet ja kulttuuri määrittävät toimijaposiitiota ja yksilöllistä toimijuutta.

Mitä toimijuus voisi tarkoittaa vanhemmuuden kohdalla? Tarkastelun tulisi huomioida miesten ja naisten vanhemmuustoimijuuden erot, koska sukupuoli rakenteellisena ja kulttuurisena kehyksenä ja merkityksinä vaikuttaa isien ja äitien toimijuuden tapoihin ja mahdollisuuksiin. Lisäksi toimijuuden relationaalisuus on keskeistä vanhemmuutta tutkittaessa. Samoin toimijuuden määrittelyn kiinnittyminen sekä elämäntapaan että jokapäiväiseen arkeen on tärkeä näkökulma. Hitlin ja Elder puhuvat eksistentiaalisesta, identiteetti-, käytännön ja elämäntapatoimijuudesta, joissa toimijuuden aikakehys on erilainen. Toimijuuden käsitteen lisähaaste liittyy sen soveltuvuuteen empiirisenä konstruktiona. Miten ja millaisin menetelmin vanhemmuustoimijuuden eri ulottuvuudet tulevat tutkimuksen kohteeksi? Tässä esitelmässä etsimme vanhemmuustoimijuutta äitien ja isien haastattelu- ja päiväkirja-aineistoista, jotka on kerätty Perheet 24/7 ja Pienten lasten perhearkei ja myönteinen vanhemmuus -tutkimusprojekteissa. Lisäksi tarkastelemme, miten toimijuusnäkökulma soveltuu vanhemmaksi tulon tutkimiseen ja vanhemmuuden vahvistamiseen.

PERSOONAT JA TUNTEET PELIIN - IHANTEET, EETOKSET JA ARVOT MURROKSESSA

Teemaryhmän vetäjät: Karin Filander & Päivi Siivonen

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13.00–14.30

Puheenjohtajat: Karin Filander & Päivi Siivonen

1. Karin Filander, Katriina Tapanila & Päivi Siivonen: Akateemisesta kansalaisesta kunnan alaiseksi
2. Seija Keskitalo-Foley: Erojen näkökulmia uusliberalistiseen subjektiuteen
3. Maija Korhonen: ”Kun mikään ei riitä!”. Akateeminen kykyminuus puntarissa.
4. Heli Mutanen & Ari Sivenius: Ammatillisen koulutuksen putkesta työelämän laidalle?

TORSTAI 18.2.2016 KLO 15.00–17.00

Puheenjohtaja: Karin Filander & Päivi Siivonen

1. Virpi Vaattovaara: Taipuva potentiaali ja odotettu toimijuus
2. Erja Laakkonen: Normatiivista elämäntapaa rikkovat suunnanotot naistenlehtiteksteissä
3. Outi Ylitapio-Mäntylä: Sopua, tunnollisuutta ja vastarintaa – Lastentarhaopettajaopiskelijoiden tunteja tulevasta työstä
4. Tiina Kirvesniemi: Tunnetieto päiväkotityössä

Akateemisesta kansalaisesta kunnon alaiseksi

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.00

Karin Filander¹, Katriina Tapanila¹ & Päivi Siivonen²

¹Tampereen yliopisto

²Itä -Suomen yliopisto

Tässä alustuksessa käsitellään suunnitteluvaiheessa olevaa tutkimushanketta, joka liittyy yliopiston tutkijaopettajan subjektiviteetin ja toimijuuden muokkaukseen ja muokkautumiseen markkinaohjautuvassa yritysyliopistossa. Olemme kiinnostuneita siitä, miten nyky-yliopistossa akateemista subjektiviteettia ja toimijuutta rakennetaan tavalla, joka näyttäisi nostavan esiin kokonaan uudenlaisia toimintaideaaleja, moraalisia periaatteita sekä uudenlaisia yliopistolaisten hyveitä ja paheita. Kysymme alustuksessamme, miten ja millaisia ”kunnon alaisia” yliopistoissa tuotetaan. Onko tavoitteena koko persoonan peliin virittävä tutkijaopettaja, joka tavoittelee kollektiivisen tekemisen hyveitä ja paheksuu yksintekemisen paheita?

Monet rakenteelliset muutokset kehystävät meneillään olevaa kulttuurimuutosta, jolla yliopistolaisten työtä muokataan akateemisesta prosessiajasta kohti määräaikojen säätelemää projektiaikaa. Erityisenä kiinnostuksen kohteena tarkastelussa on markkinakilpailun, johtajakeskeisyyden ja tutkimusryhmäytymisen paineet, jotka suuntaavat yliopistolaisten toimijuutta laaja-alaisesta ja rajoja ylittävästä tieteenalakiinnittyneisyydestä kohti tulosityksiköitymistä. Nyky-yksiköissä jokaisen yliopistolaisen on jatkuvasti todistettava omaa tarpeellisuuttaan joustavana, yhteistyökykyisenä, tuloshakuisena ja innokkaasti yksikön strategisiin valintoihin kiinnittyvänä alaismuurahaisena. Alustavan tarkastelun pohjana on pienimuotoinen kysely, jossa yliopistolaiset reagoivat oman työnsä ja työyksikkönsä viime vuosien muospaineisiin. Kysely tuo kiinnostavalla tavalla esiin yliopistolaisten suostumisen strategioita, joilla he kiinnittyvät vallitsevaan muospuheeseen akateemisen työn uudenlaisesta yhteisöllisyydestä ja johtajavaltaisuudesta.

Erojen näkökulmia uusliberalistiseen subjektiuteen

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.00

Seija Keskitalo-Foley

Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta

Suomalaisten kasvatustieteiden ja -eetosten analyysissä on jäsennetty useita eri vaiheita jumalallisesta harmoniasta erinomaisuuden eetokseen. Kullekin vaiheelle on hahmotettu tietynlaiset ihannekansalaisuudet ja -minuudet, joita tavoitellaan kasvatuksen ja koulutuksen kautta (ks. Koski 2001; Simola 2001). Kunkin vaiheen ihannekansalaisuuden idea kytkeytyy kulttuuriseen, taloudelliseen ja poliittiseen valtaan, jolloin erityisesti koulutusjärjestelmä valjastetaan tämän vallan palvelukseen. Nykyinen 1990-luvulta Suomessakin vallinnut uusliberalistisen ideologian määrittämä kasvatus- ja koulutuseetos on näkynyt niin koulutuspoliittisissa asiakirjoissa (ks. esim. Opetusministeriö 2009) kuin jo joidenkin opiskelijoiden ja muidenkin kasvatusalan toimijoiden omaksumana ”totuutena” tai ”realismina” (Naskali 2010). Tämän eetoksen tavoittelemaa ihannekansalaista, uusliberalistista subjektiuta, kuvataan muun muassa individualistiseksi, riskejä ottavaksi ja luovaksi persoonaksi. Alustuksessani lähestyn uusliberalistista subjektiutta sukupuolen (ks. Komulainen ym. 2010), kulttuurin (Chang 2014) ja personallisuuden tutkimuksen (Keltikangas-Järvinen 2010) näkökulmista sekä kasvatuksen ja koulutuksen käytännöissä että näitä käytäntöjä määrittävissä teksteissä. Tarkastelen tässä kontekstissa, keillä uusliberalistiseen on pääsy, keillä ei ja millä tavoin ulosrajaaminen tehdään.

”Kun mikään ei riitä!” Akateeminen kykyminuus puntarissa

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.00

Maija Korhonen

Itä-Suomen yliopisto

Työllistettävyyden käsite on korvannut aiemmat tavat puhua työttömyydestä ja työttömänä olevasta työvoimasta. Työttömät eivät ole enää ainoastaan työtä vailla, vaan henkilöitä, joiden työllistettävyys on heikkoa. Heiltä puuttuu työllistettävyyden kannalta olennaisiksi nähtyjä yksilöllisiä kykyjä, taitoja ja persoonallisuuden piirteitä. Erityisesti yrittäjämäiseen toimintatapaan liitetyt kyvyt ja taidot, kuten kommunikaatio-, tiimityöskentely- ja johtajuustaidot sekä riskinotto-kyky, on alettu nähdä tärkeinä työmarkkinoilla. Koulutusjärjestelmämme on pitkään ylenkatsonut näitä uudessa tietokykykapitalismissa korostuvia yrittäjämäisiä kykyjä. Uudet kyvyt ovat kuitenkin tulleet osaksi sekä formaalia että informaalista koulutusta ja onnistuneet haastamaan kykyjen ranking-listan huipulle perinteisesti sijoittuneiden akateemisten kykyjen ylivertaisen arvon. Esitelmässä tarkastellaan, ovatko koulutususkko ja muodollisen koulutuksen kautta hankitut akateemiset kyvyt kriisissä ja millaisena akateemisen tutkinnon ja osaamisen arvo näyttäytyy 2010 –luvun työmarkkinoilla.

Esitelmässä luodaan katsaus tutkimukseen, jonka aineistona olivat uuden työllistettävyysdiskurssin hengessä toteutettuun työllisyyskoulutukseen osallistuneiden henkilöiden haastattelut. Koulutus oli suunnattu työttömille tai työttömyysuhan alaisille korkeakoulututkinnon suorittaneille työnhakijoille, jotka eivät olleet työllistyneet koulutustaan vastaaviin töihin, ja jotka olivat kiinnostuneita asiantuntijuutta tai erityisasiantuntijuutta vaativista tehtävistä. Koulutus valmensi tuotteistamaan omaa osaamista sekä kehittämään omia työnhaku- ja työelämäntaitoja. Esitelmä käsittelee sitä, millä tavoin korkeasti koulutetut asemoivat itsensä uuteen työllistettävyysdiskurssiin ja sen tarjoamaan yrittäjämäisen yksilön positioon sekä sitä, millaisia neuvotteluja omista kyvyistään ja työllistytävyydestään akateemisesti koulutetut käyvät tilanteessa, jossa heidän yksilölliset työelämäpolkunsu ovat risteyskohdassa.

Ammatillisen koulutuksen putkesta työelämän laidalle?

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.00

Heli Mutanen & Ari Sivenius

Itä-Suomen yliopisto, Filosofinen tiedekunta

Kansalaisuutta ja yksilön asemaa muovataan (korostuneesti) yhteiskunnassamme koulutuksen ja työn kautta. Tänä päivänä työmarkkinakansalaisen tulee nuoruuden lisäksi omata valtaisa määrä koulutuspääomaa ja työkokemusta, hänen on oltava fiksu ja filmaattinen sekä kyettävä henkilökohtaisilla valinnoillaan aktiivisesti rakentamaan koulutus- ja työuraansa ansaitakseen paikkansa yhä kiihtyvässä kilpajuoksussa. Kaiken kattava innokkuus, yritteliäisyys ja oman persoonan tilanteinen esittäminen ei kuitenkaan aina takaa edes väliaikaista paikkaa työelämän laidalta – saati sitten kiinnittymistä kestäväälle työuralle.

Esityksessä tarkastellaan a) millaista toimijuutta uusliberalistinen työmarkkinaeetos vaatii nuorilta aikuisilta, b) millaisia identiteettejä ammatillinen koulutus heille tarjoaa, ja c) millaisiin positioihin nuoret itse “suostuvat”.

Väitöstutkimuksen II osatutkimuksen aineisto on kerätty toisen asteen ammatillisen koulutuksen päättävien nuorten elämänpirustuksilla ja haastatteluilla keväällä ja syksyllä vuonna 2015 nuorten juuri päättäessä ammatillisen koulutuksen. Tutkimus nivoutuu I osatutkimukseen (Mutanen & Sivenius 2015), jonka tarkastelu- ja tulokulma kohdistui työpajasituaatiossa olevien nuorten kertomuksiin koulutus- ja työpoluilta.

Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita nuorten aikuisten kokemuksista, joita lähestytään narratiivisella tutkimusotteella, positiointianalyysin viitekehyksessä. Yksilön ajatellaan rakentavan ymmärrystä kokemuksistaan ja itsestään kertomusten avulla tiettyssä ajassa ja paikassa sosiaalis-kulttuurisessa kehyksessään. Tutkimuksen löydöksiä kuvataan aineistolähtöisinä tarinoina, jotka kehkeytyvät tutkijan ja tutkimukseen osallistuvien vuorovaikutuksessa.

Taipuva potentiaali ja odotettu toimijuus

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Virpi Vaattovaara

Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta

Tehokkuus, markkinavoimat, teknologia ja kilpailu kuuluvat siihen sanastoon, jolla suomalaista yhteiskuntaa on alettu kehittää 1990-luvulta asti. Muutoksen ja kehityksen vaihtoehdottomuus on kasvanut mantraksi, kulttuuriseksi puheeksi, jonka toistaminen ohjaa kuin huomaamatta tehokkuusajattelua myötäilevään elämäntapaan. ”Hyväksi tyyppiä” tulemisen lisäksi työntekijöiltä odotetaan nyt joustavaa, moneen suuntaan taipuvaa potentiaalia.

Yksilöä korostavassa puheessa hyvinvoinnin erojen ajatellaan syntyvän yksinomaan omien valintojen tuloksena. Jos puolustetaan vain niitä yksilöllisiä valintoja, jotka ovat omalle elämäkukululle ja kokemuksille ominaisia, eivät tapahtumat ympärillä liikuta meitä. On vaarana, ettei erojen nähdä rakentuvan lainkaan erilaisissa elämäntilanteissa oleville tarjoutuvista valinnanmahdollisuuksista. Kun keskitytään määrittelemään velvoitteita ja vaatimuksia, lipsahtaa prosessikaavioista ulkopuolelle paljon elämää, sitä sosiaalista todellisuutta, joka ei mahdu kaavaan. Vaatimus aktiivisesta toimijuudesta saattaa synnyttää esimerkiksi arvottomuuden, riittämättömyyden, pelon ja turhautumisen kokemuksia. Jatkuva yksilöllisyyden ja oman elämän hallinnan korostamisen tarve voi johtaa yhteisöllisyyden murtumiseen, erilaisessa asemassa olevien ihmisten sekä tuen tarvitsijoiden aliarvioimiseen.

Tutkimuksessani toimijuuden muotoutuminen tarkoittaa prosessia, jossa yksilöt rakentavat elämänsä yhteiskunnallisten, sosiaalisten ja kulttuuristen rakenteiden vuorovaikutuksessa. Olosuhteisiin sopeutuminen, sopeutumattomuus ja elämänmuutoksiin liittyvien ristiriitaisten tilanteiden ratkaiseminen muokkaavat toimijuutta. Valinnat, niiden rajoitteet ja resurssit ovat sidoksissa vallitseviin määräyksiin, normeihin ja odotuksiin sekä yleisiin mielipiteisiin siitä, miten meidän tulisi elää ja olla.

Normatiivista elämänkulkua rikkovat suunnanotot naistenlehtiteksteissä

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Erja Laakkonen

Itä-Suomen yliopisto

Ruokakaupan kassajonossa seisovan jonottajan katse hakeutuu usein lehtihyllyyn, jossa naistenleh-tien kannet kilpailevat huomiosta. Lehtien kansissa toistuvat tietyt aiheet: ulkonäkö- ja parisuhdeky-symysten ohella otsikot viittaavat henkilöjuttuihin, joissa haastatellut kertovat elämästään ja ajatuk-sistaan. Tyypillistä on, että henkilö pohtii jutussa jotakin tekemäänsä ratkaisua, joka on muovannut hänen elämänkulkuaan.

Mediaesitykset, kuten naistenlehtien jutut, rakentavat sosiaalista todellisuutta muovaten ja horjutta-en jakamiamme kulttuurisia käsityksiä. Lehtien tekstit edustavat yhteiskunnallista ja ajankohtaista keskustelua, ja ne puhuttelevat lukijoitaan heitä kiinnostavalla tavalla.

Esityksessäni käyn läpi työn alla olevaa artikkelia, jossa tarkastelen, mitä tietyt naistenlehtitekstit kertovat suunnanottamisesta elämässä niin sanottujen ”irtiottojen” eli elämänmuutosten kautta. Analysoin artikkeleita ja henkilöjuttuja, joita on julkaistu vuosina 2014–2015 kahdessa suomalai- sessa naisten yleislehdessä, *Oliivias* ja *Trendissä*. Naistenlehtitekstien analyysi on osa post doc -tutkimustani, jonka kohteena ovat nuorten aikuisten (25–35-vuotiaiden) suomalaisnaisten elämä-nkulkua koskevat näkemykset ja arvostukset. Tarkastelen erityisesti omanlaista elämää hakevia suunnanottoja. Työ jatkaa ja syventää aikuiskasvatustieteen alalle sijoittuneen väitöstutkimukseni (Laakkonen 2015) päätelmien tarkastelua. Väitöstutkimuksen eräänä tuloksena esitin, että nuoret suomalaiset naiset ovat aktiivisia toimijoita, jotka pyrkivät kohti omanlaista aikuisuutta ollen samal-la tietoisia normiaikuisuudesta (Lee 2001) ja sen olemuksesta.

Painotan toimijuuden rajallisuutta: Elämässä valitseminen ei ole vapaata, vaan toimijan tekoja ra-joittavat monet tekijät, niin rakenteelliset, kuin myös yksilöön itseensä ja hänen elämäntilanteeseen-sa liittyvät seikat. Toimijuus-käsitteen moninaisten määritelmien joukosta olen valinnut lähtökoh-dakseni Evansin (2007) näkemyksen sidotusta toimijuudesta (bounded agency). Käsite huomioi, kuinka toimijuus toteutuu tietyssä sosiaalisessa tilanteessa ja yksilön elämänkulku muotoutuu tie-tyissä rajoissa. Olisi harhaanjohtavaa korostaa yksilön rajattomia mahdollisuuksia ja äärettömän avoimia valintoja. Näin voi tulkita tapahtuvan toisinaan juuri mediateksteissä, joissa kehoitetaan muuttamaan omaa elämää rohkeasti; ”heittäytymään” ja ”hyppäämään tuntemattomaan”.

Naistenlehdet tarjoutuvat lukijoilleen opastaviksi ja kannustaviksi keskustelukumppaneiksi. Lukijat ovat kulttuurisia toimijoita, joille lehtitekstit avaavat näkymiä erilaisiin mahdollisiin tulevaisuuk-siin. Elämänkulkuun liittyviä valintojaan tekeväälle nuorelle aikuiselle naiselle lehtitekstit ovat peili-pintoja, joista hän voi tarkastella toiveitaan, epävarmuuksiaan ja päätöksiään.

Sopua, tunnollisuutta ja vastarintaa – Lastentarhaopettajaopiskelijoiden tunteja tulevasta työstä

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Outi Ylitapio-Mäntylä

Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta

Esityksessäni tarkastelen lastentarhanopiskelijoiden näkemyksiä ja tunteita tulevasta työstä lastentarhanopettajina. Jäsennän lastentarhanopettajan työtä uusliberalistisen hallitsevan talouden näkökulmasta eli uuden työn lähtökohdista, jolle ominaista on työelämän tarkastelu talouden ja tuottavuuden näkökulmasta ja erilaisten hallintakeinojen käyttäminen. Tarkastelen sitä, miten lastentarhanopettajan työtä muovataan uusliberalististen käytäntöjen mukaisesti ja miten sukupuoli määrittää työn käytäntöjä.

Tutkimuksen aineistona ovat yhden lastentarhanopettajaopiskelijaryhmän portfoliokirjoitukset, jotka on kirjoitettu opintojen alussa orientaatiokurssilla sekä neljän eri päiväkotiharjoittelun sekä opiskelun lopussa olleen Lastentarhanopettaja pedagogisena asiantuntijana -kurssin yhteydessä. Luen opiskelijoiden kirjoituksia etnometodologisella otteella etsien päiväkodin arkielämän kuvauksista lastentarhanopettajan työstä.

Opiskelijoiden kirjoituksista on luettavissa sovittelua työntekemisen tapa, joka ilmenee yhteisen linjan etsimisessä ja vuorovaikutukseen pyrkivässä tiimityössä. Sukupuoli määrittyy osin stereotyyppisenä toiminnantapana kuten naisten tunnollisuutena hoitaa annetut työtehtävät. Myös vastarinnan ääni kuuluu opiskelijoiden pohtiessa lastentarhanopettajan työnkuvaa.

Tunnetieto päiväkotityössä

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Tiina Kirvesniemi

Itä-Suomen yliopisto, Kasvatustieteen ja psykologian osasto

Tutkin tekeillä olevassa väitöstutkimuksessani *tietoa ja tiedon luomisen tiloja päiväkodin henkilöstön kokemana*. Tutkimusaineisto koottiin 12 päiväkodin työntekijältä luotaintutkimuksena, jossa tietoa koottiin päiväkirjan ja valokuvauksen avulla 12 päivän ajan. Yhtenä tutkimuskysymyksenä oli selvittää, millaista tietoa päiväkodin työntekijät kokivat saavansa arjen työssä lapsilta, vanhemmilta, työtovereilta, työyhteisöstä ja itsestä. Analyysimenetelmänä käytettiin tulkitsevaa fenomenologista analyysiä.

Tunnetieto liittyi kohtaamisiin ja vuorovaikutustilanteisiin arkityössä. Lasten tunnetiloista saatiin päivittäin tietoa, mutta myös henkilöstön tunnetilat tulivat aineistossa esiin. Kallialan (2008, 251) mukaan päiväkodin aikuisten tunteet ja niiden tiedostaminen ovat välttämätön edellytys uudelle tavalle katsoa, ymmärtää syvemmin ja olla vastaanottavainen kokemukselle. Tunteet ovat niin ikään alku muutokselle aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa.

Henkilöstö sai työssä tietoa vanhempien tunnetiloista, jota saatiin lapsen aloittaessa hoidossa sekä tuonti- ja hakutilanteissa. Havaittiin esim. vanhempien vihaista tunnetilaa, uupumusta ja keinottomuutta lastensa kanssa. Vanhempien tunnepitoiset reaktiot lapsen käyttäytymiseen havaittiin myös. Tunnetieto työtovereista liittyi heidän tunnetilaansa. Kovan työtahdin aiheuttama väsymys ja kireys havaittiin tunnetietona. Tutkimusaineistossa tuotiin esiin myös ahdistuneisuutta hankalassa asiakastilanteessa. Työntekijöiden itsestä saatu tunnetieto oli mm. ”mukava tunne palautteesta” tai ”tuntui pahalta, kun huudettiin”. Tunnetietoina tulivat esiin myös ahdistuneisuus ja surullisuus tai se, että kokee jäävänsä keskustelujen ulkopuolelle. Tunnetiedon lähteenä olivat yleensä työntekijän havainnot, sekä visuaaliset että kuulohavainnot.

Varilan (2004, 99) mukaan tunteet ovat läsnä kaikessa toiminnassa affekteina, emootioina, mielialoina ja taustatunteina. Tutkimuksessa osallistujien kokemat tunnetilat ja tunteet liittyvät tiiviisti tietoon. Puolimatkan (2004, 102–103) mukaan tunteet tarjoavat informaatiota, jota ilman järki ei pysty muodostamaan kokonaisvaltaista käsitystä todellisuudesta. Ne myös suuntaavat havaintojamme, ja vaikuttavat päätelmiemme tekemiseen ja luovien ajatusten syntymiseen. Tunteilla on myös paikkansa arvotiedon välittämisessä. Tunteet sisältävät ajattelua ja ne viestittävät informaatiota, koska tunteisiin sisältyy tilannetta koskeva tunnearvostelma. Tunteet tarjoavat siis tietoa, mutta toimivat myös yleisemmin tiedollisten prosessien motivoivana voimana.

TUNTEET, OPPIMINEN JA TOIMIJUUS

Teemaryhmän vetäjät: Päivi Hökkä, Hannele Kerosuo & Katja Vähäsantanen

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13.00–14.30

Puheenjohtaja: Hannele Kerosuo

1. Milja Mäntynen: Tunteet ja toimijuus - tapaustutkimus opettajien osallisuudesta koulun strategiatyössä
2. Satu Hakanurmi: Digitaalinen tarinankerronta työntekijän ja organisaation emotionaalisenä oppimisympäristönä
3. Hannele Kerosuo: Tunteet, muutostoimijuus ja toiminnan kollektiivinen muutos terveydenhuollossa

TORSTAI 18.2.2016 KLO 15.00–17.30

Puheenjohtaja: Katja Vähäsantanen

1. Katja Keisala: Kielteiset tunteet kulttuurien välisten vuorovaikutustaitojen oppimisessa - Miten niihin tulisi suhtautua?
2. Annukka Tapani, Harri Kukkonen & Heidi Lehtonen: ”Oppiikohan täs nyt siis mitä” - Opettajaidentiteetin rakentumiseen liittyvät tunteet yrittävyyspainotteisessa ammatillisessa opettajankoulutuksessa
3. Anne Virtanen: ”Kiehtovia mutta pelottavia” - Puhetta määrällisistä tutkimusmenetelmistä kasvatusalalla
4. Tuija Ukskoski, Emma Kostianen, Johanna Kainulainen, Merja Kauppinen, Tommi Mäkinen & Maria Ruohotie-Lyhty: Tunteiden vuoristoradalla - merkityksellinen ja vaikuttava oppiminen opettajankoulutuksessa
5. Tarja Nyman & Riikka Alanen: Tunteet ja toimijuus opettajaopiskelijoiden piirroksissa ja kuvauksissa omasta opetuksestaan

PERJANTAI 19.2.2016 KLO 12.00–14.00

Puheenjohtaja: Päivi Hökkä

1. Mari Simola: Kehittämistyö tunnetyönä yliopistossa ja tutkijan dilemmat
2. Anne Laajalahti: Tunteet tutkijoiden vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä
3. Päivi Hökkä, Katja Vähäsantanen & Susanna Paloniemi: Tunteiden värittävä arki ja toimijuus työssä
4. Matti Ikonen: Nykyaikoja jäljittämässä - Esseistinen kulttuurikatsaus

Tunteet ja toimijuus – tapaustutkimus opettajien osallisuudesta koulun strategiatyössä

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.00

Milja Mäntynen

Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö

Yksilön osallisuuden merkitys toiminnan tuloksellisuuden kannalta on noussut esille usealla tieteen ja hallinnon alalla. Eri alojen strategialausemissa pyritään lisäämään esim. kuntalaisten, asukkaiden, potilaiden, kuntoutujien, työntekijöiden, asiakkaiden, opiskelijoiden tai oppilaiden osallisuutta. Se mitä osallisuudella tarkoitetaan, on usein jätetty tarkemmin määrittelemättä. Osallisuuden nähdään kuitenkin olevan yhteydessä yksilön sitoutumiseen ja tavoitteiden mukaiseen toimintaan. Strategisiin tavoitteisiin pääsy edellyttää strategian ymmärtämistä ja strategian toteuttajien sitoutumista strategian edistämiseen. Koululla on merkittävä asema yhteiskunnallisena vaikuttajana. Opetussuunnitelmien ja koulutusstrategioiden mukainen opettajien toiminta on edellytys yhteiskunnassamme haluttujen koulutustavoitteiden saavuttamiselle.

Fenomenografisessa tapaustutkimuksessani tarkastelin erityistä osallistavia rakenteita kehittänyttä ja strategiatyöhön harjaantunutta laatupalkittua ala-asteen koulua ja sen opettajia (N=20). Tutkimuskysymykseni oli: Millaista osallisuutta opettajat kokevat koulunsa strategiaprosessissa? Synteesinä aiemmista osallisuustutkimuksista määrittelin osallisuuden monivaiheisena ja moniulotteisena tunnekokemuksien sarjana. Osallisuus rakentuu tapahtumaketjuna, jossa edetään jonkin ulkopuolisen tahon tuottamasta voimauttamisesta tai valtauttamisesta yksilön sisäisten voimaantumisen ja valtaistumisen tunteiden kautta yksilön intensiteetiltään ja vaikuttavuudeltaan vaihtelevaan osallistumiseen ja toimintaan.

Tutkimuskoulun strategisen toiminnan kuvaus ja strategisen johtamisen maailmankuvan määrittely pohjautuivat lomakekyselyyn, koulun strategia-asiakirjoihin ja rehtorin sekä koulun opettajien teemahaastatteluihin. Opettajien osallisuuden kuvauskategorioiden lähtökohtana oli Saku Mantereen (2003) luoma teoria strategiatyön aktivisteista, kansalaisista ja kyynikoista.

Lomakevastausten ja haastattelujen perusteella strategian aktiivinen edistäminen oli vähäistä ja vain kaksi opettajaa kahdestakymmenestä koki sellaista osallisuutta, joka tuotti tyytyväistä ja sitoutunutta strategista toimijuutta. Suurimmalla osalla osallisuuden kokemus jäi puutteelliseksi ja strateginen toiminta mukanaolon tasolle. Osallisuuden kuvauksissa keskeisiksi nousivat yksilön ilmaisemat strategiaprosessiin ja strategian johtamiseen liittyvät tunnekokemukset. Negatiiviset tunnekokemukset näyttivät estävän osallisuutta. Negatiivisia tunteita syntyi mm. koetun vähäisen arvostuksen, arvostiritojen, luottamuspuolan, pakon kokemuksen ja maailmankuvien erilaisuuden vuoksi, sekä vaikeaksi ja abstraktiksi mielletyn strategiakielen, toimimattoman vuorovaikutuksen ja puutteellisten tunnetaitojen vuoksi. Oppimistilojen merkitys korostui. Myönteiset tunnekokemukset, tiedon konversioon sopivat oppimistilat ja yksilölle sopivan osallisuuden löytäminen näyttäytyivät oleellisina strategisen toimijuuden syntymisen kannalta.

Digitaalinen tarinankerronta työntekijän ja organisaation emotionaalisen oppimisympäristönä

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.00

Satu Hakanurmi

Turun yliopisto, Avoin yliopisto/Opettajankoulutuslaitos

Oppimisen sijaan meidän tulisi puhua aikuiskoulutuksessa osallistumisesta ja identiteetin rakentamisesta (Eteläpelto 2009). Osa identiteettityötä on merkityksien rakentaminen. Alati muutoksessa olevat identiteetit ovat vahvasti narratiivisia. Billettin mukaan: *‘For individuals mediated narratives are a rough reconstruction of the past and a way of seeking the ontological security of ‘being themselves’* (Billett 2008). Vygotskyn sosiokulttuurisen teorian mukaan jo käyttämämme kieli tekee ajattelusta yhteisöllistä. Käytämme jonkun muun muovaamaa kieltä omien ajatustemme ja kokemustemme ilmaisuun. Sosiokulttuurinen teoria kuvaa ihmiskunnan kielen siirtymisen yksilön sisäiseksi puheeksi. (Daniels 2001.) Kuvien avulla ilmaisuun tulee mukaan tunteita. Tarinan näkeminen kuvina tekee toisen asemaan asettumisen konkreettiseksi eri tavoin kuin kirjoitettu tarina.

Organisaation emotionaalinen oppimisympäristö luotiin kertomalla ja kuuntelemalla digitaalisia tarinoita työhön liittyvistä oppimiskokemuksista. Tapaustutkimus kuvaa työntekijöiden ja yhteisön identiteettien rinnakkaisuutta ja lomittaisuutta liike-elämän organisaatiossa toteutetussa digitaalisen tarinankerronnan työpajassa sekä sitä miten digitaalinen tarinankerronta kokemuksena poikkesi kirjoitetuista tarinoista. Digitaalisissa tarinoissa korostuu yksilön ääni (Lambert 2013), mutta kertojien mielessä organisaatio ja yleisö olivat läsnä tarinankerronnan eri vaiheissa. Työntekijän ja organisaation identiteetit sulautuivat osittain toisiinsa. Tarinoiden kertova subjekti päätti minkälaisiin tarinoihin hän kuuluu ja minkälaisia merkityksiä hän tarinoissa välittää. Kertajat uppoutuivat omien tarinoiden tekemiseen, mutta työyhteisö oli ajatuksissa läsnä aiheiden valinnassa ja rajaamisessa. Työstä kerrotuissa digitaalisissa tarinoissa merkityksiä haettiin yhdessä kertojien ja kuulijoiden kanssa ja yhteisymmärrystä rakennettiin sanojen ja kuvien yhdistelmillä. Kertojien tarinoista saama palaute vahvisti työntekijöiden kuulluksi tulemisen kokemusta. Kuvien käyttö koettiin vahvana ja syvempänä ilmaisuna kuin kirjoitetut tarinat. Tarinoiden avulla kertojat ja kuulijat pääsivät kiinni asioihin, joita on muutoin hankala käsitellä. Arvot, asenteet ja tunteet kulkivat mukana tarinoissa. Niin kertojille kuin kuulijoille oli yllätys miten rohkeasti omiin oppimiskokemuksiin liittyviä tunteita tuotiin esiin tarinoissa. Tarinoihin liittyvät tunteet ovat hiljaista tietoa, jolle digitaalinen tarinankerronta tarjosi foorumin. *”Aika paljon se kuitenkin kerto ja välitti se tarina”* kuvasi yksi haastatelluista kokemustaan kun kahdeksan digitarinaa oli esitetty koko organisaation henkilöstölle.

Tunteet, muutostoimijuus ja toiminnan kollektiivinen muutos terveydenhuollossa

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.00

Hannele Kerosuo

Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteiden laitos/CRADLE

”On se sillä tavalla ongelma, että niitä leikattavia potilaita on jonossa, ja kova paine on toiselta puolelta, et ne pitää saada hoidettua. Sehän näkyy myös julkisuudessa. Niin sä olet siinä kahden tulen välissä koko ajan joka tuo sellaisen tunteen itselle, ett tässä epäonnistutaan jatkuvasti, vaikka me tehdään entistä enemmän töitä, niin koko ajan ollaan huonoja sen takia, että meidän jonoja ei saada kulkemaan.” (Anestesia lääkäri 28.9.2006)

Työelämässä on joskus ongelmallisia tilanteita jolloin työntekijät kokevat anestesia lääkäriin tavoin olevansa kahden tulen välissä. Mikään yksittäinen ratkaisu ei tällöin tunnu hyvältä. Tunteet ja niiden kokeminen ovat osa työtä ja työympäristöä. Joissakin organisaatioissa ja työpaikoilla tunteiden osoittamiseen suhtaudutaan negatiivisesti ja niiden ilmaiseminen saattaa jopa olla säädeltyä hiljaisella sopimuksella. Joissakin organisaatioissa tunteet ja jännitteet voidaan sen sijaan kokea muutosta eteenpäin vieväksi voimaksi, joiden avulla työntekijät kehittävät itselleen muutostoimijuuden. Kulttuurihistoriallisen toiminnan teorian mukaan muutostoimijuus kehittyy oppimisen kautta toimijoiden yhteisen ponnistuksen tuloksena heidän ratkaistessaan työssä ilmeneviä jännitteitä ja ristiriitoja.

Pohdin esityksessäni muutostoimijuuden kehittymistä ja työn kollektiivista muutosta tukeutuen terveydenhuollossa vuosina 2006–2008 toteuttamassamme kehittämishankkeeseen. Hyödynnän taustateoriani Vygotskyn kokonaisvaltaisen kokemuksen käsitettä (perezhivanie) ja Leontjevin teoriaa emotionaalisen kokemuksen dialektisesta suhteesta toiminnan kehittämiseen.

Kielteiset tunteet kulttuurien välisten vuorovaikutustaitojen oppimisessa - Miten niihin tulisi suhtautua?

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Katja Keisala

Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö

Moninaisuuskoulutuksissa ja kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen koulutuksissa osallistujat kokevat usein kielteisiä tunteita. Myös kulttuurien välisissä vuorovaikutustilanteissa osapuolet tuntevat voimakkaasti. Kulttuurien välisen työn valmiuksien kehittäminen sosiaali- ja terveydenhuollon työssä –hankkeen haastatteluaineiston (yli 100 haastattelua viidessä työyhteisössä) perusteella sote-alan työntekijät kokevat kulttuurien välisissä vuorovaikutustilanteissa huomattavan usein kielteisiä tunteita, esimerkiksi äräsyntyntymistä, hermostumista, surua, häpeää ja epävarmuutta.

Siitä, kuinka kielteiset tunteet vaikuttavat oppimiseen, on tutkimuskirjallisuudessa varsin erilaisia käsityksiä. Tavoitteenani on miettiä, kuinka kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen koulutus voi tukea koulutettavia niin, että he oppivat kielteisistä tunteistaan huolimatta tai ehkä jopa niiden avulla ratkaisemaan vaikeilta tuntua vuorovaikutustilanteita tavoilla, jotka lisäävät osapuolten välistä luottamusta ja yhteistä tietoa tilanteeseen sopivista toimintatavoista.

Tarkastelen tapoja auttaa koulutettavia oppimaan sellaisia vuorovaikutustaitoja, joiden avulla he pystyvät toimimaan työyhteisön tyypillisissä vuorovaikutustilanteissa tietoisesti ja rakentavasti sen sijaan, että he turvautuvat tiedostamattomiin ja tunnepitoisiin reaktioihin, jotka usein johtavat luottamuksen rapautumiseen, erityisesti maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden syrjäytymiseen ja työilmapiirin heikentymiseen.

Metakognitiivisten taitojen kehittäminen kriittisen reflektion ja itsereflektion prosesseissa auttaa koulutettavia ymmärtämään ajatteluaan ja tulkintatapojaan sekä omaa näkökulmaansa ja sen rajoituksia, mikä puolestaan mahdollistaa etäisyyden ottamisen omiin näkemyksiin ja tunteisiin. Omien ja muiden tunteiden tutkiminen osana kriittistä reflektiota ja itsereflektiota sekä tunnetaitojen parantaminen ovat olennaisia vuorovaikutustaitojen kehittämisessä.

Sen sijaan, että kielteisistä tunteista vaiettaisiin tai ne jätettäisiin koulutuksessa huomiotta, koulutettavia kannattaa ohjata tiedostamaan tunteensa ja sen, millaiseen näkökulmaan ne liittyvät sekä tarkastelemaan ohjaavako tunteet toimimaan rakentavalla vai tuhoavalla tavalla ottaen huomioon koko työyhteisön toiminnan. Esitän esimerkkejä, kuinka tämä voidaan tehdä, miten koulutettavat siihen suhtautuvat ja millaisia hyötyjä he näkevät tästä toiminnasta olevan.

”Oppiikohan täs nyt siis mitä” - Opettajaidentiteetin rakentumiseen liittyvät tunteet yrittävyysspainotteisessa ammatillisessa opettajankoulutuksessa

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Annukka Tapani, Harri Kukkonen & Heidi Lehtonen

Tampereen ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajankoulutus

Tutkimuksessa tarkastellaan neljän opettajaksi valmistuneen tai valmistumassa olevankasvupolkuja tarinoiden avulla heidän ammatillisen opettajankoulutuksensa aikana. Tutkimuksen institutionaalisenä kontekstina on ammatillinen opettajankoulutus, jossa 60 opintopisteen laajuisen koulutuksen aikana opettajaksi opiskelevat hankkivat pedagogisen pätevyyden pääsääntöisesti ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajiksi. Koulutukseen sisältyy kasvatustieteellisiä perusopintoja, ammattipedagogisia opintoja, opetusharjoittelua sekä valinnaisia pedagogisia opintoja. (TAOKK OPS 2013.) Toiminnallisen kontekstin tutkimukselle muodostaa osallistava pedagogiikka, jossa keskeistä on opiskelijan oman osallisuuden ja toimijuuden tukeminen, vertaisryhmien merkitys, opiskelijan omat tavoitteet, oppimisen kaikkiallisuus sekä reflektio ja jatkuva arviointi. Osallistava pedagogiikka käsittää reflektiivisen, tutkivan, kehittävä ja yrittäjämäisen toimintaotteen. (TAOKK OPS 2013.) Kokemuksellinen konteksti muodostuu tunteista osana oppimista. Aineiston keruumenetelmänä on teemahaastattelu ja haastatteluista on teoriasidonnaisen sisällönanalyysin avulla muodostettu tyyppitarinat (Tuomi ja Sarajärvi 2002). Tarinoissa valmistuneet tai valmistumassa olevat kertovat opettajankoulutuksen aloittamisesta, tärkeimmistä oppimis- ja tunnekokemuksista opintojen aikana sekä muutoksesta omassa ajattelussa ja toiminnassa.

Artikkeli jatkaa Tampereen ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajankoulutuksen identiteetitutkimusten sarjaa, jossa aiemmin on tarkasteltu identiteetin rakentumisen aineksia ammatillisessa opettajankoulutusryhmässä (Kukkonen, Tapani, Ilola, Joensuu ja Ropo 2014), osallistavaa pedagogiikkaa ja identiteettityön kriittisiä kohtia (Kukkonen 2014a), kynnyskäsitteitä identiteettityön virittäjänä (Kukkonen 2014b) sekä ryhmäopettajan kokemuksia riskipedagogiikan toteuttajana (Tapani 2014).

Tutkimuskysymys on, minkälaisia tunteita yrittäjämäiseksi ammatilliseksi opettajaksi kasvamisen prosessi nostaa esiin opettajaopiskelijoiden tarinoissa. Tarinoista identifioidaan merkityksellisiä kokemuksia, opintojen aikaisia ”tekemisiä”, erilaisiin ryhmiin ja yhteisöihin kuulumisia ja tulemisia uudenlaisen yhteisön jäseneksi tai uudenlaisen identiteetin omaavaksi sekä niiden herättämiä tunteita. Tuloksia peilataan Wengerin (1998) sosiaalisen oppimisen teoriaan. Tulosten perusteella voidaan sanoa, että oppimisen ja opettajaksi kasvun prosessiin liittyy kognitiivisten oppimistekojen ohella kuulumisen tunteen tärkeyttä, ristiriitoja ja niiden käsittelyä, häilymistä vanhan ja uuden identiteetin välillä, epävarmuutta, konfliktejakin. Yllättäviä tilanteita ja epävarmuutta opettajat joutuvat kohtaamaan myös omassa arkitodellisuudessaan, johon ammatillinen opettajankoulutus heitä valmentaa. Opettajaksi kasvun ohjaamisen tulisikin kohdistua kognitiivisen prosessin ohella yllättävien tilanteiden herättämien tunteiden käsittelyyn ja niiden huomioimiseen ja merkitykseen osana opettajan tehtäviä ja toimintaa.

”Kiehtovia, mutta pelottavia” - Puhetta määrällisistä tutkimusmenetelmistä kasvatusalalla

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Anne Virtanen

Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

Tutkimusmenetelmien hallinnan nähdään korostuvan tulevaisuudessa, sillä jatkuvasti lisääntyvä informaatio tulee enenevässä määrin perustumaan erilaisiin tutkimuksiin ja tilastollisiin analyysiin (Greer, 2000). Tulevaisuuden työntekijöillä on siten oltava erinomaiset taidot käsitellä eri tavoin tuotettua informaatiota (Murtonen ym, 2007; Rautopuro, 2010). Tutkijat ympäri maailman ovat kuitenkin huolissaan yliopisto-opiskelijoiden tutkimusmenetelmien oppimisesta ja opettamisesta (Evans, 2007; Leavy ym., 2013; Murtonen ym., 2007; Onwuegbuzie, 2004). Erityisesti kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät näyttävät aiheuttavan ongelmia yliopisto-opiskelijoille tieteenalasta riippumatta (Murtonen, 2005a, 2005b; Onwuegbuzie & Wilson, 2003).

Tutkimusmenetelmien oppimista ja opettamista on tarkasteltu suomalaisella kasvatusalallakin (Atjonen, 2008a; Kyttälä, 2011; Murtonen, 2005a; Rautopuro, 2010) eivätkä havainnot anna mairittelevaa kuvaa kasvatustieteilijöiden tutkimusmenetelmäosaamisesta. Kasvatustieteellisen alan uusi maisterisukupolvi ei hallitse kuin laadullisia tutkimusmenetelmiä (Atjonen, 2008), ja sama ongelma on näkyvässä jo alan nuoremassa opettaja- ja ohjaajasukupolvessa (Rautopuro & Malin, 2008). Suomi on siten jäämässä jälkeen kvantitatiivisten menetelmien käytössä ja kehittämisessä, mikä vaarantaa kiinnostavuutemme yhteistyökumppanina kansainvälisissä tutkimushankkeissa (Atjonen, 2008). Suomalaisen kasvatustieteilijöiden tutkimusmenetelmäosaamista on kuitenkin useimmiten tarkasteltu kyselylomakkeilla kerättyjen aineistojen avulla. Toisin sanoen kasvatustieteilijöiden oma ääni ei ole päässyt kuuluville. Tässä tutkimuksessa kasvatustieteen opiskelijoita (n=25) pyydettiin kirjoittamaan lyhyt kirjoitelma suhteestaan määrällisiin tutkimusmenetelmiin. Aineisto analysoitiin diskurssianalyysia hyödyntäen. Tutkimustehtävänä oli analysoida kasvatustieteen opiskelijoiden puhetta määrällisistä tutkimusmenetelmistä.

Tulosten mukaan peli ei ole menetetty kasvatustieteen opiskelijoiden asennoitumisessa määrällisten tutkimusmenetelmiä kohtaan. Määrälliset tutkimusmenetelmät ensinnäkin kiehtoivat kasvatustieteen opiskelijoita; ne kuvattiin selkeinä ja systemaattisina, niitä arvostettiin ja kunnioitettiin, ja niistä oli kertynyt positiivisia kokemuksia. Toisaalta määrälliset tutkimusmenetelmät kuvattiin myös pelottavina; aiheuttajana näytti olevan pinnallinen ja puutteellinen oppiminen, joka vastaavasti oli seurausta nopeampoisesta opettamisesta. Nämä negatiiviset havainnot ovat linjassaan aiempien tulosten kanssa (mm. Murtonen & Lehtinen, 2003). Uutta tämän tutkimuksen tuloksissa oli havainto, jonka mukaan määrällisiä menetelmiä kohtaan syntyvä negatiivinen, pelonomainen asenne syntyy opintojen aikana. Määrälliset tutkimusmenetelmäopinnot herättävät kasvatustieteen opiskelijoissa siten tunteita, joita ei voi sivuuttaa määrällisten tutkimusmenetelmäopintojen kehittämisessä.

Tunteiden vuoristoradalla - merkityksellinen ja vaikuttava oppiminen opettajankoulutuksessa

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Tuija Ukskoski, Emma Kostiainen, Johanna Kainulainen, Merja Kauppinen, Tommi Mäkinen & Maria Ruohotie-Lyhty

Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

Yliopistoilta edellytetään, että koulutus perustuu asiantuntijatietoon ja myös antaa hyvät edellytykset työelämässä toimimiselle ja sitä kautta tuottavuudelle. Muutoinkin oppimisen tehokkuus, nopeus ja vaikuttavuus korostuvat ajankohtaisissa puheissa. Usein vaikuttavuuden vaatimus nähdään tunteisiin ja kokemuksiin kohdistuvan merkityksellisyyden vastakohtana. Tarkastelemme esityksessämme, kuinka Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen luokanopettajakoulutuksessa järjestettävä vuorovaikutusosaamisen intensiivikurssi toteuttaa sekä vaikuttavuuden vaatimusta että merkityksellisyyden kokemuksia opiskelijoille. Kyseinen opintojakso on vuosikausien ajan saanut erityisen myönteistä palautetta opiskelijoilta ja nostettu esiin jopa koko yliopiston merkityksellisimpien ja myös parhaiten muistiin jäävien opintojen joukossa. Kurssilla tarkoituksena on teoriaa ja käytäntöä yhdistäen työstää vuorovaikutuksen kysymyksiä yhteisöllisesti ja kokemuksellisesti yhden viikon aikana. Tutkimuksen aineistona ovat kurssin esseet ja itsearvioinnit (N = 71), ja lisäksi pyysimme niitä opiskelijoita, jotka olivat käyneet läpi jotain erityisen merkityksellistä, kuvaamaan kokemustaan haastatteluissa (N = 7). Metodina käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä sekä tutkija- ja aineistotriangulaatiota.

Tulokset tiivistyvät kolmeen ydinkategoriaan: 1) kurssin design, 2) vahva kokemuksellisuus ja 3) tunteiden laaja kirjo. Tulosten perusteella voidaan todeta, että tunteet ovat tärkeässä osassa merkityksellisessä oppimisessa leikkaamalla silti pois kurssin vaikuttavuutta.

Tunteet ja toimijuus opettajaopiskelijoiden piirroksissa ja kuvauksissa omasta opetuksestaan

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Tarja Nyman & Riikka Alanen

Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

Opettajien tai opettajaopiskelijoiden opettamiseen liittyviä tunteita on ryhdytty tutkimaan yhä enemmän viime vuosina niin meillä kuin muuallakin (esim. Hargreaves 1998, 2005; Zembylas 2005; Turunen 2010). Tutkimusten mukaan opettajien kyky ja herkkyyks tunnistaa ja tulkita tunteita on tärkeää paitsi opettajan omalle ammatilliselle kehitymiselle myös oppilaiden tunnetaitojen kehittymiselle (Kubanyiova 2012; Timoštšuk & Ugaste 2012). Kiinnostavaa onkin, millaisia tunteita tulevat aineenopettajat liittävätkä oman aineen opetukseen? Millainen suhde tunteilla on heidän toimijuuteensa?

Esityksessämme tarkastelemme 42 vieraan kielen ja 12 matemaattis-luonnontieteellisen aineenopettajaopiskelijan oman oppiaineensa opettamiseen liittämiä tunteita. Aineisto koostui piirrostehtävästä, jossa opiskelijoille annettiin tehtäväksi piirtää kuva itsestään opettamassa omaa oppiainetta ja kuvailla sitä sanallisesti piirroksen kääntöpuolella (Kalaja ym. 2013). Tutkimus on osa laajempaa hanketta, jossa tutkimme suomalaisten ja ranskalaisten opettajaopiskelijoiden käsityksiä opettamisesta. Tutkimuskysymykset olivat

1. Millaisia tunteita vieraiden kielten ja matematiikan / luonnontieteiden aineenopettaja-opiskelijat liittävätkä omaan oppiaineeseensa?
2. Millainen suhde vieraiden kielten ja matematiikan ja luonnontieteiden aineenopettajaopiskelijoiden tunteilla on heidän toimijuuteensa?

Tarkastelemme tunteita ja toimijuutta tutkimalla, millaisena opettajaopiskelijat esittävät oppimisympäristön ja miten he esittävät vuorovaikutuksen opettajan ja oppilaan välillä piirroksissa ja sanallisissa kertomuksissaan. Aineistoa käsitellään tutkimuksissa visuaalisina narratiiveina (Kress & van Leeuwen 2006), jota täydennetään sanallisilla kuvauksilla. Analyysimenetelmänä käytetään temaattista analyysiä. Tulosten toivotaan paljastavan ominaispiirteitä eri aineiden aineenopettajien opettamiseen liittämistä tunteita, joita voidaan hyödyntää niin jatkotutkimuksessakin kuin opettajankoulutuksessa.

Kehittämistyö tunnetyönä yliopistossa ja tutkijan dilemmat

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Mari Simola

Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteiden laitos

Esityksessäni tarkastelen korkeakouluissa tehtävää koulutuksen ja opetuksen kehittämistyötä ns. affektiivisena, ja erityisesti emotionaalisenä työnä. Emotionaalisella työllä (mm. Hardt 2000) tarkoitan kehittämistyössä vuorovaikutussuhteisiin, sitoutumisen asteeseen sekä olemassa olevien toimintatapojen kyseenalaistamiseen liittyvää toimintaa, joka kohdistuu sekä toisiin henkilöihin, käytäntöihin että yhteisön jakamiin uskomuksiin, arvoihin ja käsityksiin. Esitys perustuu kehittäjien analysoituihin kertomuksiin sekä muuhun dokumenttiaineistoon. Käsittelen lyhyesti myös tunteiden tavoittamiseen, jäsentämiseen liittyvää problematiikka yliopistoa tutkivan, korkeakoulussa työtään tekevän henkilön näkökulmasta, sekä omia ratkaisujani asetelmasta nouseviin haasteisiin.

Tunteet tutkijoiden vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Anne Laajalahti

Jyväskylän yliopisto, Viestintätieteiden laitos

Vuorovaikutusosaaminen kietoutuu tiiviisti tutkijoiden työhön: tutkijoilta edellytetään laaja-alaista vuorovaikutusosaamista varsinaisen tutkimustyön ohella muun muassa erilaisten hallinnollisten ja tiedepoliittisten tehtävien hoitamisessa, johtamisessa sekä opettamisessa ja ohjaamisessa. Tässä esitelmässä tarkastellaan vuorovaikutusosaamisen vaatimuksia tutkijoiden työssä keskittyen erityisesti tunteisiin ja tutkijoiden vuorovaikutusosaamisen kehittämiseen työssä oppimalla.

Esitelmässä pyritään ymmärtämään tunteiden roolia tutkijoiden vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä ja jäsenetään, millaisia tunteita tutkijoiden vuorovaikutusosaamisen kehittämiseen liittyy. Tutkimustehtävää lähestytään laadullisen tutkimusotteen avulla tarkastelemalla tutkijoilta kerättyä kirjoitelma-aineistoa. Tutkimusaineisto koostuu eri tieteenaloilla työskenteleviltä ja eri vaiheessa uraansa olevilta tutkijoilta (N=311) kerätystä kokemukertomuksista, joissa tutkijat kuvasivat kokemuksiaan vuorovaikutusosaamisesta ja sen kehittämisestä työssä oppimalla.

Tehdyn tutkimuksen mukaan tutkijoiden vuorovaikutusosaamisen kehittämiseen liittyy monenlaisia tunteita: oppimiskokemukset voivat olla tunnekokemukseltaan myönteisiä, kielteisiä tai ambivalentteja. Tulosten perusteella tunteet voivat toimia tutkijoiden vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä oppimisprosessin liikkeelle panevana voimana, ne voivat suunnata oppimisprosessia oppimisen aikana ja myös syntyä oppimisprosessin seurauksena ja vaikuttaa esimerkiksi tutkijoiden asenteisiin vuorovaikutusta ja oppimista kohtaan sekä heidän käsityksiin itsestään viestijöinä. Tunteet voivat myös olla vuorovaikutusosaamisen kehittämisen ja tutkijoiden työssä oppimisen kohde. Tutkimustulokset tukevat aiempia havaintoja siitä, että niin myönteiset kuin kielteiset oppimiskokemukset voivat sekä edistää että ehkäistä oppimista.

Esitelmässä havainnollistetaan tunteiden kirjoa ja moninaista roolia tutkijoiden vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä sekä pohditaan, miten saatuja tuloksia voitaisiin jatkossa hyödyntää tutkijakoulutuksen ja tutkimusympäristöjen kehittämisessä. Esitelmä perustuu tekijän väitöskirjatutkimukseen ”Vuorovaikutusosaaminen ja sen kehittyminen tutkijoiden työssä” (Laajalahti 2014), jonka ohjaajana toimi lehtori, FT Tarja Valkonen Jyväskylän yliopistosta.

Tunteiden värittävä arki ja toimijuus työssä

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Päivi Hökkä, Katja Vähäsantanen & Susanna Paloniemi

Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden laitos

Työ ja työyhteisöt eivät ole tunteiden autiomaata, vaikka tunteet ovat jääneet vähälle huomiolle työorganisaatioiden käytännöissä ja kehittämisessä. Viime aikoina on alettu entistä laajemmin ymmärtää, että työ herättää tekijässään monenlaisia tunteita eivätkä työntekijät ja johtajat ole pelkästään rationaalisia toimijoita vaan tunteet ovat vahvasti läsnä niin päätöksenteossa kuin muussakin toiminnassa työpaikoilla. Esityksessämme kuvaamme koulutus- ja terveydenhuoltoaloilla työskentelevien esimiesten ja työntekijöiden tunnepuhetta työstä sekä sitä, mistä erilaiset tunteet työpaikoilla kumpuavat. Lisäksi tarkastelemme ammatillisen toimijuuden kietoutumista tunteisiin työssä. Ammatillisella toimijuudella viittaamme erityisesti vaikuttamiseen, osallisuuteen, toimintaan sekä valintojen ja päätösten tekemiseen työssä. Esitys pohjautuu aikaisempiin osatutkimuksiin, joiden tutkimusaineistot (haastattelut ja kyselyt) on kerätty koulutus- ja terveydenhuoltoalan organisaatioissa.

Tulokset osoittavat, että työn arki on täynnä tunteita. Moninaiset tunteet nousevat esiin erityisesti työn ja ammatillisen identiteetin vastavuoroisessa suhteessa. Kun ammatilliset tavoitteet ja intohimot vastaavat työn sisältöjä, ilmassa on iloa, innostusta ja tyytyväisyyttä. Vastaavasti työntekijät ja esimiehet kokevat ahdistusta, riittämättömyyttä ja tyytymättömyyttä, jos muuttuva työ rajoittaa heidän ammatillista identiteettiään ja haastaa osaamistaan. Tällainen tilanne voi äärimmillään johtaa toimijuuden tekoihin kuten irtisanoutumiseen. Työyhteisöjen ihmissuhteet ovat myös tunnerikasta maastoa. Työyhteisösuhteet luovat pohjan innostukselle, kukoistukselle ja mielekkäälle työlle, mutta ne voivat myös nakertaa ja herättää negatiivisia tunteita, kuten pelkoa. Esityksessä kuvaamme, miten kokemukset ammatillisen toimijuuden tiloista, rajoitteista ja mahdollisuuksista linkittyvät kokemukseen mielekkästä työstä. Lisäksi tuomme esiin tunnetoimijuuden merkityksen erityisesti esimiestyössä. Tällä viittaamme esimiesten kykyyn ymmärtää ja huomioida niin henkilöstön kuin omaa tunnemaailmaa, tarvittaessa asettaa rajoja suhteessa itsen, työhön ja henkilöstöön, sekä virittää iloa ja innostusta työyhteisöön.

Yhteenvetona toteamme, että tunteet värittävät vahvasti työn arkea ja toimijuutta ohjaten myös toimijuuden tekoja. Lisäksi korostamme, että tunteiden tutkimisessa on jatkossa kiinnitettävä huomiota erityisesti tunteiden ja työssä oppimisen väliseen yhteyteen. Tällöin viittaamme oppimiseen, joka pitää sisällään niin ammatillisen identiteetin tuunauksen kuin työorganisaatioiden ja -yhteisöjen kehittämisen.

Nykyaikoja jäljittämässä - Esseistinen kulttuurikatsaus

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Matti Itkonen

Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

Kenties hiukan yleistäenkin voisi todeta, että näiden tutkistelujen keskiössä on medianykyhetken tai medioituneen nykyhetken olemuksen puntarointi. Eli kyse on ennen muuta soveltavasta filosofiasta. Tavoitteena on niin ikään pukea sanamuotoon ajankuvan ja paikan hengen ideoita sekä niiden syvähenkistä tarkastelua. Kiteyttäen esitettynä pyrkimyksenä on *Zeitgeist*- ja *topos*-analyysien menetelmällinen kehittäminen. Ehkä sitä voisi kutsua myös monikerroksiseksi nykyaikantajuksi tai kulttuurisen viisauden rakastamiseksi.

Onko aikalaisymmärryksen edistäminen mahdollista ilman nykyaikatunnetta: vailla rakkautta omaa nykyisyyttä kohtaan? Kuka on senkaltainen näkijä, jota pystyttäisiin kutsumaan jonkin määräaikakauden tunnetulkiksi? Hän on runollinen filosofi, aikaihminen, jonka kulttuurikatse yltää kokemukotvien ytimeen. Elämänopinto-ohjaajaksikin häntä kävisi kutsuminen.

UP – UUSI OPPIMINEN

Teemaryhmän vetäjät: Satu Aksovaara ja Ari Langén

TORSTAI 18.2.2016 KLO 15.00-17.30

Puheenjohtajat: Satu Aksovaara ja Ari Langén

1. Anette Lundström, Mikko Vesisenaho, Antero Hietämäki & Jari Kinnula: Oppimistilojen suunnitteluviitekehystä luomassa
2. Imran Riaz Chohan & Satu-Maarit Frangou: Group Dynamics in Flipped and Social Learning Situations in Higher Education
3. Satu Aksovaara: Asynkronista kohtaamista verkkoon

PERJANTAI 19.2.2016 KLO 12:00-14:00

Puheenjohtajat: Satu Aksovaara ja Ari Langén

1. Auli Talamo, Heljä Koski & Liisa Kytölä: Aikuisopetus tarvitsee uuden opetussuunnitelman: mitä tämä tarkoittaa avoimessa yliopistossa?
2. Janne Fagerlund, Tuula Nousiainen, Mikko Vesisenaho & Anne Virtanen: eEducation: pedagogiikan ja teknologian suhdetta hakemassa
3. Ulla Mutka & Satu Aksovaara: Tunteet vellovat - Digitalisoituminen haastaa johtamisen

Oppimistilojen suunnitteluviitekehystä luomassa

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Anette Lundström¹, Mikko Vesisenaho¹, Antero Hietamäki² & Jari Kinnula³

¹Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

²Jyväskylän Lyseon lukio

³Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Jyväskylän lukiokoulutus

Uudet pedagogiikat ja aktiiviset työtavat asettavat uudenlaisia vaatimuksia koulujen fyysisille oppimistiloille. Joustavuuden ja muunneltavuuden lisääminen nähdään luonnollisena ratkaisuna tarjottaessa tulevaisuuden tarpeet täyttäviä oppimisympäristöjä ja niiden fyysisiä tilaratkaisuja (esim. Kuuskorpi, 2012). Tilojen joustavuudella pyritään lisäämään käyttäjän valintamahdollisuuksia koulun tilojen, laitteiden ja välineiden osalta. Muunneltavuus tarkoittaa ensisijaisesti rakennuksen sisäisiä tilamuutoksia, tilojen yhdistelemistä toisiinsa ja niiden luonteen muuttamista sijoittamalla kalusteet uudelleen. (TEKES, 2011.)

Pientä suuressa - tutkimus- ja kehittämishankkeessa tarkastelimme oppimistilojen joustavuutta ja muunneltavuutta erilaisten oppimistiloihin liitettyjen ulottuvuuksien kautta. Kirjallisuuteen ja käyttäjäkokemuksiin perustuen selvittämään, mitä oppimistilojen joustavuus oppimistilasuunnittelussa tarkoittaa. Samalla peilaamme tuloksia käyttäjäkokemustutkimuksiimme (esim. Mäkelä, Lundström & Mikkonen, 2015; Lievonen & Vesisenaho, 2013). Tavoitteena oli luoda virikkeitä ja apuvälineitä oppimistilojen suunnitteluun.

Oppimistilojen viitekehukset toimivat hyvin tilojen joustavuutta tarkasteltaessa. Ne tarjosivat mahdollisuuden tarkastella tilojen joustavuutta kokonaisvaltaisesti eri näkökulmista. Lopuksi syntyivät kuvaukset neljästä joustavuuden eri ulottuvuudesta ja niiden osatekijöistä: fyysinen, pedagoginen, emotionaalinen ja virtuaalinen.

Oppimistilojen fyysinen joustavuus näyttäytyy vaatimuksena tilojen avoimuudesta, monikäyttöisyydestä ja muunneltavuudesta. Pedagoginen joustavuus näyttäytyy suunnittelussa vaatimuksina siitä, minkälaisia oppimisen ja opettamisen tapoja tilassa halutaan edistää, ja miten kalustus ja teknologia voivat niitä tukea. Emotionaalinen joustavuus liittyy viihtyvyyteen, omistajuuden tunteeseen ja visuaaliseen estetiikkaan. Virtuaalinen joustavuus tarkoittaa painopisteen muutosta kiinteistä ATK-luokista muuntojoustaviin tiloihin ja jopa paikasta riippumattomaan opiskeluun.

Group Dynamics in Flipped and Social Learning Situations in Higher Education

THURSDAY 18.2. AT 15.00-17.30

Imran Riaz Chohan & Satu-Maarit Frangou

University of Lapland, Faculty of Education, Centre for Media Pedagogy

Higher education has always been firm supporter of traditional teacher oriented pedagogical approaches. However, reform of the pedagogical approaches is necessary in order to promote learning outcomes. In this research, we will investigate the possibility of enhancing learning experiences by group dynamic methods in flipped learning, and also in social learning situations. Reflection is a key component in learning and group dynamics. Thence, we would like to explain reflection's essentiality with group dynamics in flipped learning.

Furthermore, to support the above argument, meaningful learning theory, and articles and research results on social neuroscience and educational neuroscience will be discussed. Neuroscientists have brought to light research results that social interactions stimulate brain mechanisms which enhance learning.

The approach of this research will be action based case study. To undertake this research, group dynamics workshops are organized at the beginning of some Lapland University courses. Qualitative and quantitative methods will be used to analyze data retrieved with pretest and posttest questionnaires that are filled in by the participants before and after the workshop. Additionally, the participants will write a reflection report after the workshop. A third follow up questionnaire will be filled in by the participants approximately one month onto the course, giving a diverse and comprehensive view of the potential change in group dynamics and class atmosphere.

We propose two core changes; using facilitation methodologies (group dynamics) to enhance pedagogical framework of flipped learning, and introducing group dynamics to educators and students using flipped learning in order to enhance conceptions and experiences in higher education.

This presentation is a synopsis of work-in-progress thesis. The aim of this presentation is to observe how education professionals see the proposed changes.

Asynkronista kohtaamista verkkoon

TORSTAI 18.2. KLO 15.00-17.30

Satu Aksovaara

Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Oppiminen ammattikorkeakouluissa monipaikkaistuu ja toteutuu yhä useammin tietoverkkojen välityksellä. Opettajan ja opiskelijoiden välinen kohtaaminen ja vuorovaikutus ovat siirtyneet entistä voimakkaammin verkkoon. Oppimisen monimuotoistuminen on samanaikaisesti mahdollistanut yksilölliset aikaikkunat opiskelussa ja tämän seurauksena ohjaus toteutuu usein asynkronisesti tekstin välityksellä. Miten voimme tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntäen toteuttaa laadukkaampaa asynkronista kohtaamista?

Jyväskylän ammatillisen opettajakorkeakoulun eTEVÄ-hankkeessa (ESR, 2015-2016) olemme kehittäneet asynkronisten kohtaamisten mahdollisuuksia videon välityksellä. Tavoitteenamme oli rakentaa toimintamalli, joka tukee oppijaa oman oppimisprosessinsa tarkastelussa, arvioinnissa ja edelleen osaamisensa kehittämisessä. Löysimme teknologiseksi ratkaisuksi screencasting-menetelmän. Siinä opettaja kommentoi opiskelijan palauttamaa tuotosta digitaalisesti. Opettaja käy läpi aineistosta tekemiään havaintoja puhuen, osoittaen yksittäisiä kohtia tuotoksesta ja korostaen huomioitaan hiirellään. Screencast-ohjelma tallentaa äänen, näytön tapahtumat ja opettajan kameran kuvan yhdeksi videotallenteeksi, jonka opiskelija voi katsoa valitsemassaan aikaikkunassa.

Vuonna 2015 pilotointiin osallistuneiden opettajien ja opiskelijoiden kokemukset yllättivät. Screencasting perustuvalla toimintamallilla toteutettu asynkroninen verkkokohtaaminen toi uusia ulottuvuuksia verkko-ohjaukseen. Näistä merkityksellisimpiä olivat eleiden ja ilmeiden kautta välittyvät tunteet. Pääsimme yllättävän lähelle kasvokkain tapahtuvaa, synkronista palautteenantotilannetta.

Opiskelijalle syntyi tunne, että opettaja on paneutunut hänen työhönsä. Sanallinen palaute koettiin kannustavampana ja ohjaavampana kuin kirjallinen. Äänen, kuvan ja visuaaliset elementit yhdistävä palaute oli havainnollisempaa ja palautteeseen oli mahdollista palata useamman kerran.

Opettajat kokivat alkuvaiheen opetteluun jälkeen, että screencasting-palaute antoi mahdollisuuden rikkaampaan ilmaisuun. Screencastin avulla pystyttiin tuottamaan opiskelijalle kattavampi palaute kuin samassa ajassa olisi kirjallisesti pystytty laatimaan.

Positiivisten kokemusten kannustamana screencasting-toimintamallia on sovellettu erilaisissa tilanteissa ammatillisen opettajakorkeakoulun toiminnassa: opiskelijoiden oppimistehtävien ohjauksessa, tehtävän annoissa, tietoiskuissa, flipped learning johdannoissa ja yhteisten dokumenttien laatimisessa. Juuri käynnistyvän uuden pilottiryhmän opiskelijat (n = 59) tulevat soveltamaan toimintamallia ja palauttavat oppimistehtävänsä screencasting – tuotoksena.

Asynkronista kohtaamista tukevia toimintamalleja on kehitetty Ammatillisen opettajakorkeakoulun koordinoimassa eTEVÄ – hankkeessa. Esityksessä kuvataan ketterän kehittämisen kautta toteutunut kehittämistyö ja esitellään työn tuotoksena syntynyt toimintamalli asynkroniseen videota hyödyntävään ohjaukseen (toimintaohje, vaihtoedot TVT-välineiksi, esimerkki rakenteesta, esimerkkejä toteutuksista) ja 10 vinkkiä opettajalle.

Aikuisopetus tarvitsee uuden opetussuunnitelman: mitä tämä tarkoittaa avoimessa yliopistossa?

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Auli Talamo¹, Heljä Koski² & Liisa Kytölä³

¹Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto, Aikuiskasvatustiede

²Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto, Viestintä ja media

³Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto, Erityispedagogiikka

Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston opettajia osallistui maailman johtavaan opetusteknologia-alan Bett-tapahtumaan (British Educational Training and Technology) Lontoossa tammikuussa 2015. Esitys perustuu Bettissä kuultujen puheenvuorojen pohjalta kirjoitettuun, Yliopistopedagogiikkalehdessä 2015/2 julkaistuun, artikkeliin ”Aikuisopetus tarvitsee uuden opetussuunnitelman. Mitä tämä voisi tarkoittaa avoimessa yliopistossa?” Aihe on erityisen ajankohtainen Jyväskylän yliopistossa, jossa opetussuunnitelmat uudistuvat vuonna 2017 ja koko yliopistoa koskeva opetussuunnitelmatyö on käynnistynyt syksyllä 2015.

Esityksessä keskitytään tarkastelemaan, millaisia taitoja ja tietoja organisaatiot ja siellä työskentelevät opettajat tarvitsevat, ja minkälaisia taitoja ja tietoja opiskelijoiden halutaan saavuttavan. Tulevaisuuden taitoja kuvattaessa voidaan käyttää uuden opetussuunnitelman käsitettä. Tiivistetysti sanoen tulevaisuuden taidot ovat tehokasta ajattelua, tarkoituksenmukaista toimintaa, toimivia suhde- ja verkostotaitoja sekä käytäntöön soveltamista. Voidaan myös sanoa, että tänä päivänä ihmiset elävät symbioosissa teknologian kanssa. Koulutuksen tulisi silti olla pedagogiikkajohtaista, ei koulutusta teknologian ehdoilla. Teknologia kuitenkin tukee vahvasti muutosta; leikkilisyys, pelillisuus ja mahdollisuudet kokeiluihin inspiroivat opettajia ja opiskelijoita.

Esityksessä kuvataan ”uuden opetussuunnitelman” toteuttamista Jyväskylän yliopiston avoimessa yliopistossa. Avoimen yliopiston strateginen ajattelu ja toiminta tukevat uuden oppimista ja uuden opetusteknologian käyttöönottoa. Opetuksen monimuotoisuus ja joustava aikataulu erilaisine suoritustapoineen huomioivat aikuisoppijan yksilöllisyyden ja mahdollistavat itsenäisen ajattelun. Vuorovaikutus- ja viestintätaitoja harjoitellaan erilaisissa ohjaus- ja oppimistilanteissa, esimerkiksi kahdenkeskisissä ohjaustilanteissa ja parityöskentelyssä, tiimeissä ja ryhmissä, reaaliaikaisesti tai viivästetysti, sekä verkossa että kasvokkain. Vuorovaikutus edellyttää muun muassa kykyä kuunnella, ottaa toiset huomioon, neuvotella, sitoutua ja ratkaista konflikteja. Opetus ja tehtävät kytketään todellisiin tilanteisiin ja tapauksiin sekä teoreettiseen tietoon ja tutkimukseen. Aito toiminta, aidot tilanteet ja tehtävät motivoivat parhaiten aikuisoppijoita. Toteuttamisessa on kuitenkin myös haasteita ja kriittistä keskustelua tarvitaan pedagogien, tutkijoiden ja laitevalmistajien sekä IT-ammattilaisten kesken, jotta erilaiset näkökulmat tulisivat esille. Tärkeää on mm. yksinkertaisuus ja tehokkuus, mutta tärkeintä oppimisessa on huomioida ihmisen kasvu kokonaisuutena.

eEducation: pedagogiikan ja teknologian suhdetta hakemassa

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Janne Fagerlund, Tuula Nousiainen, Mikko Vesisenaho & Anne Virtanen

Jyväskylän yliopisto, Agora Center & Opettajankoulutuslaitos

Millaista on tulevaisuuden oppiminen? Millainen on uudistuvan pedagogiikan ja mukaan tulevan teknologian rooli? Millaista oppimista tavoitellaan?

Esityksessämme tarkastelemme Jyväskylän yliopiston eri tieteenalojen opetuksen kehittämisen eEducation -hankkeiden (n=12) opettajien näkökulmia niin pedagogiikkaan kuin tieto- ja viestintäteknologiaan liittyen. Olemme erityisesti kiinnostuneita, miten pedagogiikka ja teknologia linkittyvät opettajien ajattelussa tulevaisuuden oppimisesta.

Aineistonamme on hankeopettajien tuottama monipuolinen hankedokumentaatio, johon kuuluvat hankesuunnitelmat, wikeihin tuotetut tavoite- ja etenemiskuvaukset, hankkeiden videoesittelyt, blogit ja raportit vuodelta 2014. Lisäksi syvennämme aineistoa haastatteluilla loppuvuonna 2015.

Olemme luokitelleet ja analysoineet aineistoa erityisesti neljästä eri näkökulmasta;

1) pedagogiikka, 2) vuorovaikutus/yhteistoiminta, 3) tieto- ja viestintäteknologia ja 4) tulevaisuuden osaaminen. Tässä esityksessä tarkastelemme yhtäältä sitä, millaisen pedagogiikan varaan yliopistokontekstissa toteutetut, tieto- ja viestintäteknologiaan tukeutuvat opetuskokonaisuudet rakentuvat ja toisaalta myös sitä, millaisia tieto- ja viestintäteknisiä ratkaisuja erilaiset pedagogiset lähtökohdat hyödyntävät. Analyysiemme pohjalta kuvailemme, millaisia ratkaisuja pedagogiikan ja tieto- ja viestintäteknologian linkittymisessä toisiinsa on nähtävissä yliopistokontekstissa ja miten nämä vastaavat nykytutkimuksen mukaisiin näkemyksiin korkeakoulupedagogiikan kehittämisestä.

Alustavien analyysien perusteella hankkeissa hyödynnetään erilaisia ratkaisuja pedagogiikan ja tieto- ja viestintäteknologian linkittämisessä. Joissakin hankkeissa näyttää esimerkiksi korostuvan pedagoginen näkökulma tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisen jäädessä taka-alalle. Osassa hankkeista sen sijaan painottuu oppimateriaalin saavutettavuus ajasta ja paikasta riippumatta.

Tunteet vellovat - Digitalisoituminen haastaa johtamisen

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Ulla Mutka, Satu Aksovaara, Sirpa Laitinen-Väänänen, Irmeli Maunonen-Eskelinen
& Hanna Laakso

JAMK, Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Internet ja digitalisoituminen muuttavat maailmaa enemmän kuin teollinen vallankumous ja se väistämättä muuttaa myös oppilaitosten toimintaa. Arjen digitalisoitumisen myötä myös oppimisympäristöt digitalisoituvat. Verkko- ja mobiilioppiminen lisääntyvät ja monipuolistuvat laitteiden ja ohjelmien kehittyessä kiihtyvällä vauhdilla. Opetuskäytön näkökulmasta vaaditaan uusia toimintatapoja ja systemaattista osaamisen kehittämistä.

Kehityskulku muokkaa niin oppimisympäristöjä ja -välineitä kuin oppimis- ja opettamismenetelmiä. Tieto- ja viestintäteknikan kanssa tarvitaan ja tullaan tarvitsemaan jatkuvasti uudenlaista osaamista. Muutos haastaa oppilaitoksia arvioimaan, millaisilla johtamis-, kehittämis- ja toimintatavoilla meneillään olevaa oppimistapojen ja -ympäristöjen muutosprosessia voitaisiin tukea ja edistää.

Kyse ei siis ole helposta asiasta ja muutokseen liittyy väistämättä muutosvastarintaa koko oppilaitostoimijoiden sekä opiskelijoiden tahoilta. Olemme vellovien tunteiden keskellä.

Ymmärtääksemme muutoksen edellytyksiä selvitimme oppilaitosten verkko-oppimisen ja oppimisen digitalisoitumisen nykytilaa. Tutkimustyön tavoitteena on tuottaa tietoa oppilaitosten tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytöstä, sen johtamisen ja kehittämisen nykytilasta, haasteista ja mahdollisuuksista.

Tutkimuksen tavoitteena oli kuvata oppilaitosten verkko-oppimisen nykytilaa Keski-Suomen oppilaitoksissa toiminnan johtamisen ja kehittämisen näkökulmasta. Tutkimuksen aineisto kerättiin sekä haastatteluiden että verkkokyselyn avulla. Haastattelut toteutettiin kahdessa keskisuomalaisessa korkeakoulussa, kahdessa toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa sekä kahdessa pienessä sekä yhdessä isossa lukiossa.

Aineisto luokiteltiin ja teemoitettiin perehtymällä siihen huolellisesti ja käyttämällä apuna ATLAS-ti-ohjelmistoa. Analyysissa kartoitettiin tutkimuksen tavoitteen kannalta keskeisiä teemoja ja tehtiin havainnot niiden eroista, yhtäläisyyksistä, kehitysvaiheista ja mahdollisista ristiriidoista.

Tuloksia tarkasteltiin TVT:n opetuskäyttöön liittyvien strategioiden, johtamiskäytäntöjen, opetuskäytön kehittämisen, osaamisen johtamisen ja kehittämisen, yhdessä oppimisen, teknologian ja ohjelmistoratkaisujen, laitteiden käytön pedagogisen mallintamisen, tietohallinnon ja pedagogisten näkökulmien yhteensovittamisen, tukipalveluiden, resurssien ja kehittämistoimenpiteiden näkökulmasta. Selvitystyö toteutui Jyväskylän ammatillinen opettajakorkeakoulun VESTRA – Verkko-oppimisen strateginen johtaminen ja kehittäminen –hankkeessa vuoden 2014 aikana.

Tulosten perusteella tiivistettiin keskeiset havainnot TVT:n opetuskäytön nykytilasta, hyvistä käytännöistä ja tärkeimmistä haasteista johtamisen ja kehittämisen näkökulmasta. Nykytilan ymmärrys auttaa meitä tekemään muutosta yhdessä – auttaa selviämään tunteiden vuoristoradassa.

VAPAAAN SIVISTYSTYÖN TUTKIMUS

Teemaryhmän vetäjät: Anja Heikkinen, Jyri Manninen & Petri Salo

TORSTAI 18.2.2016 KLO 13.00–14.30

Puheenjohtaja: Anja Heikkinen

1. Jyri Manninen: Kansalaisopisto-opiskelun tuottamien hyötyjen rahallisen arvon määrittely - mission impossible?
2. Aki Ojakangas: Vapaan sivistystyön lainsäädäntö pedagogisen kehittämisen tukena?

PERJANTAI 19.2.2016 KLO 12.00–14.00

Puheenjohtaja: Jyri Manninen

1. Anja Heikkinen & Jenni Pätäri: Oikeaa ja väärää sivistystä
2. Annika Turunen & Ari Sivenius: Etnografia osallisuuden ymmärtämisessä
3. Peter Ehrström: Reflections on Deliberative Walks - Participatory Method and Learning Process

Kansalaisopisto-opiskelun tuottamien hyötyjen rahallisen arvon määrittely - mission impossible?

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.00

Jyri Manninen

Itä-Suomen yliopisto, Kasvatustieteiden ja psykologian osasto

Koulutustaloustieteellistä arviointia on tehty 1960-luvulta alkaen, mutta pääasiassa formaalin koulutuksen osalta esimerkiksi arvioimalla korkeakoulututkinnon hankkimisen kannattavuutta palkkatason nousun näkökulmasta. Myös henkilöstökoulutuksessa on yritetty laskea koulutusinvestointien kannattavuutta, mutta muuten aikuiskoulutuksen alueella on tehty hyvin vähän taloudellista arviointia. Terveystaloustieteessä käytössä olevia kustannus-hyöty –analyysimenetelmiä esimerkiksi rokotusten kannattavuudesta on viimeisten kymmenen vuoden aikana pyritty kehittämään myös erilaisten 'pehmeiden' yhteiskunnan tarjoamien palveluiden kuten puistojen, kirjastojen, taidenäyttelyiden, liikuntapalveluiden ja museoiden tuottamien hyötyjen rahallisen arvon ja 'investoinnin tuottavuuden' arviointiin. Tällaisia arviointeja on tehty viime aikoina paljon, mutta aikuiskoulutuksen alueelta on tiettävästi tehty vain kolme arviointia.

Suomessa uusliberaalin koulutuspolitiikan myötä myös vapaan sivistystyön tyyppinen toiminta on joutunut säästöjen kohteeksi, ja etenkin kuntatasolla Kansalaisopistot joutuvat entistä enemmän perustelemaan olemassa oloaan, tarvittaessa myös taloudellisten argumenttien avulla. Esitys pohjautuu esitutkimukseen, jonka tavoitteena on pohtia ja kuvata, miten Kansalaisopisto-opiskelun tuottamien hyötyjen rahallinen arvo yksilölle ja yhteiskunnalle voitaisiin arvioida. Esityksessä (1) kuvataan ei-rahallisten hyötyjen taloudelliseen arvottamiseen kehitettyjä menetelmiä ja niihin liittyviä ongelmia erityisesti aikuiskoulutuksen rahallisten vaikutusten laskemisen näkökulmasta, (2) kuvataan Benefits of Lifelong Learning –tutkimuksessa (BeLL) löydetty suomalaisten Kansalaisopisto-opiskelijoiden (n = 883) kokemat hyödyt, ja (3) esitetään Investoinnin sosiaalinen tuotto –arviointimallin (Social Return of Investment, SROI) avulla arvio Kansalaisopisto-opiskelun rahallisista hyödyistä.

Esitutkimuksen päätulos on, että vapaan sivistystyön tyyppisen aikuisopiskelun hyötyjen rahallisia arvoja on erittäin vaikea laskea, vaikka aikuiskoulutuksen vaikutusten arviointia on tästä näkökulmasta tehtykin jonkin verran. Sivistyshyötyjen muuttaminen rahalliseen muotoon on erityisen haastavaa, koska kyse on 'pehmeistä' hyödyistä, aikuisopiskelun vaikutukset ovat hyvin yksilöllisiä, vaikutusketjujen todentaminen on haastavaa ja rahallisten viitearvojen määrittely hyödyille työlästä. Kaikki löydetty aikuisopiskeluun liittyvät aikaisemmat tutkimukset kuitenkin osoittavat että koulutusinvestoinnit selvästi maksavat itsensä takaisin. Esityksessä kuvataan esitutkimuksen ja koelaskelmien pohjalta, mikä voisi olla kansalaisopistojen sosiaalinen tuottavuus ja rahalliset nettohyödyt.

Vapaan sivistystyön lainsäädäntö pedagogisen kehittämisen tukena?

TORSTAI 18.2. KLO 13.00-14.00

Aki Ojakangas

Murikka-opisto

Tarkastelen esityksessäni vuodenvaihteessa (2016) voimaan tulevia vapaan sivistystyön lain muutoksia, joilla on käytännön opistotyön arjessa monia vaikutuksia. Normiston ja käytännön ristiriitoja ratkotaan uuden lain määräyksillä, jotka tavoittelevat etäopiskelun, työssäoppimisen sekä koulutuskeston muutosten avulla aiempaa joustavampaa opistoarkea.

Viranomaisohjaus vapaassa sivistystyössä on ollut pelkistettyä. Suomen Kansanopistoyhdistys on joutunut laatimaan pelisäännöt jäsenopistoilleen, koska viranomaisohjaus on ollut ohutta ja opistojen arjen ratkaisut monikirjoisia. Ajoittain opistokäytäntöjen lainmukaisuutta on selvitelty Oph:n tarkastuksin ja jopa oikeusprosessien kautta. Uusin lakimuutoksia pyritään edesauttamaan joustavia ja monipuolisia opiskelukäytäntöjä. Samalla kuitenkin tarve arjen ohjaukseen on lisääntynyt. Uuden säädännön määräykset voivat toimia viranomaisvaltion ja kansalaisyhteiskunnasta kumpuavien koulutustehtävien tarpeiden yhdistäjänä, siltana virallistavoitteiden ja sivistyspedagogiikan välille.

Tarkastelen esityksessäni alkavaa muutosta Bourdieun kenttäteorian käsitekehikosta käsin. Esitys nojaa sekä käytännön toimintaani kansanopistoliikkeessä sekä pitkään työn alla olleeseen väitöstutkimukseeni.

Oikeaa ja väärää sivistystä

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Anja Heikkinen & Jenni Pätäri

Tampereen yliopisto, EDU

Esitys luotaa suomalaisen vapaan (kansan)sivistystyön kehkeytymistä: ensinnäkin miten ja millaisissa kamppailuissa vapaan kansansivistystyön piirissä on tuotettu sitä koskevaa totuutta, ja toiseksi miten totuus on kiinnittynyt eri kansanryhmien pyrkimyksiin yhteiskunnallisen asemansa säilyttämiseen tai nostamiseen. Samalla kansaa on ohjattu hyväksyttäviin tulkintoihin sivistyksestä ja sivistystyöstä.

Esityksessämme tarkastelemme yhtäältä, millaista kuvaa vapaan sivistystyön tehtävästä tutkimustieto tarjoilee. Taustana on Jenni Pätärin väitöskirjatutkimus vapaaseen kansansivistystyöhön kohdistuvasta opinnäytetutkimuksesta aikuiskasvatustieteen tieteellistymisen ensivuosisikymmeniltä 1930–50-luvuilta. Miten se muodostaa suhteen kansalaiseen ja määrittää hyvän, vastuullisen kansalaisen ideaalia? Tai miten se muodostaa suhteen valtioon, kansalaisyhteiskuntaan, ympäristöön tai vapaan kansansivistystyön käytäntöön? Mitä – tai kenet – tutkimustieto esittää tartuttavina (yhteiskunnallisina) ongelmina? Tarttuuko tutkimus yhteiskunnallisiin jännitteisiin kuten sotien jälkeisiin vastakohtaisuuksiin vai myötäileekö se ennemminkin konsensuspolitiikkaa esimerkiksi Castrénin mietinnön (1929) hengessä?

Toisaalta vertailemme suomalaisessa vapaassa sivistystyössä pitkäkestoisesti esiintyneitä vaihtoehtoisia tulkintoja työväen sivistysliikkeen ja talonpoikaisen sivistysliikkeen kesken. Taustana on 1900-luvulta 1950-luvulle ulottuva dokumentti- ja lehtiaineistojen ja tutkimuskirjallisuuden luenta. Yksinkertaistaen työväen sivistysliike painotti kosmopoliittista, rationalistista ja tiedelähtöistä tulkintaa, kun taas talonpoikainen sivistysliike korosti paikallista/yhteisöllistä, kokemuksellista ja kokonaisvaltaista sivistystulkintaa. Molemmat kuitenkin torjuivat vasemmistolaisen ja oikeistolaisen ekstremismin kiihotuksena ja ideologisena agitaationa ja propagandana.

Mitä merkitystä löydöksillämme on vapaan sivistystyön nykypäivän tulkintavaihtoehtojen, ristiriitojen ja tuotetun totuuden ymmärtämiselle? Voiko yhtäältä sivistyshyötyä, toisaalta kansanvaltaisuutta ja tasa-arvoa painottavia diskursseja pitää perinteisten vaihtoehtojen päivitettyinä versioina, jotka torjuvat globaalia kilpailua lietsovat ja kapitalismikriittiset tulkinnat?

Etnografia osallisuuden ymmärtämisessä

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Annika Turunen¹ & Ari Sivenius²

¹Åbo Akademi

²Itä-Suomen yliopisto, Kasvatustieteiden ja psykologian osasto

Mitä etnografia on? Kuinka etnografisella lähestymistavalla tutkia sekä opintopiirin merkitystä että sen suhdetta kansalaisuuteen? Esityksessä kuvaamme lähestymistapaamme prosessimaisena tutkimusotteena osallisuuden ymmärtämisessä ja tulkitsemisessä. Tämän havainnollistamiseksi käytämme esimerkkinä filosofian opintopiiriä, johon osallistui yhdeksän jäsentä. Filosofit olivat 30-60-vuotiaita, samaisen yliopiston ja nykyisen asuinympäristönsä kasvatteja.

Tarkastelumme taustoittavana ajatuksena on näkemys, että pohjoismaissa vapaa sivistystyö on toiminut keskeisenä demokratian rakentajana ja aikuisväestön osallisuuden tukena. Kansalaisuus nähdään toiminnan kautta ilmeneväksi, sosiaalisessa kanssakäymisessä paljastuvaksi sekä sivistymiseen kytköksissä olevaksi.

Esityksessämme pureudumme sivistysprosessin tarkasteluun. Millaisia ehtoja etnografian prosessimaisuus asettaa sekä konkreettisesti että symbolisesti osallisuuden tutkimukselle, kun lähestymistapa muodostuu menemiseksi opintopiiriin, ”olemiseksi siellä” ja ”olemiseksi täällä” (Geertz 1973)?

Reflections on Deliberative Walks - Participatory Method and Learning Process

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Peter Ehrström

Åbo Akademi

In accordance with the theory of deliberative democracy different deliberative models for cooperation have been developed (Carson & Karp, 2005). Tammi, Raisio & Ollila (2014), for example, studied student experiences from three cases of Citizens' Jury and concluded that Citizens' Jury is a noticeable alternative for colleges to increase knowledge and influence interest in democratic ways to operate. Development Walks, in turn, have for example been tested within the frame of the national Uusi paikallisuus (New Locality) project and identified as an important method for citizen participation (Ehrström & Katajamäki, 2013). A combination of these two methods is proposed by Ehrström & Raisio, Deliberative Walks, where Development Walks are organized within the frame of Citizens' Jury, in order to strengthen the learning process and knowledge base of the participants and inspire more active participation. There are prior experiences of combining walks and seminars, but DW systematically integrates the prior methods Citizens' Jury and Development Walk. Two pilot studies of DW have already been conducted and an analysis of these pilot studies will be presented in a forthcoming article.

YKSILÖN AJATTELUSTA YHTEISÖLLISEEN TOIMINTAAN

Teemaryhmän vetäjät: Susanna Niinistö-Sivuranta ja Hannele Seppälä

PERJANTAI 19.2.2016 KLO 12-14

Puheenjohtajat: Susanna Niinistö-Sivuranta ja Hannele Seppälä

1. Eeva Kallio: Definitions and approaches to adult mature cognition – from subjectivity to socially mediated knowledge
2. Anne Virtanen, Tommi Mäkinen, Kirsti Lauritsalo & Ulla Klemola: Yhteisölliset toimintamuodot yliopisto-opintokokonaisuuden keskiössä
3. Teija Lukkari & Päivi Torvelainen: Ohjatun vertaisryhmän tuki tiedeyhteisön viestintäkäytänteiden oppimisessa
4. Riitta Rauhala: Soiton opiskelua pienryhmässä luokanopettajien aikuiskoulutuksessa

Definitions and approaches to adult mature cognition – from subjectivity to socially mediated knowledge

FRIDAY 19.2. AT 12.00-14.00

Eeva Kallio

University of Jyväskylä

Ability to integrative thinking has been claimed to be the pinnacle of the adult development (Kallio, 2011; forthcoming, 2015, 2016). It is assumed that there is progress from one-sided absolutistic thinking to complex integration of several psychological domains. These complex processes allow adjusting to an environment in the midst of a rapidly changing society. In a very condensed and simplified said, in a course of adult development, individuals move from an either-or type of thinking (absolutism) to a both-and kind of relative thinking, and in their most developed forms they are able to take into account and reconcile many sides of views and integrate them (e.g. Perry, 1968). There is, however, difference between adult developmental models regarding which domains are taken into account in this process. Some scholars claim that integration is just question of further complexity of critical-scientific thinking skills. Others claim that it is question of integrating qualitatively different domains, e.g. emotion and intellect, social and individual perspectives, silent/tacit professional- and everyday knowledge.

Briefly, there exist several approaches how to understand what is meant of adult cognition. It can be understood narrowly as logical/critical thinking, or with wider definition, socially and pragmatically oriented, connected to wise action and personality. The former approach is narrow definition of adult cognition, the latter creates more holistic picture of adult.

Yhteisölliset toimintamuodot yliopisto-opintokokonaisuuden keskiössä

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Anne Virtanen, Tommi Mäkinen, Kirsti Lauritsalo & Ulla Klemola

Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos

Opetukselta vaaditaan muutoksia 2000-luvun oppimisen mahdollistamiseksi (Griffin ym., 2012; Key, 2010; Leinonen, 2015). Esimerkiksi paradigmanmuutos – siirtyminen opettajakeskeisestä opiskelijakeskeiseen oppimiseen – nähdään välttämättömänä tulevaisuuden taitojen oppimiseksi (Gordon ym., 2009; Voogt & Pareja Roblin, 2012). Opettajien näkökulmasta tämä tarkoittaa työnkuvan muuttumista: opettajista tulee oppimisen mahdollistajia, tiimityön organisoojia ja vastuunantajia (Gordon ym., 2009). Samoin opettajien yhteistyö muiden opettajien kanssa lisääntyy (Gordon ym., 2009; Silander ym., 2014). Yksi yhteistyötä opettajakollegojen kanssa edellyttävä elementti on ilmiöpohjainen opetussuunnitelma, jonka nähdään tuottavan oppijoilleen osaamista tulevaisuuden monimuotoisiin toimintaympäristöihin (Oivallus, 2011). Tätä 2000-luvun pedagogista puhetta vaivaa kuitenkin konkretisoitumattomuus; meiltä puuttuu tutkittua tietoa siitä, miten 2000-luvun pedagogiikkaa käytännössä toteutetaan. Tässä tutkimuksessa tarkastellaankin ilmiöpohjaisen opetussuunnitelman mukaan toteutettua yliopistokoulutuksen opintokokonaisuutta, jossa toteutuu opettajien välinen yhteistyö ja jonka toteutuksessa kiinnitetään tietoisesti huomioita yhteisölliseen toimintatapaan (Mäkinen ym., 2015). Opintokokonaisuuden vuorovaikutussuhteita, yhteistyömuotoja ja muita pedagogisia käytäntöjä arvioimalla tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää ja konkretisoida 2000-luvun pedagogisia toimintatapoja.

Opintokokonaisuuden pedagogisten käytäntöjen arviointiin tähtäävä aineistonkeruu kiedottiin kirjoitetun, opetetun/toteutuneen ja opitun/koetun opetussuunnitelmatarkastelun ympärille (Karjalainen, 2003). Kirjoitettuja opetussuunnitelmia purettiin auki ensin haastattelujen avulla opintokokonaisuuden opettajien (n=3) kanssa, jolloin he tulivat kuvanneeksi opetettua opetussuunnitelmaa. Tämän jälkeen aineistoa kerättiin opiskelijoita (n=8) haastattelemalla, jolloin tarkastelun kohteena oli opintokokonaisuuden opittu opetussuunnitelma. Alustavien tulosten mukaan opintokokonaisuuden toteutus oli ennestään rakentunut ilmiöiden ympärille; ilmiölähtöinen opetussuunnitelma ei aiheuttanut suuria muutoksia opetuksen lähtökohdissa. Sen sijaan opintokokonaisuuden kirjoitetun opetussuunnitelman ympärille näytti rakentuvan kokonaisuus, joka tähtäsi eritoten opiskelijoiden ammatillisen kasvun tukemiseen. Tämän piilossa olevan pedagogisen toimintatavan keskiössä oli vuosien saatossa opintokokonaisuuteen sisäänrakennettu pedagoginen toimintamalli, joka rakentui opettajien keskinäiselle yhteistyölle ja opiskelijoiden sitouttamiselle lukuvuoden mittaiseen yhteistyöskentelyyn. Opiskelijoiden sitouttaminen tapahtui kiinnittämällä ryhmänä toimimiseen runsaasti huomiota ja antamalla opiskelijoille vastuullisia tehtäviä lukuvuoden ajaksi. Lisäksi tutkimus osoitti opintokokonaisuudesta löytyvän muitakin 2000-luvun pedagogiikan keskiössä olevia elementtejä, kuten oman osaamisen ja elinikäisen oppimisen arviointia (Virtanen, 2013; Virtanen ym., 2015).

Ohjatun vertaisryhmän tuki tiedeyhteisön viestintäkäytänteiden oppimisessa

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Teija Lukkari & Päivi Torvelainen

Jyväskylän yliopisto, Kielikeskus

Ensimmäisen vuoden yliopisto-opiskelijoiden yhtenä oppimistavoitteena on tiedeyhteisön viestintäkäytänteiden oppiminen, jotta he etenevät opinnoissaan. Uudet opiskelijat eivät esimerkiksi tiedä, millaisia tuotoksia (essee, tenttivastaus) heiltä odotetaan ja miten heidän pitäisi toimia, jos aiemmat opiskelustrategiat eivät ole riittäviä yliopisto-opinnoissa (ks. Tapp, 2015). Usein opiskelijat oppivat tiedeyhteisön viestintäkäytänteitä itsenäisesti tehdessään oppimistehtäviään. Itsenäistä oppimista voidaan tukea yhteisöllisellä oppimisella, sillä se tukee ja edistää monin tavoin opiskelua ja oppimista tiedeyhteisössä (esim. Li & Vandermensbrughe, 2011; Suhonen, Kaakinen, Kaasila & Sarenius, 2015).

Alustuksessamme esittelemme kasvatustieteiden ensimmäisen vuoden yliopisto-opiskelijoiden tieteellisen viestinnän opetuksessa käyttämämme yhteisöllisen oppimisen menetelmää, ohjattuja vertaisryhmiä, ja siitä saamaamme opiskelijapalautetta (kirjallinen aineisto N=98, videoaineisto N=17). Selvitämme, millaista tukea opiskelijat kokivat saavansa tiedeyhteisön viestintäkäytänteiden oppimiseen ohjatusta vertaisryhmätyöskentelystä.

Vertaisryhmien ohjaus kohdistui ryhmän vuorovaikutussuhteiden rakentamiseen ja ylläpitämiseen, prosessimaiseen työskentelyyn, palautteeseen sekä osaamisen reflektointiin. Opiskelijat reflektoivat vertaisryhmissä työskentelyään vuorovaikutusosaamisen (Laajalahti 2014) käsitteen avulla. Opiskelijat työstivät ohjatuissa vertaisryhmissä kaksi oppimistehtävää (asiantuntija-alustus, essee).

Tulokset osoittavat, että ohjattu vertaisryhmä mahdollistaa useat tuen muodot, kuten emotionaalisen, motivationaalisen, välineellisen ja tiedollisen tuen. Vertaistuki on opetuksessa merkittävä resurssi, jota kannattaa hyödyntää.

Soiton opiskelua pienryhmässä luokanopettajien aikuiskoulutuksessa

PERJANTAI 19.2. KLO 12.00-14.00

Riitta Rauhala

Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Esitykseni on osa laajempaa tutkimusta, jonka aiheena on ryhmän merkitys aikuisopiskelijoiden pianonsoiton oppimiselle. Sen konteksti on Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa järjestettävä Luokanopettajien aikuiskoulutus ja siellä toteutettava pianonsoiton pienryhmäopetus. Tutkimus on kasvatustieteen ja musiikkikasvatuksen leikkauspintaan sijoittuva, fenomenologis-hermeneuttisesta perinteestä nouseva laadullinen tutkimus. Oppimisteoreettisena lähtökohtana on sosiokulttuurinen näkemys oppimisesta: oppimista tapahtuu yksilön ja yhteisön vuorovaikutuksessa. Oppiminen on yksilöllistä, mutta sen lähtökohtana olevat kokemukset ovat luonteeltaan sosiaalisia. (Jarvis 2009, Wenger 2009).

Vaikka musiikkikulttuuri on luonteeltaan yhteisöllistä, musiikin formaaleja opetuskäytäntöjä on osittain leimannut yksin tekeminen ja oppiminen. Myös soitonopettajien tausta, omani mukaan lukien, kiinnittyy tähän perinteeseen. Yhteistoiminnallisuuden mahdollisuuksia ei välttämättä ole hyödynnetty musiikinopetuksessa, eikä aihetta ole käsitelty kattavasti tutkimuksessa. (Gaunt 2014; Gaunt & Westerlund 2013; Rikandi 2012.)

Tarkastelen soiton ryhmäoppimisen luonnetta aikuisopetuksessa ja sitä, mitä lisäarvoa ryhmä mahdollisesti tuo oppimiseen, tai miten se mahdollisesti vaikeuttaa oppimista. Pyrkimykseni on syventää ymmärrystä ryhmässä oppimisesta ja saavuttaa tietoa, jonka avulla ryhmän ja sen jäsenten välisen vuorovaikutuksen mahdollisuuksia voidaan entistä tietoisemmin hyödyntää opetuksen voimavarana erilaisissa ryhmäoppimisen konteksteissa. (vrt. Repo-Kaarento, Levander & Nevgi 2011, 102).

Tutkimuskysymykseni tiivistyivät seuraavaan muotoon:

1. Millaista vuorovaikutusta ryhmäsoittotunneilla esiintyy?
2. Millaisia merkityksiä opiskelijat antavat ryhmälle soitonopiskelun yhteydessä?

Tämän esityksen aineisto muodostuu videoiduista opetustilanteista ja niiden pohjalta tehdyistä takautuvista haastatteluista. Aineiston analyysitapa on laadullinen sisällönanalyysi.